

STATISTIK

Brottsutvecklingen i Sverige 2006–2024

En analys av några centrala brottstyper

Rapport 2026:4

Brottsförebyggande rådet (Brå) är en myndighet som verkar för att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete. Våra målgrupper är i första hand regeringen, rättsväsendets myndigheter och brottsförebyggande aktörer.

Publikationen finns som pdf på bra.se. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till produktion@bra.se.

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Författare: Sofie Lifvin och Bror Schylander

urn:nbn:se:bra-1310
ISSN 1100-6676

© Brottsförebyggande rådet 2026

Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-527 58 400, e-post registrator@bra.se, www.bra.se

Brottsutvecklingen i Sverige 2006–2024

En analys av några centrala brottstyper

Rapport 2026:4

Förord

I samhällsdebatten om brottslighet återkommer ofta frågan om huruvida brottsligheten ökar eller minskar. Den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) från Brå visar att omkring 80 procent av Sveriges befolkning upplever att brottsligheten på nationell nivå ökat under de senaste åren. Frågan saknar dock ett entydigt svar, eftersom brottslighet är ett brett och komplext fenomen. För att analysera brottsutvecklingen krävs att den analyseras uppdelat i olika delområden samt genom att olika typer av statistiska underlag sätts i relation till varandra. Den här rapporten har som syfte att genomföra en sådan analys och därigenom ge en aktuell och samlad bild av brottsutvecklingen i Sverige för ett antal centrala brottstyper under perioden 2006–2024.

Rapportens författare är Sofie Lifvin och Bror Schylander, båda utredare på Brå. Ett flertal experter på Brå har även bidragit i arbetet genom att granska rapporten och lämna viktiga synpunkter.

Ett särskilt tack riktas till professor Anders Nilsson (Stockholms universitet) som har vetenskapligt granskat ett utkast till rapporten och lämnat värdefulla synpunkter. Det är dock Brå som i alla avseenden ansvarar för innehållet i rapporten.

Stockholm i februari 2026

Björn Borschos
Verksamhetsområdeschef

Thomas Hvitfeldt & Åsa Lennerö
Enhetschef och tf enhetschef

Innehållsförteckning

Introduktion till brottsutvecklingen i Sverige.....	7
Bakgrund och syfte.....	7
Datakällor.....	8
Datakällornas begränsningar med att mäta brottsutvecklingen	13
Läsanvisningar	16
Sammanfattning av några generella trender i brottsutvecklingen 2006–2024	18
Inledning	18
Övergripande utveckling	19
Brås bedömning av brottstypernas utveckling	22
Misshandel.....	26
Vad är en misshandel?	26
Hur kan utvecklingen av misshandel mätas?	26
Utmaningarna med att mäta misshandel	27
Övergripande utveckling	28
Brottsutsatthet och gärningspersoner	35
Brås bedömning	41
Dödligt våld	42
Vad är dödligt våld?	42
Hur kan utvecklingen av dödligt våld mätas?.....	42
Utmaningarna med att mäta dödligt våld.....	43
Övergripande utveckling	43
Brottsutsatthet och gärningspersoner	47
Brås bedömning	51
Sexualbrott.....	52
Vad är ett sexualbrott?	52
Hur kan utvecklingen av sexualbrott mätas?.....	52
Utmaningarna med att mäta sexualbrott	52
Övergripande utveckling	54

Brottsutsatthet och gärningspersoner	58
Brås bedömning	63
Rån.....	64
Vad är ett rån?.....	64
Hur kan utvecklingen av rån mätas?	64
Utmaningarna med att mäta rån	64
Övergripande utveckling.....	65
Brottsutsatthet och gärningspersoner	69
Brås bedömning	73
Hot	74
Vad är ett hot?	74
Hur kan utvecklingen av hot mätas?	74
Utmaningarna med att mäta hot	74
Övergripande utveckling.....	75
Brottsutsatthet och gärningspersoner	78
Brås bedömning	83
Bedrägeri	84
Vad är ett bedrägeri?.....	84
Hur kan utvecklingen av bedrägeri mätas?	85
Utmaningarna med att mäta bedrägeri	85
Övergripande utveckling.....	86
Brottsutsatthet och gärningspersoner	90
Brås bedömning	94
Stöld.....	95
Vad är en stöld?.....	95
Hur kan utvecklingen av stöld mätas?	95
Utmaningarna med att mäta stöld.....	95
Övergripande utveckling.....	97
Brottsutsatthet och gärningspersoner	103
Brås bedömning	106
Referenser.....	108

Introduktion till brottsutvecklingen i Sverige

Bakgrund och syfte

Att sprida kunskap om brottsligheten är en central uppgift för Brottsförebyggande rådet (Brå). Myndigheten har sedan slutet av 1970-talet löpande gett ut rapporter i olika former om brottsutvecklingen i Sverige.

Den här rapporten är en fortsättning på det arbetet och syftar till att ge en aktuell och samlad bild av brottsutvecklingen i Sverige för ett antal centrala brottstyper¹ under perioden 2006–2024. Rapporten fokuserar främst på brottslighet bland den vuxna befolkningen samt ungdomar från 15 år och uppåt. I rapporten presenteras det delvis på en mer övergripande nivå, och delvis genom en fördjupad bild av hur olika omständigheter kring brotten har utvecklats, både bland de brottsutsatta och de som begår brotten. De brottstyper som ingår i rapporten och som redovisas i egna kapitel är misshandel, dödligt våld, sexualbrott, rån, hot, bedrägeri och stöld.

I rapporten används flera olika källor för att beskriva brottstypernas utveckling. Anledningen är att en enskild datakälla sällan kan ge hela bilden. Samtidigt är det viktigt att betona att olika datakällor om brottslighet ofta fångar olika aspekter av fenomenet (Ariel och Bland 2019). Till exempel fångar kriminalstatistiken upp de brott som anmälts till polisen eller annan brottsutredande myndighet, medan brottsofferundersökningar bygger på individers egna upplevelser av brottsutsatthet, oavsett om brottet har polisanmälts eller inte. Därför beskriver de inte exakt samma sak, utan kompletterar varandra genom att belysa olika dimensioner av brottsutvecklingen. Den utveckling som framkommer ur datakällorna sätts också i sitt sammanhang när det gäller förändringar i lagstiftning, samhällsutvecklingen och tidigare forskning för att bidra till förståelsen för de olika trenderna.

Rapporten omfattar inte all brottslighet

Den här rapporten utgörs av brottslighet som kan studeras över tid med tillförlitliga datakällor. En av de huvudsakliga källorna som används är den

¹ De sju brottsområdena som analyseras utgör ibland samlingar av brott (exempelvis sexualbrott) och ibland ett specifikt brott (exempelvis misshandel). För läsbarhetens skull benämns de genomgående som brottstyper.

Nationella trygghetsundersökningen (NTU) som Brå genomför. Det innebär att tidsperioden anpassats för att samstämma med undersökningen (2006–2024), samt att valet av brottstyper i stor utsträckning är sådana som återfinns i NTU. Andra former av brottslighet, såsom organiserad nätverkskriminalitet, välfärdsbrott, otillåten påverkan och brott kopplade till våldsbejakande extremism återspeglas i begränsad utsträckning i de valda källorna och kräver en annan typ av analys, och ingår därför inte i rapporten. Det innebär även att rapporten i huvudsak belyser brottslighet som drabbar privatpersoner och deras hushåll, medan brottsutsatthet mot juridiska personer, såsom företag, kommuner eller myndigheter, inte omfattas.

Datakällor

I det här avsnittet presenteras de datakällor som ligger till grund för analyserna i rapporten. Inledningsvis presenteras de källor som främst använts för att mäta självrapporterad utsatthet, därefter beskrivs det kriminalstatistiska underlaget. Efter det här följer ett resonemang om källornas begränsningar, vilket följs av ett antal läsanvisningar.

Brottsofferundersökningar

I brottsofferundersökningar får ett urval av en viss population svara på om de utsatts för olika typer av brott under en viss period. Oftast sker datainsamlingen med hjälp av enkäter eller telefonintervjuer. Den här typen av undersökningar är i många fall en lämplig källa för att belysa brottsutvecklingen. En viktig anledning är att de i mindre utsträckning än kriminalstatistiken påverkas av samhällsförändringar, exempelvis förändrad lagstiftning eller minskad tolerans för brott och förändringar i hur polisen arbetar (Brå 2024c, Office for National Statistics 2024). Läs mer om det i avsnittet Datakällornas begränsningar med att mäta brottsutvecklingen.

Nationella trygghetsundersökningen

Som tidigare nämnts är en av de huvudsakliga källorna i den här rapporten den Nationella trygghetsundersökningen (NTU)². NTU är en statistisk

² För mer fördjupad information om undersökningens exakta metod hänvisas läsaren till Brås statistiska metodstöd (Brå 2024c).

undersökning som Brå genomfört årligen sedan 2006³ med syftet att studera bland annat utvecklingen av självrapporterad brottsutsatthet i befolkningen. NTU är en av de källor som används i rapporten för att studera utvecklingen av utsatthet för misshandel, sexualbrott, rån, hot, bedrägeri och stöld.

Undersökningen genomfördes 2006–2016 huvudsakligen genom telefonintervjuer med ett slumpmässigt urval av cirka 12 000 personer. År 2017 ändrades insamlingsmetoden till webb- och postenkäter samtidigt som urvalet och åldersspannet utökades och frågeformuläret reviderades. Sedan dess skickas årligen omkring 200 000 enkäter ut till ett stratifierat obundet slumpmässigt urval av befolkningen (16–84 år). För att möjliggöra jämförelser över tid kunde Brå med hjälp av en statistisk metod räkna om de tidigare resultaten genom att två parallella undersökningar med respektive insamlingsmetod genomfördes under 2017. De omräknade resultaten bör dock endast användas för att studera utvecklingen över tid och inte exakta nivåer, eftersom omräkningen medför en ytterligare osäkerhet i resultaten (Brå 2019b, 2024c).⁴

Referensperioden för brottsutsatthet är föregående kalenderår, vilket innebär att det i NTU 2025 ställs frågor om utsatthet under 2024 och så vidare.

Utöver enkätundersökningen används även statistik från de uppföljningsintervjuer som görs med ett urval av de personer som i NTU uppger att de utsatts för brott. Intervjuerna innehåller frågor om olika omständigheter kring brottet, såsom brottsplats, gärningspersonens kön och den brottsutsattas relation till gärningspersonen.

En fördel med NTU är att den innehåller information om en mängd olika bakgrundsvariabler hos dem som svarar, exempelvis kön, ålder, boendeort samt utbildning. Det gör det möjligt att bättre beskriva hur utsattheten fördelar sig mellan olika grupper i befolkningen. Eftersom frågorna i stor utsträckning är anpassade efter den juridiska definitionen av brottet enligt brottsbalken, finns det viss möjlighet att jämföra resultat från NTU med resultat från kriminalstatistiken över utvecklingen över tid. Utmaningen

³ Den första mätningen, som avsåg utsatthet för brott 2005 används dock inte i tidsserien, eftersom undersökningen gjordes vid en annan tidpunkt på året och därför inte kan anses vara helt jämförbar med övriga mätningar.

⁴ Mer information om metodbytet finns i den tekniska rapporten för Nationella trygghetsundersökningen 2018 (Brå 2019b).

med det är att enkätsvaren enbart bygger på respondenternas uppfattning av vad som skett. Det är därför möjligt att händelser som fångas upp i undersökningen inte skulle vara att betrakta som brott i juridisk mening. Det finns även en risk att undersökningen inte fångar upp händelser som faktiskt utgör brott i juridisk mening, eftersom det finns många faktorer som påverkar om en händelse uppges i undersökningen eller inte. De begrepp som används i rapporten är därför inte nödvändigtvis synonyma med hur man juridiskt sett ser på respektive brott.

NTU antas i stor utsträckning fånga den vuxna befolkningens utsatthet för brott, men de yngsta och äldsta (under 16 respektive över 84 år) ingår inte i undersökningen. Undersökningen riktar sig till privatpersoner och deras hushåll och mäter exempelvis inte brottsutsatthet mot juridiska personer såsom företag, kommuner eller myndigheter.

Skolundersökningen om brott

Skolundersökningen om brott (SUB) är en statistisk undersökning som initierades vid Stockholms universitet 1995 och som sedan 1999 genomförts av Brå. På grund av att betydande metodförändringar genomfördes 2015, bland annat genom ett ändrat urvalsförfarande och förändringar av frågeformuläret, redovisas dock resultat från och med undersökningen 2015. Syftet med undersökningen är att studera utvecklingen av självrapporterad brottsutsatthet och delaktighet i brott bland elever i årskurs 9. SUB är alltså en kombinerad brottsoffer- och självdeklarationsundersökning. SUB används i den här rapporten för att studera utvecklingen av utsatthet för och delaktighet i misshandel, sexualbrott⁵, rån, hot och stöld.

Undersökningen genomförs vartannat år och urvalet görs genom ett stratifierat obundet slumpmässigt urval av omkring 400 ordinarie kommunala och fristående skolor. Urvalet ger mycket kunskap om hur det ser ut bland ordinarie skolor, men inte om dem som går på anpassade grundskolor och specialskolor. Under 2015–2021 besvarade eleverna frågorna via en pappersenkät, men sedan 2023 sker datainsamlingen med hjälp av en webbenkät.⁶ Referensperioden för brottsutsatthet och

⁵ Undersökningen innehåller inga frågor om delaktighet i sexualbrott.

⁶ Brå har i en utvärdering kunnat konstatera att det inte finns några avgörande skillnader i svar och skattningar mellan grupperna som besvarade undersökningen i webb- respektive postenkäten och att 2023 års resultat därför är jämförbara med resultaten under perioden 2015–2021. Läs mer i den tekniska rapporten för SUB 2023 (Brå 2024g).

delaktighet i brott är de senaste 12 månaderna fram till att enkäten besvaras.⁷

Kriminalstatistik

För att fånga de brott som kommer till rättsväsendets kännedom används kriminalstatistik, som bygger på de uppgifter som rättsväsendets myndigheter registrerar i sina administrativa system. De delar av kriminalstatistiken som används i rapporten är först och främst anmälda brott, men även målsägare vid brottsanmälan, misstänkta personer och konstaterade fall av dödligt våld.

Statistiken över anmälda brott

I statistiken över anmälda brott redovisas de händelser som anmälts och registrerats som brott hos Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket och andra brottsutredande myndigheter i landet. I statistiken ingår alla brott som anmälts under året, oavsett när brottet faktiskt begicks, liksom brott som anmälts i Sverige men begåtts utomlands. Den övergripande principen för att bedöma antalet brott som begåtts är antalet tillfällen som ett eller fler lagrum överträtts.⁸ I rapporten används anmälningsstatistiken för att studera utvecklingen av anmälda händelser av misshandel, sexualbrott, rån, hot, bedrägeri och stöld. Vissa av de här brottstyperna analyseras mer ingående genom uppdelning i underkategorier. Exempelvis delas sexualbrott in i två huvudkategorier som studeras separat: sexuellt ofredande och våldtäkt.

Källan möjliggör en överblick av antalet och innehållet i de uppfattade brottsändelser som rapporteras in till myndigheterna eller som de själva upptäcker. Men den innefattar även händelser som efter avslutad utredning inte visar sig ha varit brottsliga eller där brott inte kunnat styrkas. Ur ett statistiskt perspektiv är det viktigt att uppmärksamma hur försök, förberedelse och stämpling till brott generellt redovisas tillsammans med fullbordade brott – med vissa undantag, såsom exempelvis mord och dråp.⁹

⁷ För mer information om hur undersökningen genomförts, se <https://bra.se/sub>.

⁸ För den intresserade går det att närmare studera antalsräkningen i bland annat riktlinjerna för antalsräkning av brott (RIF-gruppen 2012).

⁹ För mer ingående information om statistiken över anmälda brott, se <https://bra.se/anmaldabrott>.

Statistiken över målsägare vid brottsanmälan

I statistiken över målsägare vid brottsanmälan ingår antalet personer som registrerats som målsägare¹⁰ vid brottsanmälningar. Den används i rapporten för att studera utvecklingen av vilka som utsatts för anmälda brott. Statistiken över målsägare har redovisats sedan 2014, eftersom förbättrade datakällor och informationssystem då möjliggjorde mer tillförlitliga uppgifter (Brå 2023).

Statistiken över målsägare vid brottsanmälan skiljer sig från statistiken över anmälda brott, eftersom den belyser antalet *individer* som utsatts för brott, medan statistiken över anmälda brott visar antalet *brott* som registrerats.¹¹ Då målsägarstatistiken inkluderar just antalet unika personer blir den användbar för att studera utvecklingen av antalet som utsätts för brott och fungerar därmed som ett komplement till de övriga källorna.¹²

Statistiken över misstänkta personer

Statistiken över misstänkta personer omfattar straffmyndiga personer som blivit misstänkta för brott av Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten eller av annan brottsutredande myndighet. Misstanken graderas antingen som skäligen misstänkt, vilket innebär att det finns konkreta omständigheter som styrker att personen kan ha begått brottet, eller högre. Statistiken över misstänkta personer används i den här rapporten för att studera hur antalet misstänkta för brott utvecklas över tid, samt om utvecklingen skiljer sig åt när det gäller kön och ålder.

Statistiken över misstänkta personer finns tillgänglig från och med 2007, eftersom statistiken från och med det året reviderades för att förbättra kvaliteten och användbarheten. Det innebär att tidigare år inte är fullt jämförbara med den nya definitionen (Brå 2025d). Eftersom statistiken redovisar straffmyndiga personer ingår inte personer under 15 år.

Att personer har misstänkts för brott innebär inte nödvändigtvis att de begått brotten eller dömts, eftersom misstanke inte innebär att skulden är fastställd.¹³ Notera även att en person kan vara misstänkt för flera brott

¹⁰ Med målsägare menas i det här fallet en fysisk person som anmält en händelse som brott.

¹¹ Exempelvis räknas 100 anmälda bedrägerier från en person som 100 brott i anmälningsstatistiken, men endast 1 unik målsägare i målsägarstatistiken.

¹² För mer information om statistiken över målsägare vid brottsanmälan, se <https://bra.se/statistik/statistik-om-rattsvasendet/malsagare-vid-brottsanmalan>.

¹³ Endast genom statistiken över lagförda personer – som omfattar personer som dömts, fått straffreläggande eller åtalsunderlåtelse – kan man uttala sig om vilka som faktiskt har befunnits skyldiga till brott. Eftersom

under ett kalenderår, men i statistiken över misstänkta personer redovisas varje person bara en gång per brottstyp.¹⁴

Statistiken över konstaterade fall av dödligt våld

I statistiken över konstaterade fall av dödligt våld ingår samtliga fall som anmälts som fullbordade mord, dråp, barnadrap och vållande till annans död, där det kunnat konstateras att dödligt våld med stor sannolikhet var dödsorsaken. Statistiken över konstaterade fall av dödligt våld används i rapporten för att studera utvecklingen av dödligt våld.

Eftersom många händelser som anmäls som dödligt våld visar sig vara annat än brott efter utredning, till exempel självmord och olyckshändelser, tar Brå årligen fram den här särskilda statistiken genom att samtliga polisanmälningar om dödligt våld granskas. I statistiken ingår endast fall där gärningen har begåtts i Sverige.¹⁵

Datakällornas begränsningar med att mäta brottsutvecklingen

Det här avsnittet fokuserar på vilka begränsningar som finns i brottsofferundersökningar och kriminalstatistiken för att studera brottslighetens utveckling. Avsnittet ger däremot inte en heltäckande beskrivning av alla osäkerhetskällor som finns i brottsofferundersökningar och kriminalstatistik. Mer information om dem återfinns i andra rapporter från Brå (Brå 2024c, 2025c).

Begränsningar med brottsofferundersökningar

I brottsofferundersökningar finns det alltid utmaningar i form av olika osäkerhetskällor som är viktiga att ta hänsyn till, eftersom de påverkar undersökningarnas tillförlitlighet. Här redogörs för de osäkerhetskällor som kan påverka jämförbarheten över tid när det gäller självrapporterad brottsutsatthet. Det handlar om osäkerhetskällor som alla statistiska undersökningar berörs av, men i det här avsnittet används NTU som exempel.

många brott inte leder till lagföring och att statistiken över lagförda personer färdigställs långt senare i rättskedjan bedöms ändå misstänkta personer vara en bättre källa för att studera de som begår brotten.

¹⁴ För mer ingående information om framställningen av statistiken över misstänkta personer, se <https://bra.se/statistik/statistik-om-rattsvasendet/misstankta-personer>.

¹⁵ För mer information om hur Brå sammanställer statistiken över konstaterade fall av dödligt våld, se <https://bra.se/statistik/statistik-om-rattsvasendet/konstaterade-fall-av-dodligt-vald>.

En viktig faktor att lyfta är rapporteringsbenägenheten, alltså individens benägenhet att uppge att den har utsatts för brott. Sannolikt varierar rapporteringsbenägenheten beroende på vilken brottstyp det handlar om. Exempelvis förekommer det troligen underrapportering genom att det lämnas tillrättalagda svar i frågor som respondenten upplever som känsliga, som när frågan rör ett brott som skett i en nära relation (Brå 2024c). Rapporteringsbenägenheten kan påverka jämförbarheten över tid om det finns anledning att förmoda att den har förändrats. Ett exempel är sexualbrott, som under 2010-talet uppmärksammades i samhällsdebatten genom flera upprop, inte minst #metoo under 2017. Det ökade sannolikt medvetenheten och benägenheten att berätta om sin utsatthet, vilket i sin tur kan ha ökat rapporteringsbenägenheten (Brå 2019a, 2024c).¹⁶

Även bortfallet, det vill säga de personer som väljer att inte delta i undersökningen, bidrar till osäkerhet i skattningarna. I NTU (såväl som i andra liknande undersökningar) har bortfallet ökat över tid (Brå 2021a, 2024c). Bortfallet varierar också mellan grupper: exempelvis är det större bland yngre, män och personer med utländsk bakgrund. I NTU används ett viktningsförvarande som tar hänsyn till nivån av bortfallet, och att bortfallet ser olika ut i olika grupper så att resultaten kan generaliseras till befolkningen 16–84 år (Brå 2024c).

Vikterna kan dock inte korrigera för bortfall som är kopplat till det som undersökningen mäter. Det kan exempelvis handla om att personer som inte utsatts för brott avstår från att svara, eftersom de upplever att deras svar är irrelevanta eller att brottsutsatta avstår på grund av att brottet kantas av omständigheter som upplevs som svåra eller känsliga att prata om (Brå 2024c). Den här typen av bortfall kan påverka jämförbarheten över tid, särskilt om bortfallet ökar eller minskar. I hur stor utsträckning som bortfallet i NTU beror på det undersökningen mäter är svårt att säga. En tidigare bortfallsanalys visar däremot att även andra undersökningar, inom andra ämnesområden, har samma bortfallsmönster som NTU (Brå 2021a). Det indikerar att bortfallsstrukturen i NTU inte är specifikt relaterat till de frågor som studeras i NTU.

Begränsningar med kriminalstatistik

En av de största begränsningarna med kriminalstatistiken är den dolda brottsligheten, det vill säga de brott som aldrig kommer till rättsväsendets

¹⁶ Mer information om hur det här har påverkat sexualbrottsstatistiken finns i kapitlet om sexualbrott.

kännedom. Kvoten av det uppskattade antalet dolda brott och antalet anmälda brott kallas mörkertalet. Mörkertalet varierar beroende på vilken brottstyp det rör sig om. För de brottstyper som redovisas här är det generellt sett så att ju lindrigare brott, desto lägre *anmälningsbenägenhet* (benägenheten att anmäla brottet) och därmed ett större mörkertal.

Anmälningsbenägenheten är också i många fall föränderlig över tid, vilket påverkar möjligheten att studera brottsutvecklingen utifrån kriminalstatistiken. Bland annat har anmälningsbenägenheten troligtvis ökat över tid bland dem som utsätts för sexualbrott på grund av tidigare nämnda förändringar i samhällsdebatten. Ett annat exempel är våldsbrott, där tidigare forskning pekar på att toleransen för den typen av brott har minskat och att anmälningsbenägenheten som följd troligtvis har ökat över tid (Brå 2017, Sivertsson 2022, Wikman 2012). Det försvårar tolkningen av våldsutvecklingen utifrån kriminalstatistiken, eftersom en ökning både kan bero på att brottsligheten faktiskt har ökat och på att fler väljer att anmäla brotten.

Anmälningsbenägenheten kan även påverkas av förändringar i lagstiftningen då lagstiftning kan ha en normerande effekt (Galbiati m.fl. 2021, Sunstein 1996). Eftersom lagändringar förändrar vad som är – och inte är – brottsligt i en juridisk mening, kan det även påverka ökning och minskningar i anmälningsstatistiken. Det innebär att ett ökat antal anmälda brott inte nödvändigtvis behöver bero på en förändring i människors beteenden, utan helt enkelt på att händelser som tidigare inte var brottsliga numera är det. Återigen tas sexualbrott som exempel, eftersom sexualbrottslagstiftningen har genomgått flera stora förändringar under 2000-talet och där tidigare studier från Brå funnit att lagstiftningsförändringarna påverkat antalet anmälda sexualbrott (Brå 2006, 2015, 2025i).

Andra faktorer som kan påverka jämförbarheten över tid är att det ibland förekommer att enstaka ärenden omfattar många brott som ofta härrör från tidigare år. Det kan ha inverkan på utvecklingen av antalet anmälda brott för en viss brottstyp. Effekten kan bli särskilt tydligt för brottstyper där antalet anmälda brott är relativt få (Brå 2025c). Även polisens registreringsrutiner kan förändras över tid (Brå 2024c, Office for National Statistics 2024).

Utöver vad som redan tagits upp i det här kapitlet finns det även andra faktorer som påverkar jämförbarheten över tid i statistiken över misstänkta

personer. Ett brott leder nämligen inte alltid till en misstänkt gärningsperson, utan det krävs att brottet både upptäcks, anmäls och att utredningen har tillräckligt underlag för att någon ska bli misstänkt. Antalet identifierade gärningspersoner kan variera över tid av flera orsaker, bland annat myndigheternas prioriteringar och möjligheten att knyta en person till brottet (Brå 2025e).

Läsanvisningar

I det här avsnittet beskrivs några parametrar som kan vara bra att ha i åtanke vid läsning, eftersom de påverkar analysen av rapportens resultat.

Aldersgrupper

De olika datakällorna omfattar inte alltid samma åldrar. Till exempel fångar NTU endast upp brottsutsatthet bland personer i åldersspannet 16–84 år. I anmälningsstatistiken undersöks samtliga anmälda brott, men redovisning efter ålder på den utsatta varierar: för vissa brottstyper redovisas inte ålder på den brottsutsatta, för andra redovisas brott mot personer under respektive över 18 år.

Analysenheter

Datakällorna redovisas genom olika analysenheter, vilket påverkar jämförbarheten mellan dem. Redovisningen sker på *individnivå*, *hushållsnivå* eller *händelsenivå*.

Statistik på individnivå avser uppgifter om enskilda personer, exempelvis brottsutsatta, målsägare, misstänkta och patienter. Statistik på hushållsnivå avser i stället hela hushåll, till exempel utsatthet för bostadsinbrott. Statistik på händelsenivå avser enskilda händelser, såsom anmälda brott och försäkringsärenden.

Statistiska mått

I den mån det är möjligt redovisas statistiken antingen i form av *andel* (i %) eller *antal per 100 000 invånare*, eftersom de är standardiserade för variationer i befolkningsstorleken. I vissa fall, där talen är mycket små, redovisas statistiken i form av *absoluta tal*, vilket avser det faktiska värdet.

Disposition och innehåll

Rapporten inleds med ett sammanfattande kapitel om brottsutvecklingen i Sverige och följs sedan av separata kapitel som beskriver utvecklingen för

brottstyperna misshandel, dödligt våld, sexualbrott, rån, hot, bedrägeri och vissa stöldbrott.

Varje kapitel inleds med en redogörelse för den övergripande brottsutvecklingen, ofta utifrån rapportens huvudkällor NTU och anmälda brott, men även andra källor kan ingå. Fokus här är framför allt på den totala brottsutvecklingen samt jämförelser mellan män och kvinnor. Det följs sedan av ett fördjupande avsnitt om brottsutsatthet och gärningspersoner där ytterligare källor används för att ge en fördjupad bild av brottsutvecklingen. Det handlar både om de brottsutsatta och de som begår brotten och kan till exempel innefatta ålder, relation till gärningspersonen, typ av brottsplats och regionala skillnader.

Sammanfattning av några generella trender i brottsutvecklingen 2006–2024

Inledning

I samhällsdebatten som förs kring brottslighet går det ofta att skymta olika svar på den ständigt aktuella frågan: Ökar eller minskar brottsligheten? Nationella trygghetsundersökningen (NTU) visar att majoriteten av Sveriges befolkning under lång tid upplevt att brottsligheten på nationell nivå ökat. Sedan 2006¹⁷ har årligen omkring 80 procent svarat att ”brottsligheten ökat något eller kraftigt under de senaste tre åren”.

Följande kapitel ägnas åt att ge ett översiktligt svar på huruvida det stämmer genom att redogöra för olika typer av statistik över de generella nivåerna av utsatthet och anmäld brottslighet under perioden 2006–2024¹⁸. Efter den här översiktliga presentationen följer en sammanfattning av de bedömningar Brå gjort av utvecklingen för de enskilda brottstyperna som studeras i rapporten.

Eftersom syftet är att tillgängliggöra kunskap på ett lättöverskådligt vis är nästkommande redogörelse av den generella brottsutvecklingen inte fullständig. Exempelvis är inte alla brottstyper representerade, utan texten bör i första hand tolkas som en generell beskrivning av ett flertal centrala trender som framkommit ur de valda källorna. En djupare förståelse för brottslighetens utveckling kräver kunskap på en mer detaljerad nivå av enskilda brottstyper, något som redogörs för i resterande kapitel i den här rapporten.

Kort om källor och indelningar av brott

Underlaget utgörs i första hand av NTU som visar på den självrapporterade utsattheten för brott, och i andra hand av statistiken över anmälda brott

¹⁷ Statistik från NTU finns tillgänglig från och med 2006.

¹⁸ Som nämnts i kapitlet Introduktion till brottsutvecklingen i Sverige är valet av tidsperiod baserat på att statistik från NTU finns tillgänglig för perioden 2006–2024.

som redogör för den brottslighet som kommit till rättsväsendets kännedom.¹⁹

Den brottslighet som presenteras är huvudsakligen uppdelad på samma sätt som NTU:s två sammanslagna mått på utsatthet: *brott mot enskild person*²⁰ samt *egendomsbrott mot hushåll*²¹. På grund av det metodbyte som genomfördes inom NTU under 2017 – som bland annat innebar att ett antal nya brottstyper mot enskild person infördes – finns enbart underlag tillgängligt för den totala utsattheten för *brott mot enskild person* från och med 2016.²² *Egendomsbrott mot hushåll* finns däremot tillgänglig under hela den studerade perioden.

Ur statistiken av anmälda brott har de brott som i möjligaste mån matchar ovannämnda kategorier valts ut, men observera att en perfekt jämförelse inte är möjlig eftersom källorna skiljer sig åt.²³ De brott som valts ur anmälningsstatistiken redovisas i en fotnot i det avsnitt som behandlar källan.

Övergripande utveckling

En minskning av andelen som uppger att de utsatts för brott

I NTU ställs ett flertal frågor om utsatthet för olika typer av brott, både sådana som sker riktat mot en person och egendomsbrott som drabbat hushållet. Sedan 2006 har andelen hushåll som uppges ha blivit utsatta för egendomsbrott minskat från omkring 18 till 11 procent, där den största minskningen ägde rum under 2000-talet (se figur 1). För brott mot enskild person ser utvecklingen annorlunda ut. Under den period (2016–2024) där det sammanslagna måttet funnits tillgängligt, låg andelen som uppgett att de blivit utsatta för något brott mot enskild person på en högsta nivå under 2017–2019 (mellan cirka 22–23 %). Därefter skedde en minskning och sedan 2020 har andelen utsatta legat på omkring 20 procent.

¹⁹ Källorna presenteras mer utförligt i det tidigare kapitlet Introduktion till brottsutvecklingen i Sverige.

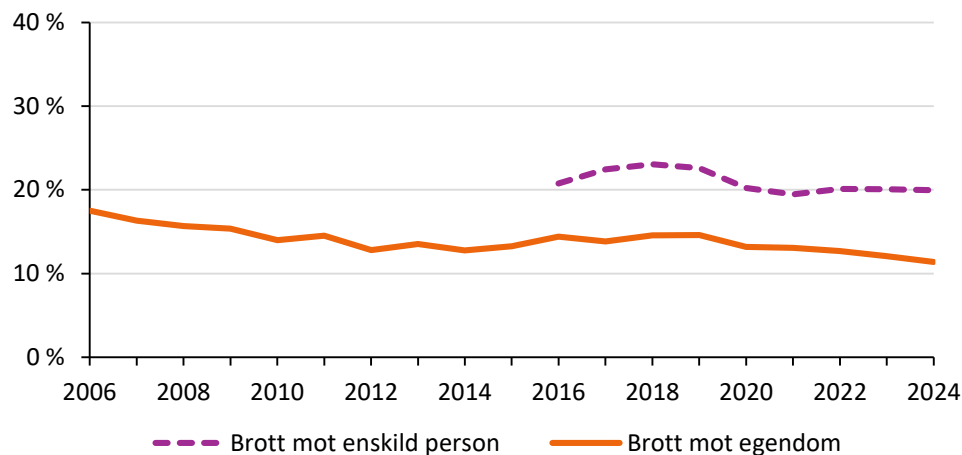
²⁰ Bestående av misshandel, sexualbrott, rån, kort- och kreditbedrägeri, försäljningsbedrägeri, hot, fickstöld och nätkränkning

²¹ Bestående av bostadsinbrott, bilstöld, stöld ur eller från fordon samt cykelstöld

²² Mer information om metodbytet finns att läsa i den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

²³ Något som redogörs för mer detaljerat i kapitlet Introduktion till brottsutvecklingen i Sverige.

Figur 1. Självrapporterad utsatthet för brott mot enskild person 2016–2024 samt egendomsbrott mot hushåll 2006–2024. Andel (%) utsatta i befolkningen (16–84 år)
Källa: Brå (NTU)^a.

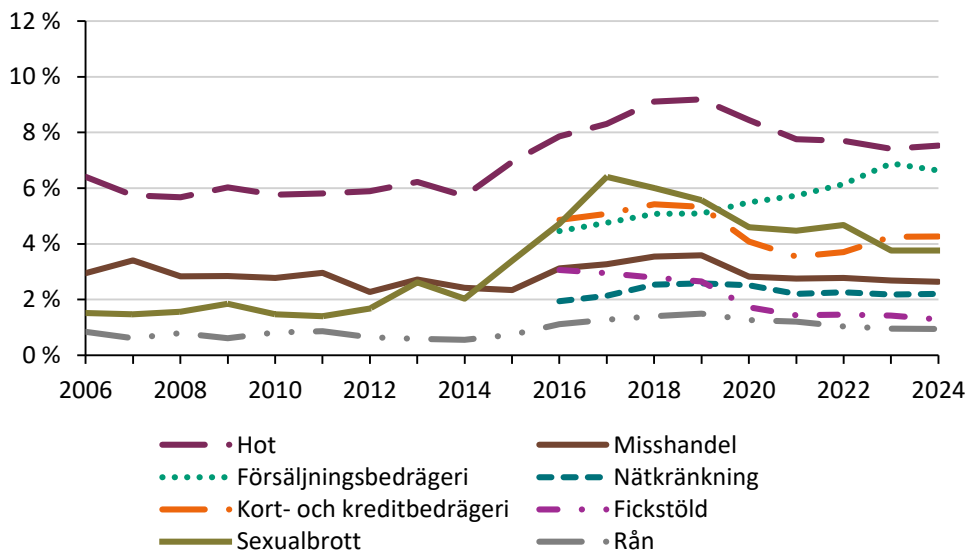
^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Utsattheten för flera brott mot person ökade under 2010-talet men har minskat på senare år

Av den utsatthet för brott mot enskild person som mäts inom NTU har det varit vanligast under hela den studerade perioden att uppge utsatthet för hot, medan det varit minst vanligt att uppge utsatthet för rån (se figur 2).

De olika brottstyperna har varierat i utveckling med både ökning och minskningar under olika perioder. Särskilt utmärkande är utvecklingen av utsatthet för hot, sexualbrott och försäljningsbedrägeri som alla ökat under den studerade perioden. Med undantag för försäljningsbedrägeri, som ökat kontinuerligt sedan 2016 då frågan infördes, skedde ökningen av hot och sexualbrott framför allt under andra delen av 2010-talet, för att därefter minska under 2020-talet. Det här är en trend som återspeglas även i flera av de brott mot enskild person som studeras i NTU.

Figur 2. Självrapporterad utsatthet för olika typer av brott mot enskild person 2006–2024. Andel (%) utsatta i befolkningen (16–84 år). Källa: Brå (NTU).^{a, b}

^a Notera att försäljningsbedrägeri, kort- och kreditbedrägeri, fickstöld samt nätkränkning började mätas först år 2016.

^b NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Anmälda brott mot enskild person har ökat medan de mot egendom har minskat

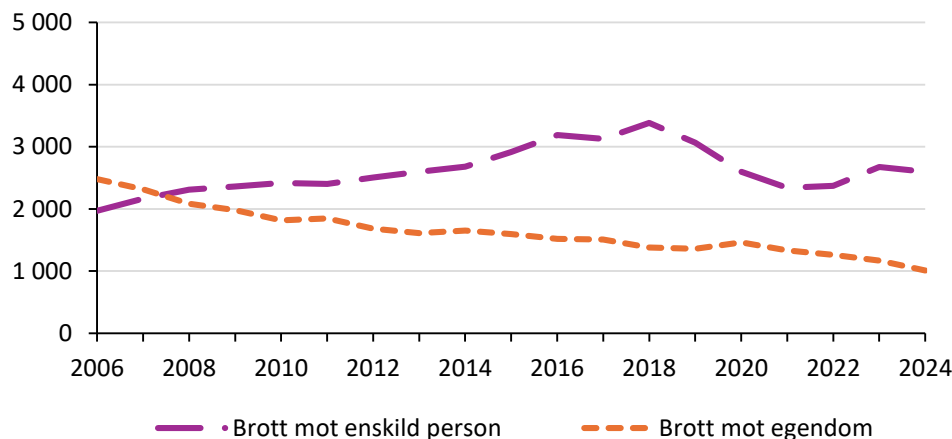
Ur anmälningsstatistiken ses att utvecklingen av de anmälda brotten skiljer sig från NTU när det gäller det här kapitlets definition av *brott mot enskild*²⁴ person och *brott mot egendom*²⁵ (se figur 3). Kategorin brott mot enskild person har under perioden ökat från omkring 2 000 anmälda brott per 100 000 invånare under 2006 till 2 600 under 2024. Ökningen skedde framför allt fram till 2018, men därefter skedde en minskning fram till 2021 och antalet har därefter varierat. I kontrast till det har anmälningarna för

²⁴ I brott mot enskild person ingår i den här redovisningen följande brottstyper ur anmälningsstatistiken: kortbedrägeri, annonsbedrägeri, datorbedrägeri, bedrägeri med kontokort, bedrägeri med hjälp av internet, väskryckning, fickstöld, personrån, våldtäkt (inklusive grov) mot person 18 år eller äldre, oaktsam våldtäkt mot person 18 år eller äldre, sexuellt övergrepp mot person 18 år eller äldre, oaktsamt sexuellt övergrepp mot person 18 år eller äldre, sexuellt tvång mot person 18 år eller äldre, sexuellt ofredande, misshandel (inklusive grov) mot person 18 år eller äldre, olaga hot mot person 18 år eller äldre samt internetrelaterad ärekränkning mot person 18 år eller äldre.

²⁵ I brott mot egendom ingår i den här redovisningen följande brottstyper ur anmälningsstatistiken: tillgrepp av bil, stöld av cykel, stöld ur/från motordrivet fordon samt inbrottsstöld i bostad.

brott mot egendom minskat kontinuerligt från 2 500 per 100 000 invånare (2006) till omkring 1 000 (2024).

Figur 3. Anmälda brott 2006–2024. Antal brott mot enskild person respektive egendom per 100 000 invånare. Källa: Brå (statistiken över anmälda brott).

Den huvudsakliga orsaken till att anmälningarna av brott mot enskild person ökat är att antalet anmälda bedrägerier kraftigt ökat under den studerade perioden. Om bedrägeri exkluderas från kategorin har antalet anmälda brott mot enskild person i stället minskat något under perioden 2006–2024.²⁶

För brott mot egendom syns nedgången av antalet anmälda brott i samtliga inkluderade brottstyper. I klartext har alltså anmälningar när det gäller stöld av och ur fordon (inklusive cyklar) samt inbrottsstöld minskat drastiskt, särskilt för antalet anmälda fordonsrelaterade stölder.²⁷

Brås bedömning av brottstypernas utveckling

Som tidigare nämnts kräver en god förståelse av brottslighetens utveckling att brott studeras på fler sätt än enbart i större kategorier såsom *brott mot enskild person* eller *brott mot egendom*. Sådana sammanslagna kategorier ger en övergripande bild som kan vara användbar, men för att få en bättre förståelse av utvecklingen behöver enskilda brottstyper studeras i mer

²⁶ Det är dock värt att notera att brottskoderna för bedrägerier genomgått förändringar under den studerade perioden. Även fast de använda kategorierna av anmälda bedrägerier valts ut för att minimera förändringarnas påverkan så kvarstår en viss osäkerhet när det gäller de exakta nivåerna.

²⁷ Läs mer i kapitlet om stöld.

detalj. För att underlätta det följer här sammanfattningar av de bedömningar som gjorts av utvecklingen för de brottstyper som ingår i rapporten. Något mer utförliga versioner återfinns även i slutet av respektive kapitel.

Misshandel

Resultaten från de statistiska undersökningarna visar sammantaget en liten minskning av den självrapporterade utsattheten för misshandel under den studerade perioden (2006–2024). Den största förändringen skedde dock under 2010-talet då utsattheten ökade och under 2020-talet då utsattheten återigen minskade. Tittar man särskilt på det grova våldet, det vill säga det som kräver sjukvård, har det minskat under i stort sett hela mätperioden, framför allt bland män men även bland kvinnor. Detta trots att det kniv- och skjutvapenrelaterade våldet ökade under 2010-talet.

Dödligt våld

Samtidigt som det grova våldet som leder till sjukvård minskat under den studerade perioden, syns en annan utveckling vad gäller det dödliga våldet. Under 2010-talet skedde nämligen en tydlig ökning av antalet unga män som dött på grund av skjutvapenvåld i kriminella miljöer. Under 2023 och 2024 har dock antalet minskat, men om det är en temporär avvikelse eller en längre trend återstår att se.

Sexualbrott

Den självrapporterade utsattheten för sexualbrott ökade markant mellan 2012–2017, framför allt bland kvinnor. Sannolikt kan ökningen till stor del förklaras av en ökad rapporteringsbenägenhet på grund av flertalet upprop mot sexualbrott som skedde under perioden. En annorlunda trend framkommer i anmälningsstatistiken, där antalet anmälda sexuella ofredanden periodvis ökade fram till 2017, medan våldtäktsanmälningarna ökade framför allt mellan 2016–2021. Att de anmälda brotten har ökat under perioder då den självrapporterade utsattheten inte gjort det kan sannolikt till stor del kan förklaras av en ökad anmälningsbenägenhet till följd av de stora förändringar som skett i lagstiftningen samt redan nämnda förändringar i samhällsdebatten. Sedan 2018 syns istället en minskning av den självrapporterade utsattheten. Även polisanmälda sexuella ofredanden har minskat något efter 2017, om än inte lika tydligt. Den nedåtgående trenden skulle delvis kunna förklaras av en minskad rapporterings- och anmälningsbenägenhet i takt med att frågan blivit mindre

uppmärksammas i samhällsdebatten. Det kan också ha lett till anmälningar av händelser som inträffat tidigare år, vilket ytterligare kan förklara trendskillnaderna mellan de två källorna.

Rån

En tydlig trend är att bankrån, taxirån och rån mot värdetransport eller befordran kraftigt minskat under den studerade perioden. Det finns flera förklaringar till detta, men en central faktor är att kontanthantering har minskat och att de här rånen därför blivit mindre attraktiva att utföra.

Gällande rån mot privatpersoner låg den självrapporterade utsattheten länge stabilt, innan det under 2010-talet ökade för att därefter minska under 2020-talet. De här förändringarna noteras i både NTU och anmälningssstatistiken med vissa skillnader. Den främsta skillnaden är att antalet anmälningar om personrån minskade mer drastiskt under 2020-talet än den självrapporterade utsattheten i NTU. Eftersom anmälningssbenägenheten sannolikt är högre vid rån som innehåller grovt våld, skulle en förklaring till den här skillnaden kunna vara att det skett en minskning av de här grövre formerna av rån. Det behövs dock fördjupade studier för att med större säkerhet anta eller förkasta den tolkningen.

Hot

Den självrapporterade utsattheten för hot steg under andra halvan av 2010-talet för att därefter minska under 2020-talet. Särskilt tydlig var minskningen bland unga män, som är den grupp som genomgående varit mest utsatt för hot. Bland elever i årskurs 9 framkommer ett annat mönster som visar att flickor oftare utsätts för hot än pojkar. Det kan troligen kopplas till att flickor i högre grad utsätts för hot på nätet. När det gäller just de internetrelaterade hoten har de ökat över tid.

Bedrägerier

Sammantaget visar det statistiska underlaget att antalet bedrägerier tydligt ökat, där den tydligaste ökningen skedde under 2000- och 2010-talet. Perioden därefter har varierat beroende på vilken bedrägeriform som studeras. Den självrapporterade utsattheten för försäljningsbedrägerier har fortsatt öka även efter 2018, medan kort- och kreditbedrägerier har kantats av både upp- och nedgångar. Minskningen har sannolikt att göra med ett regelverk inom EU där krav började ställas på så kallad *stark kundautentisering* (se bland annat Sveriges Riksbank 2024).

Stöld

Statistiken pekar på att de undersökta stöldtyperna bostadsinbrott, bilstöld, stöld ur och från fordon samt cykelstöld minskat under den studerade perioden. Den största förändringen som skett är nedgången av bilstöld samt stöld ur och från motorfordon, särskilt under den första halvan av den studerade perioden. Bostadsinbrotten har minskat under de senare åren i perioden och antalet cykelstölder har också minskat sedan slutet av 2010-talet.

Misshandel

Vad är en misshandel?

Brottet misshandel kan begås på olika sätt. Generellt handlar det om att någon tillfogar en annan person smärta eller fysisk skada.²⁸ Eftersom de datakällor som används i rapporten främst har sin utgångspunkt i våld och skador, är sådana fall av misshandel i fokus. Det kan handla om alltifrån lättare knuffar med lindriga skador till våldsamma hugg med kniv som leder till allvarliga skador hos den utsatta. Brottet misshandel regleras i 3 kap. brottsbalken med en gradindelning i ringa misshandel, misshandel av normalgraden, grov misshandel och synnerligen grov misshandel. Att handlingarna som kan utgöra misshandel är varierande återspeglas även i straffskalan för brottet, där det rör sig om alltifrån böter till flera års fängelse.

Hur kan utvecklingen av misshandel mätas?

Det finns en mängd olika datakällor man kan använda för att mäta utvecklingen av misshandel. I det här kapitlet används ett flertal som fångar olika dimensioner: allt från lindrigare former till grövre såsom kniv- och skjutvapenvåld.

De datakällor som ligger till grund för utvecklingen av misshandel i det här kapitlet är framför allt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) från Brå, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC²⁹) från SCB och Nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor" (HLV) från Folkhälsomyndigheten. De här tre utgör statistiska undersökningar som fångar den självrapporterade utsattheten för misshandel.

För att fånga grövre former av misshandel som kräver sjukvård används Patientregistret från Socialstyrelsen (SoS). Utöver det används statistiken över anmälda brott som utgörs av de händelser som kommer till rättsväsendets kännedom. För att belysa hur misshandelsbrottsligheten utvecklats bland ungdomar används Brås Skolundersökningen om brott (SUB) som mäter utsatthet för och delaktighet i brott bland elever

²⁸ Misshandel enligt 3 kap. 5 § brottsbalken omfattar fler gärningar än så, exempelvis att försätta någon i vanmakt (såsom förlamning) eller sjukdom (även psykisk sjukdom).

²⁹ Sedan 2008 är Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) integrerad med den europeiska undersökningen EU-SILC (European Survey on Incomes and Living Conditions), därav ULF/SILC.

i årskurs 9. Även statistik över målsägare vid brottsanmälan samt statistik över misstänkta personer används för att studera utvecklingen av vilka som utsätts för och begår misshandel.

Utmaningarna med att mäta misshandel

Mörkertalet är stort

Något som är viktigt att ha med sig vid läsning av kapitlet är att mörkertalet vid misshandel är stort, det vill säga att många av de brott som sker aldrig kommer till rättsväsendets kännedom. NTU visar exempelvis att omkring en fjärdedel av händelserna uppges ha polisanmälts (Brå 2025g), och SUB visar att endast omkring sex procent av elever i årskurs 9 anmäler mindre grov misshandel medan omkring 20 procent polisanmäler när de utsätts för grövre misshandel (Brå 2024f).³⁰ Vidare framgår av NTU att omkring fem procent av de som utsätts för fysiskt våld i nära relation uppgett att de polisanmält våldet (Brå 2024b). Forskning pekar också på att toleransen för våldsbrott har minskat och att anmälningsbenägenheten troligtvis har ökat över tid (Brå 2017, Sivertsson 2022, Wikman 2012). Det här försvårar ytterligare tolkningen av utvecklingen i anmälningsstatistiken, eftersom en ökning kan bero både på att brottsligheten faktiskt har ökat och på att fler väljer att anmäla brotten.

Som en följd av en minskad tolerans för våldsbrott bör man också ha med sig att rapporteringsbenägenheten – det vill säga benägenheten att berätta om sin utsatthet i brottsofferundersökningar – kan ha ökat över tid. Det här problemet bedöms dock vara större i statistiken över anmälda brott, och man bör därför vara försiktig med att dra slutsatser om misshandelsbrottens utveckling enbart utifrån statistiken över anmälda brott.

Bortfall i Patientregistret

För att studera utvecklingen av grövre misshandel används statistik ur Patientregistret över antalet patienter som vårdats inom specifikt slutenvård som beror på övergrepp av en annan person. På grund av ett större bortfall i inrapporteringen från den specialiserade öppenvården och särskilt från privata vårdgivare, finns en större osäkerhet i den statistiken jämfört med slutenvården (Socialstyrelsen 2022b). Av den anledningen

³⁰ Andelarna är baserade på ett genomsnitt av andelen händelser som uppges ha polisanmälts under perioden 2018–2023 för NTU och 2015–2023 för SUB.

används i första hand statistiken från slutenvården i den här rapporten. Även i statistiken från slutenvården finns dock vissa osäkerhetskällor, till exempel när det gäller det faktiska antalet personer som fått vård för våldsskador. Det beror på en viss underrapportering från vårdinrättningar och ett visst bortfall när det gäller så kallade yttre orsakskoder³¹ (Socialstyrelsen 2023). Under perioden 2000–2023 har bortfallet på yttre orsakskoder för patienter i slutenvård minskat från 3,4 procent till 0,4 procent (Socialstyrelsen 2025). Sammantaget anses tillförlitligheten i de här källorna vara god under den period som redovisas i den här rapporten.

Olika definitioner av misshandel

En annan utmaning är att definitionen av misshandel skiljer sig mellan de olika datakällorna som används i det här kapitlet. Statistiken över anmälda brott utgår från brottsbalkens bestämmelser som inte direkt stämmer överens med definitionen i de olika statistiska undersökningarna.

Det skiljer sig också hur enkätfrågorna är formulerade mellan de olika statistiska undersökningarna. Det innebär att nivån av brottsutsatthet kan variera mellan undersökningarna. Jämförelserna som görs i kapitlet avser därför utvecklingen över tid snarare än de exakta nivåerna.

Vidare fångar statistiken från Patientregistret endast det grövre våldet, eftersom det avser antalet patienter som har vårdats i slutenvården på grund av *övergrepp av annan person*. Viktigt att betona är att det kan innefatta andra händelser än just misshandel, såsom våldtäkt och förgiftning.

Övergripande utveckling

Minskning av utsattheten efter en ökning 2016–2019

Under mätperiodens första halva (2006–2015) visar NTU på en svag nedåtgående trend för andelen som uppgett att de utsatts för misshandel³², som följdes av en ökning under perioden 2016–2019 (se figur 4). Efter en högsta nivå på 3,6 procent under 2019 vände trenden och andelen har

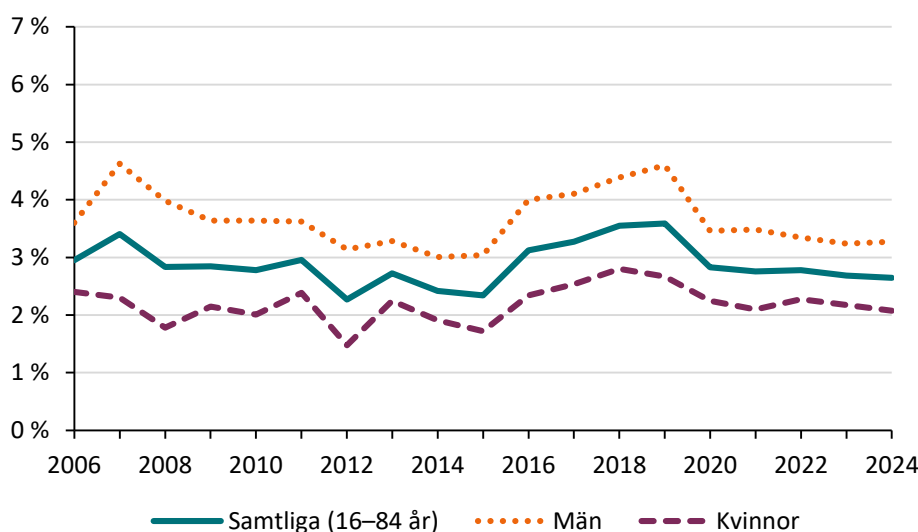
³¹ Yttre orsakskoder är koder som berättar vad som orsakade en skada eller förgiftning, till exempel våld, självskador eller olyckor.

³² I enkäten ställs följande fråga:

"Har någon med avsikt slagit, sparkat eller på annat sätt utsatt dig för fysiskt våld, så att du skadades eller så att det gjorde ont, under förra året (2024)?"

sedan 2020 legat på ungefär samma nivå som före 2010-talets ökning (mellan 2,6–2,8 %). Sammantaget har andelen utsatta minskat något mellan 2006 och 2024. Samma utveckling syns bland både män och kvinnor, men andelen är konsekvent större bland män under den studerade perioden 2006–2024.

Figur 4. Självrapporterad utsatthet för misshandel 2006–2024. Andel (%) utsatta i befolkningen (16–84 år) bland samtliga samt män respektive kvinnor. Källa: Brå (NTU)^a.

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

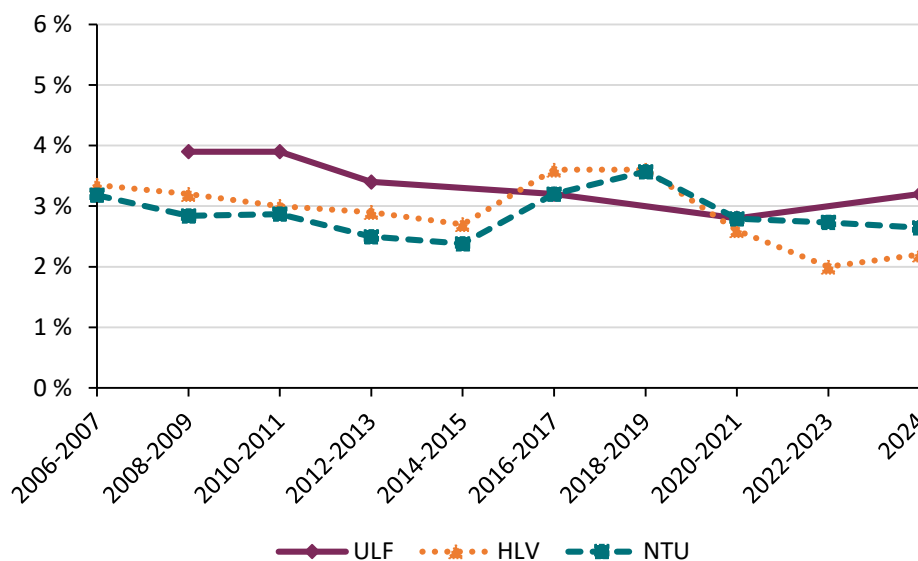
Drygt hälften av de som uppger att de utsatts för misshandel 2024 utsattes en (1) gång, medan knappt en tredjedel utsattes två till tre gånger och omkring 17 procent utsattes fyra gånger eller fler. Ett liknande mönster syns även för tidigare år, samtidigt som upprepad utsatthet har blivit något vanligare sedan 2021. Vidare är upprepad utsatthet vanligare bland kvinnor, och könsskillnaden är som störst bland dem som utsätts 4 gånger eller fler.

Även andra statistiska undersökningar visar på liknande trender som de i NTU. I figur 5 redovisas resultaten för utsatthet i tvåårsmedelvärden³³ samt

³³ Då SCB presenterar ULF/SILC med tvåårsmedelvärden för perioden 2008–2017 redovisas även övriga resultat på samma sätt för att underlätta en jämförelse. Eftersom det bara genomförts ytterligare en undersökning efter 2022–2023 redovisas dock 2024 som ett årsvärde.

helår för 2024. Av den framkommer en minskning i samtliga tre undersökningar: NTU, ULF/SILC³⁴ och HLV³⁵ fram till och med 2014–2015. Därefter syns en ökning fram till 2018–2019 i NTU och HLV, innan nivåerna återigen sjunker till liknande nivåer som 2014–2015. Sammantaget har den självrapporterade utsattheten minskat lite i alla tre undersökningar om man ser till hela mätperioden.

Figur 5. Självrapporterad utsatthet för misshandel eller våld 2006–2024.
Tvåårsmedelvärden av andel (%) utsatta i befolkningen (16–84 år) samt helår för 2024.
Källor: Brå (NTU)^a, SCB (ULF/SILC) och Folkhälsomyndigheten (HLV).

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Utsatthet för allvarlig misshandel på något lägre nivå sedan 2020

När det gäller allvarlig misshandel utifrån NTU, det vill säga om händelsen ledde till besök hos läkare, sjuksköterska eller tandläkare³⁶, låg andelen utsatta stabilt på 0,7 procent under perioden 2016–2019 (se figur 6). Under 2020 skedde en liten minskning till 0,5 procent och andelen har sedan dess

³⁴ Inom ULF/SILC ställs följande fråga:

"Har du under de senaste 12 månaderna varit utsatt för våld som inte krävde sjukvård eller tandvård?"

³⁵ Inom HLV ställs följande fråga:

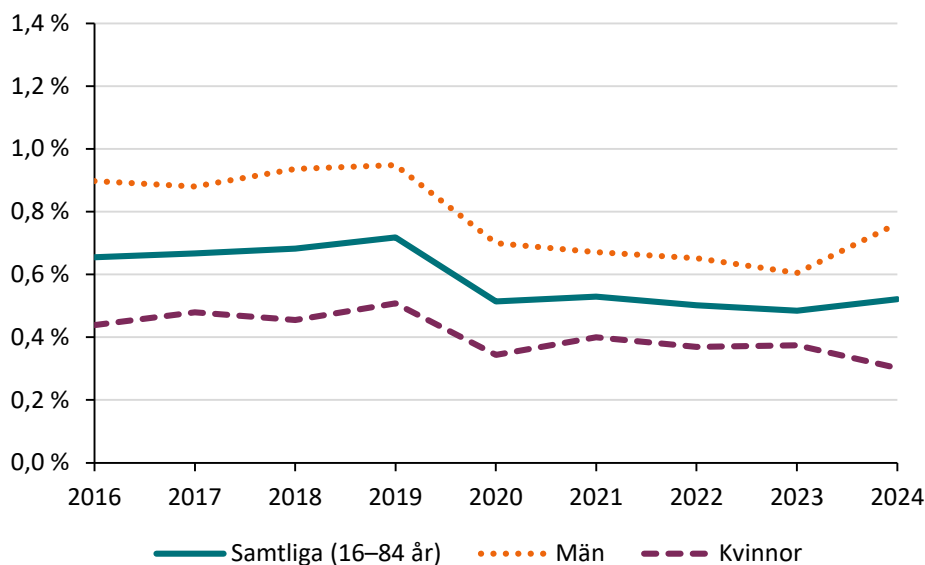
"Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för fysiskt våld?"

³⁶ I enkäten ställs följande följdfråga till dem som uppgett att de utsatts för misshandel:

"Ledde händelsen eller någon av händelserna till att du fick sådana skador att du besökte läkare, sjuksköterska eller tandläkare?"

legat kvar på den något lägre nivån. En liknande trend syns bland både män och kvinnor, samtidigt som män konsekvent har utsatts för allvarlig misshandel i större utsträckning.

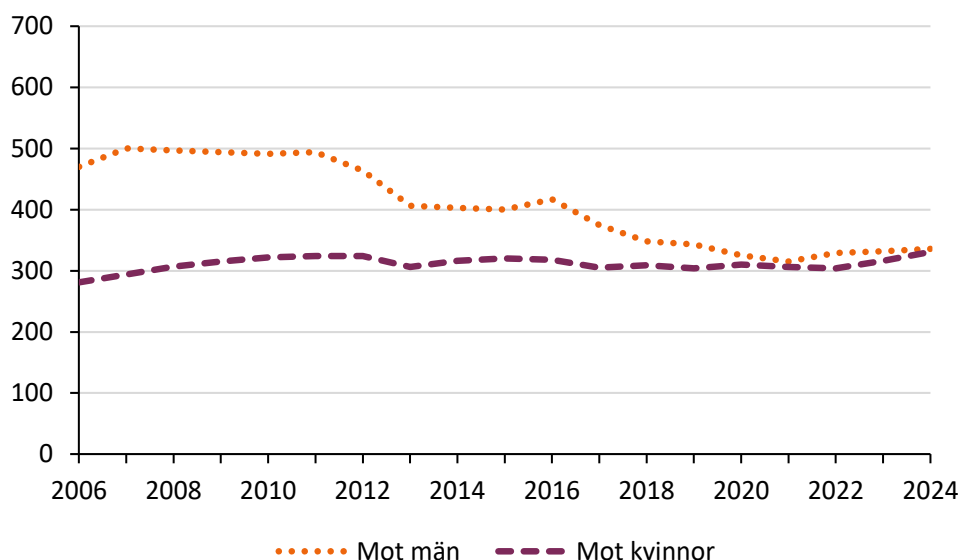
Figur 6. Självrapporterad utsatthet för allvarlig misshandel 2016–2024. Andel (%) utsatta i befolkningen (16–84 år) bland samtliga samt män respektive kvinnor. Källa: Brå (NTU).

De anmälda fallen av misshandel visar delvis en annan trend

I statistiken över anmälda brott framkommer en annan trend. Som figur 7 visar skiljer sig utvecklingen åt vad för misshandel mot män (15 år eller äldre) och misshandel mot kvinnor (15 år eller äldre). Antalet anmälningar med kvinnor som offer ökade under perioden 2006–2011, från cirka 280 till 320 anmälda fall per 100 000 invånare. Den efterföljande perioden har legat betydligt mer stabilt och 2024 var det 330 anmälda fall per 100 000 invånare. Antalet anmälningar där män varit offer nådde en högsta nivå mellan åren 2007–2011 med omkring 500 anmälda fall per 100 000 invånare, för att därefter stegvis minska fram till 2021 med 315 fall. De senaste åren (2020–2024) har antalet anmälda fall av misshandel varit ungefär lika stort bland män och kvinnor.

Figur 7. Anmälda fall av misshandel (inklusive grov) 2006–2024. Antal per 100 000 invånare uppdelat på brottsoffrets kön (15 år eller äldre). Källa: Brå (statistiken över anmälda brott).

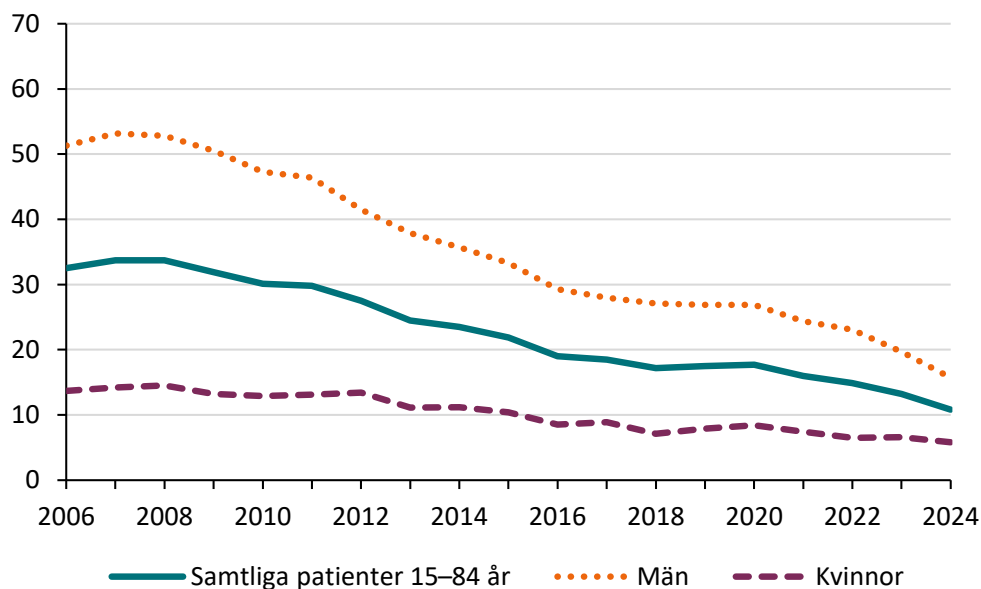

De som vårdas för övergrepp har minskat under hela perioden

För att studera specifikt de mer allvarigare fallen av misshandel undersöks här utvecklingen av antalet patienter som vårdats inom slutenvård till följd av ett övergrepp av en annan person.³⁷ Som framgår av figur 8 har det skett en kontinuerlig minskning under perioden 2009–2024. Under 2024 behandlades drygt tio patienter per 100 000 invånare, vilket är en tredjedel av antalet fall år 2009 (drygt 30). Minskningen syns bland både män och kvinnor, men har varit betydligt mer markant bland män. Män har också under alla undersökta år behandlats i betydligt större utsträckning än kvinnor, men på grund av att antalet manliga patienter minskat så pass mycket är könsskillnaderna nu mindre än tidigare år.

³⁷ Observera att även andra typer av övergrepp än specifikt misshandel ingår i den här statistiken.

Figur 8. Patienter som behandlats i slutenvård för skador till följd av övergrepp av en annan person 2006–2024. Antal patienter per 100 000 invånare bland män respektive kvinnor (15–84 år). Källa: SoS (Patientregistret).

Enligt Socialstyrelsen (Socialstyrelsen 2018) kan en del av minskningen möjligen förklaras av förändringar inom vården, vilket inneburit att fler patienter än tidigare kan få vård inom öppenvården i stället för slutenvården. Från 2008 och framåt finns statistik som inkluderar både slutenvård och specialiserad öppenvård. Även i det här fallet, när öppenvården inkluderas, syns en minskning under perioden 2009–2024 (från drygt 190 patienter per 100 000 invånare till knappt 120), men procentuellt är nedgången mindre än om endast antalet patienter inom slutenvård räknas.³⁸

³⁸ På grund av ett större bortfall i inrapporteringen från den specialiserade öppenvården, särskilt från privata vårdgivare, finns det en större osäkerhet i statistiken jämfört med slutenvården. Inrapporteringen har dock förbättrats över tid, men jämförelser mellan år bör tolkas med försiktighet (Socialstyrelsen 2022b).

Den tidigare ökningen av det icke dödliga vapenrelaterade våldet har vänt

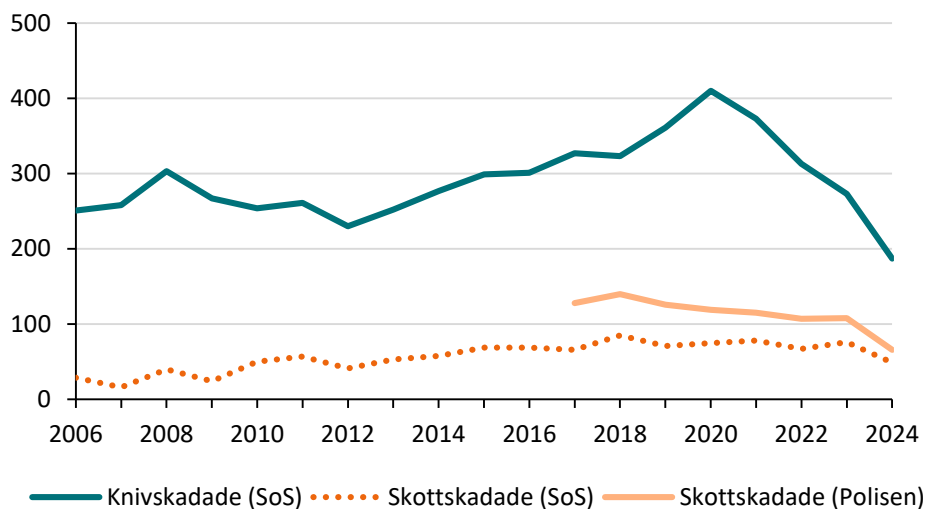
De människor som varit inskrivna på grund av kniv- eller skottskador utgör en mindre del av samtliga patienter inom slutenvården, men tillhör samtidigt dem som utsatts för de allvarligaste fallen av våld. Statistiken presenteras i form av absoluta tal i stället för per 100 000 invånare, eftersom det rör sig om få fall, vilket med det senare måttet skulle ge mycket små tal och försvåra jämförelser över tid.

Antalet personer inskrivna i slutenvård på grund av knivskador låg under perioden 2006–2012 på en förhållandevis stabil nivå (figur 9). Under det efterföljande 2010-talet skedde en tydlig ökning i antalet inskrivna, från 230 (2012) till 410 år 2020. Efter 2020 har antalet återigen minskat, och 2024 registrerades 187 patienter som blev inskrivna för knivskador, vilket är den lägsta uppmätta nivån under mätperioden (2006–2024). Antalet inskrivna med skottskador har enligt patientregistret i stort sett kontinuerligt ökat under perioden 2008–2018 (från 40 till 85), för att därefter plana ut.

Polismyndigheten har fört statistik över antalet bekräftade skjutningar sedan slutet av 2016. Av statistiken framgår att antalet skadade på grund av skjutningar har minskat efter en högsta nivå 2018 – från 140 skadade under 2018 till 66 under 2024.³⁹ Det trots att det totala antalet skjutningar ökade under 2018–2022 (från 325 till 391) med undantag för en nedgång under 2021 (Polismyndigheten 2026b).

³⁹ Skillnaderna mellan Socialstyrelsens och polisens statistik har sannolikt flera orsaker. Bland annat kan det handla om att en del skottskadade dör innan de når sjukhus, och därför inte registreras i Patientregistret. Det kan också bero på att vissa skottskador hanteras inom den öppna vården. Ytterligare en orsak kan vara att det förekommer en viss underrapportering från vårdinrättningar och ett visst bortfall när det gäller yttre orsakskoder, det vill säga det som leder till en skada eller förgiftning, såsom våld, självskador eller olyckor (Socialstyrelsen 2023). Bortfallet har dock minskat över tid (Socialstyrelsen 2025), och sammantaget anses tillförlitligheten i den här källan vara god under den period som redovisas i den här rapporten.

Figur 9. Patienter som behandlats i slutenvård för kniv- respektive skottskador 2006–2024. Antal patienter i absoluta tal. Källor: SoS (Patientregistret) och Polismyndigheten.

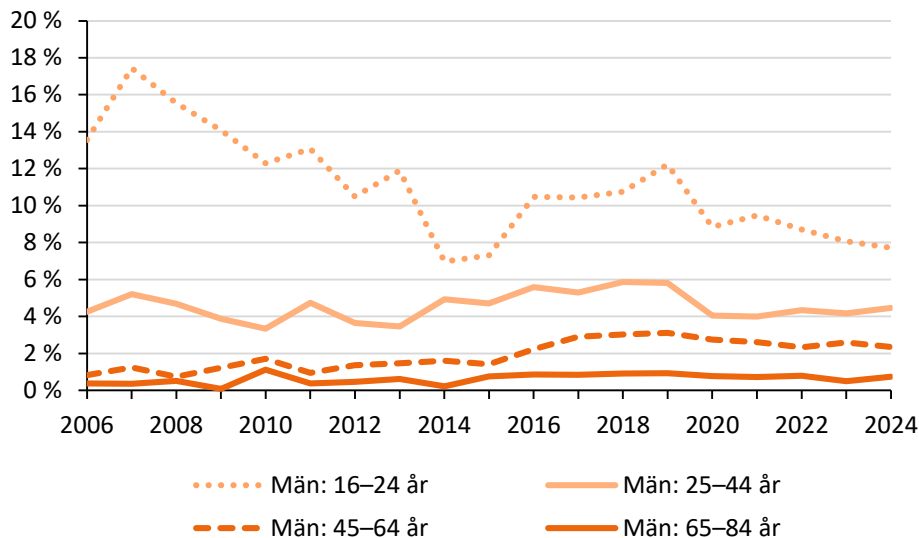
Ökningen av skottskador återspeglas även i det *dödliga* skjutvapenvåldet – en uppåtgående trend som dock fortsatte även efter 2018 (se kapitlet Dödligt våld).

Brottsutsatthet och gärningspersoner

Yngre utsätts i störst utsträckning, men det har minskat över tid

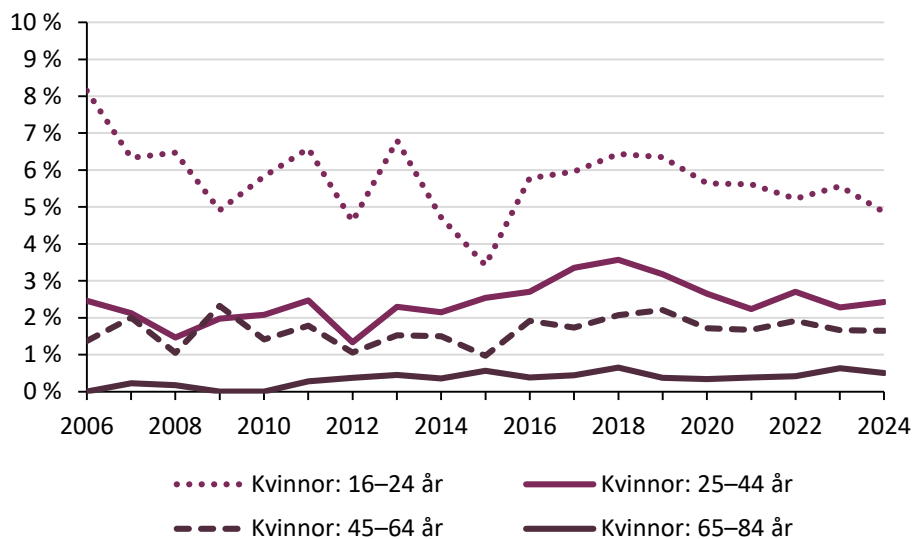
Det finns ett tydligt mönster från NTU i att andelen som uppger att de utsatts för misshandel är störst bland de yngsta och att andelen sedan blir mindre ju äldre åldersgrupper som studeras. Det är ett mönster som syns bland både män (se figur 10) och kvinnor (se figur 11) och som är bestående över tid. Samtidigt som utvecklingen har kantats av både upp- och nedgångar syns en tydlig trend under den studerade perioden, det vill säga att utsattheten har minskat framför allt i den yngsta åldersgruppen 16–24 år bland båda könen, men framför allt bland män. Den nedåtgående trenden bland unga personer under den studerade perioden bekräftas även av både ULF/SILC (16–24 år) och HLV (16–29 år).

Figur 10. Självrapporterad utsatthet för misshandel 2006–2024. Andel (%) utsatta män bland olika åldersgrupper. Källa: Brå (NTU)^a.

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Figur 11. Självrapporterad utsatthet för misshandel 2006–2024. Andel (%) utsatta kvinnor bland olika åldersgrupper. Källa: Brå (NTU)^a.

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Även statistiken över målsägare vid brottsanmälan visar ett lika tydligt mönster i att yngre personer oftare är målsägare vid anmälda fall av misshandel, och att det sedan blir mindre vanligt ju äldre åldrar som studeras. Vidare speglas den nedåtgående trenden bland yngre även i målsägarstatistiken, särskilt bland unga män.

Bland niondeklassare är det vanligare att pojkar utsätts

För niondeklassare som uppger utsatthet för misshandel visar SUB att det bland både pojkar och flickor är vanligare att utsättas för mindre grov misshandel⁴⁰ jämfört med grövre misshandel⁴¹. Samtidigt är det vanligare att utsättas för båda misshandelsformerna bland pojkar, vilket framgår av figur 12. Andelen pojkar som utsatts för mindre grov misshandel har varierat under perioden 2015–2023 och ingen tydlig trend syns (andelen låg på 19,1 procent både 2015 och 2023). Bland flickor syns inte heller någon tydlig utveckling utan andelen har varierat från år till år (2015 låg andelen på 14,5 procent och 2023 på 15,3 procent).

Studerar man särskilt grövre misshandel har andelen bland flickor ökat från en lägsta notering 2017 på 2,5 procent till 4,0 procent 2023. Bland pojkar har andelen varierat mer men sett över hela perioden har den ökat, från 4,5 procent under 2015 till 5,7 procent 2023.

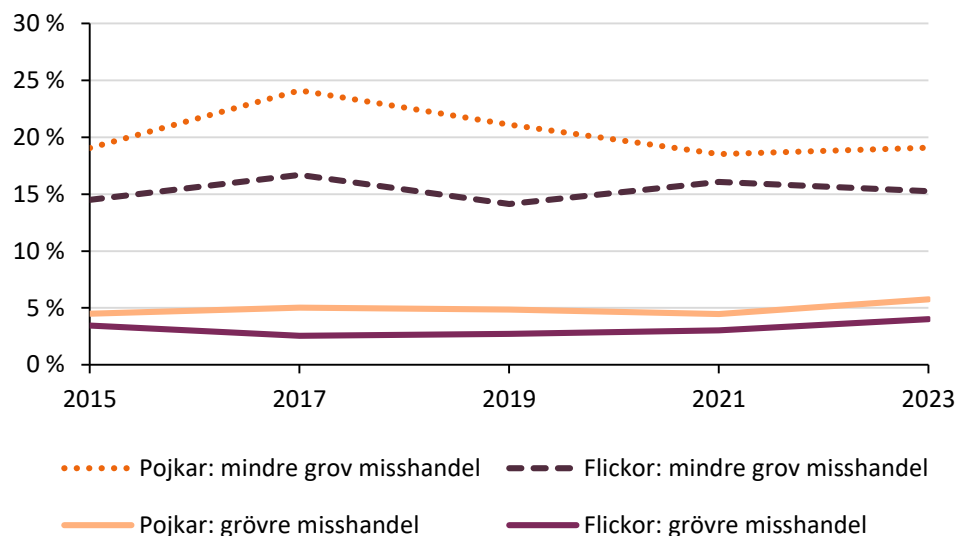
⁴⁰ I enkäten ställs följande fråga:

"Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du fick ont, men inte behövde söka sjukvård?"

⁴¹ I enkäten ställs följande fråga:

"Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du skadades så mycket att du blev tvungen att besöka sjuksköterska, läkare eller tandläkare?"

Figur 12. Självrapporterad utsatthet för mindre grov misshandel och grövre misshandel vartannat år 2015–2023. Andel (%) utsatta pojkar respektive flickor i årskurs nio. Källa: Brå (SUB).

Vidare visar SUB att det vid mindre grov misshandel är vanligare med upprepade utsatthet (två gånger eller fler) än att utsättas en (1) gång bland pojkar. Även bland flickor har det under de undersökta åren 2015–2023 varit vanligare att utsättas vid upprepade tillfällen. När det gäller grov misshandel är det i stället vanligare att utsättas en (1) gång bland både pojkar och flickor.

Kvinnor utsätts i större utsträckning för fysiskt våld i nära relation

En kartläggning av utsattheten för brott i nära relationer 2022 som Brå gjort inom ramen för NTU, visar att en större andel kvinnor än män utsattes för fysiskt våld i en nära relation (Brå 2024b). Samma mönster syns när man tittar särskilt på lindrigare misshandel⁴², medan grov misshandel⁴³ visar på ungefär samma nivå mellan män och kvinnor. En uppdelning på ålder visar att yngre personer utsätts i större utsträckning än äldre: både misshandel och grov misshandel drabbar oftare 20–24-åringar.

⁴² I enkäten ställs följande fråga:

"Har en nuvarande eller tidigare partner någon gång på ett våldsamt sätt hållit fast dig, knuffat dig, dragit dig i håret, gett dig en örfil eller liknande?"

⁴³ I enkäten ställs följande fråga:

"Har en nuvarande eller tidigare partner någon gång slagit dig med knytnäve eller med ett föremål, tagit stryptag på dig, sparkat dig eller liknande?"

En liknande studie som Brå genomförde under 2014 visar liknande mönster (Brå 2014).

Det här mönster bekräftas även av de uppföljningsintervjuer som görs med ett urval personer som i NTU uppger att de utsatts för misshandel (Brå 2025g). De visar att när kvinnor utsätts är det vanligast att gärningspersonen antingen är en partner eller före detta partner eller en vän eller bekant. När män utsätts är gärningspersonen i stället oftast en helt okänd person. Det här mönstret har varit bestående under hela mätperioden 2018–2023.

Även typ av brottsplats och gärningspersonens alkohol- eller drogpåverkan varierar mellan könen

Brottsplatsen skiljer sig åt mellan män och kvinnor, vilket framgår av uppföljningsintervjuerna i NTU (Brå 2025g). Män utsätts oftast för misshandel på en allmän plats, medan kvinnor oftast utsätts för misshandel i en bostad – ett mönster som varit konstant under hela perioden. En annan könsskillnad som syns alla år som uppföljningsintervjuerna genomförts (2018–2023) är att utsatta män uppskattat att gärningspersonen var påverkad av alkohol i högre grad än när kvinnor utsätts för misshandel. Resultaten pekar på att män och kvinnor utsätts för olika typer av misshandel: män utsätts oftare i offentlig miljö där alkohol är inblandat, medan kvinnor i större utsträckning utsätts för misshandel i en nära relation.

När det gäller brottsplats bland niondeklassare visar SUB att mindre grov misshandel oftast sker i skolan eller på skolgården (Brå 2024f). Det är dock vanligare bland pojkar (över hälften av de utsatta) än bland flickor (drygt en tredjedel av de utsatta). Bland flickor är det också vanligt att utsättas i det egna hemmet (drygt 20 % av de utsatta). Även grövre misshandel är vanligast att utsättas för i skolan eller på skolgården (30 % av de utsatta). Mönstret har sett likadant ut under hela mätperioden 2015–2021.⁴⁴

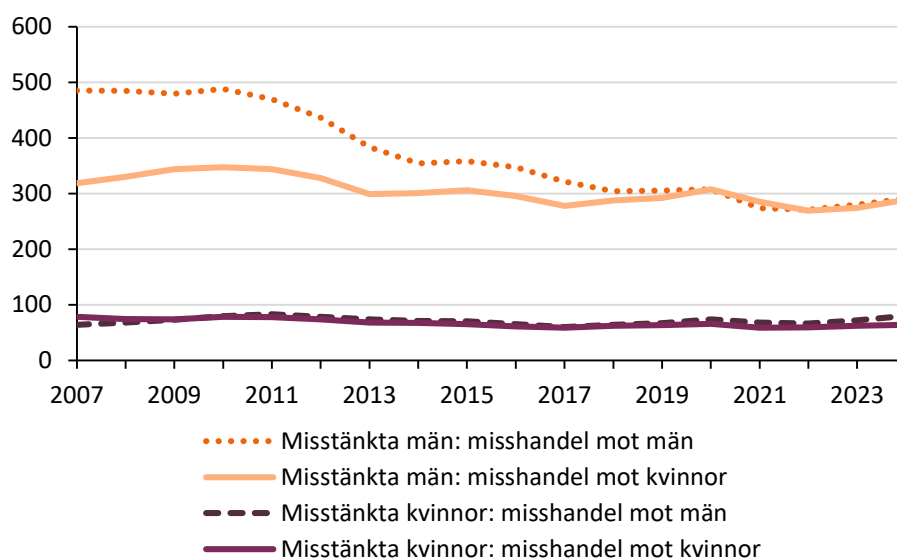
Gärningspersonen är oftast en man eller pojke mellan 18–34 år

Vid misshandel framgår av NTU att gärningspersonen i de allra flesta fall är en man (omkring 85 procent av händelserna), vilket gäller när både män och kvinnor utsätts. För niondeklassare som uppger att de själva deltagit i

⁴⁴ Svartalternativen gjordes om 2023 vilket innebär att resultaten inte är direkt jämförbara med tidigare år.

brott framgår av SUB att pojkar oftare än flickor begår olika typer av våldsbrott, men att skillnaderna mellan könen är större vid grövre våld. Även statistiken över misstänkta personer visar att det konsekvent varit betydligt fler män än kvinnor som misstänkts för misshandel (se figur 13). Samtidigt har antalet misstänkta män minskat under mätperioden (2007–2024). Bland misstänkta kvinnor syns inte samma tydliga trend utan den har legat mer stabilt över tid.

Figur 13. Personer som misstänkts för misshandel (inklusive grov) 2007–2024. Antal misstänkta män respektive kvinnor per 100 000 invånare uppdelat på brottsoffrets kön (18 år eller äldre). Källa: Brå (statistiken över misstänkta personer).

Ser man till ålder visar NTU att gärningspersonen oftast är mellan 18–34 år, både när män och kvinnor utsätts för misshandel. Näst vanligast är att gärningspersonen är 17 år eller yngre följt av 35–64 år och minst vanligt 65 år eller äldre. En mer finfördelad indelning av åldersgrupper återfinns i statistiken över misstänkta personer. Sedan 2013 har flest misstänkta personer varit i åldrarna 30–39 år, och antalet har ökat under större delen av perioden 2007–2024. Under perioden 2007–2012 var det de yngsta (15–20 år) som var misstänkta i störst utsträckning, men en markant minskning 2011–2014 förändrade mönstret.⁴⁵ Samtidigt syns en tydlig minskning bland 18–20-åringar under ungefär samma period. Man

⁴⁵ En delförklaring till den här minskningen kan vara en förändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) under 2012, som innebar att polisen fick en ökad behörighet att leda förundersökningar för 15–17-åringar, se prop. 2011/12:10. Det påverkade registreringen och ledde till att statistiken inte blev lika heltäckande som tidigare. (Brå 2017).

kan även se en nedåtgående trend i SUB (när undersökningen genomfördes med en annan metod), vilket indikerar att det kan ha skett en faktisk minskning av antalet unga som begår misshandel (Brå 2017).

Den här nedåtgående trenden skulle delvis kunna hänga samman med den generella minskningen av ungdomsbrottsligheten som tidigare forskning har visat på (Berghuis och De Waard 2017; Svensson och Oberwittler 2021). Vissa studier pekar exempelvis på att ungdomsbrottsligheten har minskat bland annat på grund av mer negativa attityder till brott, förändrat fritidsmönster med minskat socialt umgänge till förmån för mer tid tillbringandes i online-spel och smartphones samt att ungdomars drog- och alkoholkonsumtionen har minskat (Berghuis och De Waard 2017; Svensson och Oberwittler 2021).

Brås bedömning

Överlag syns en liten minskning av den självrapporterade utsattheten för misshandel under den studerade perioden (2006–2024). Den ökning som skedde under andra delen av 2010-talet har vänt och nivån har sedan dess legat på en lägre nivå.

En starkare nedåtgående trend syns bland yngre personer – både när det gäller de som utsätts och de som begår misshandel – vilken sannolikt hänger ihop med en generell minskning av ungdomskriminaliteten.

Det grövsta våldet bedöms ha minskat successivt över tid. Tittar man särskilt på det våld som kräver sjukvård, har det minskat mot framförallt män, och till viss del mot kvinnor. Detta trots att det kniv- och skjutvapenrelaterade våldet ökade under 2010-talet. Även de anmälda fallen av misshandel mot män har minskat, vilket – givet den högre anmälningsbenägenheten vid grovt våld – sannolikt återspeglar en faktisk nedgång i de allvarligare våldsbrotten. Att den här trenden inte återspeglas i de statistiska undersökningarna beror sannolikt på att de i större utsträckning även fångar upp lindrigare former av misshandel som inte kommer sjukvårdens och rättsväsendets kännedom.

Vidare pekar statistiken på att män både utsätts för och begår misshandel i större utsträckning än kvinnor. Dessutom skiljer sig omständigheterna vid misshandel som drabbar män respektive kvinnor. Män utsätts oftare på offentliga platser och av alkoholpåverkade personer medan kvinnors utsatthet i högre grad är upprepad och sker i nära relationer. De här mönstren har varit bestående under hela den undersökta perioden.

Dödligt våld

Vad är dödligt våld?

Dödligt våld utgörs av fullbordat mord, dråp, barnadråp och vållande till annans död genom misshandel och är bland de allvarligaste brotten som finns i samhället. Brottsstypen skiljer sig från många andra genom att mörkertalet, det vill säga de brott som inte kommer till myndigheternas kännedom, är mycket lågt (Brå 2025b).

Hur kan utvecklingen av dödligt våld mätas?

För att studera utvecklingen av det dödliga våldet i Sverige används i det här kapitlet ett antal olika datakällor. De huvudsakliga källorna är Brås Konstaterade fall av dödligt våld och Dödsorsaksregistret från Socialstyrelsen. Även fördjupade kartläggningar om dödligt våld som Brå har genomfört vid ett antal tillfällen används.

Statistiken över konstaterade fall av dödligt våld ger en tillförlitlig bild av det dödliga våldet i Sverige och är ett resultat av en årligen återkommande granskning som Brå gör av samtliga anmälda brott om fullbordat dödligt våld. Anledningen till granskningen är att statistiken över anmälda fall av dödligt våld ger en överskattad och delvis missvisande bild av det faktiska antalet fall. Många anmälningar avser dödsfall som efter utredning visar sig bero på självmord, olyckor eller naturliga orsaker eller innehåller dubletter och felregistreringar (Brå 2025b).

Dödsorsaksregistret ger underlag för den officiella statistiken om dödsorsaker och innehåller uppgifter om samtliga dödsfall i Sverige, inklusive de som är folkbokförda i Sverige men avlidit utomlands (Socialstyrelsen 2022a). För att studera specifikt det dödliga våldet används uppgifter om dödsfall klassificerade som övergrepp av annan⁴⁶. Socialstyrelsen bedömer att registret i de flesta fall håller hög kvalitet och är mycket tillförlitligt (Socialstyrelsen 2022b). Brås och Socialstyrelsens statistik följer varandra väl och i kapitlet redovisas båda.

För att studera utvecklingen av och karaktären på det dödliga våldet har Brå genomfört ett antal fördjupande kartläggningar som omfattar samtliga fall av dödligt våld sedan 1990. Analyserna bygger på anmälningar, polisens

⁴⁶ Enligt ICD-10-koderna X85–Y09.

förundersökningar och domar från både tingsrätter och överrätter (Brå 2024d). Även resultaten i de här rapporterna används här för att beskriva det dödliga våldet.

Utmaningarna med att mäta dödligt våld

Det finns vissa skillnader mellan Brås statistik över antalet konstaterade fall av dödligt våld och Socialstyrelsens statistik över antalet döda på grund av övergrepp av annan, vilket framför allt beror på vissa täckningsskillnader mellan de två datakällorna. I Brås statistik ingår samtliga fall av dödligt våld som anmälts till de brottsutredande myndigheterna och där gärningen begåtts i Sverige, oavsett om den avlidna var folkbokförd i landet vid tiden för brottet. I Socialstyrelsens dödsorsaksstatistik ingår samtliga fall av dödligt våld där den avlidna var folkbokförd i Sverige vid tiden för dödsfallet, oavsett om dödsfallet skedde i Sverige eller utomlands (Socialstyrelsen 2022a).

Den officiella statistiken över konstaterade fall av dödligt våld baseras på Brås register över anmälda brott upp till två och en halv månad efter det granskade kalenderårets slut, det vill säga året därpå i mitten av mars. Händelser som omprövas senare, till exempel efter överklagade domar, ingår därför inte i statistiken. Brås fördjupade studier har längre uppföljningsperioder, eftersom de ofta baseras på domstolsavgöranden. De ger därför mer tillförlitlig information och innehåller vanligen något färre fall än den officiella statistiken – dock är skillnaderna små och uppgår till högst sex fall per år (Brå 2025b).

Övergripande utveckling

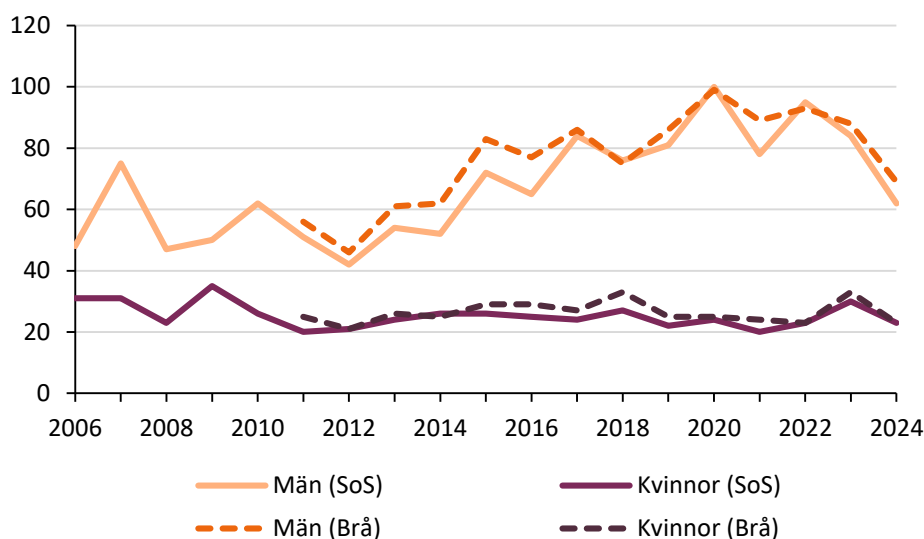
2010-talets ökning av det dödliga våldet mot män har stannat av

Som beskrivits i kapitlet om misshandel har antalet patienter som behandlas i slutenvården på grund av övergrepp av annan, minskat kontinuerligt bland både män och kvinnor efter 2008. När det däremot gäller det allra grövsta våldet, det som leder till att den våldsutsatta avlider, syns i stället en uppåtgående trend under framför allt 2010-talet.

Den uppåtgående trenden förklaras av att antalet män som dött av våld ökade under perioden 2012–2020, något som framgår i figur 14. Som en följd av den tydliga ökningen av det dödliga våldet mot män blev könsskillnaderna allt större. Efter 2020 har den uppåtgående trenden

brutits och sedan 2023 syns en minskning. Det återstår dock att se om det är en tillfällig avvikelse eller början på en nedåtgående trend. Antalet konstaterade fall av dödligt våld mot kvinnor har legat betydligt mer stabilt under hela perioden 2006–2024. Trenden återspeglas i såväl de konstaterade fallen av dödligt våld som i dödsorsaksstatistiken.

Figur 14. Dödligt våld 2006–2024 respektive 2011–2024. Antal döda i absoluta tal uppdelat på den avlidna personens kön. Källor: SoS (Dödsorsaksregistret) och Brå (Konstaterade fall av dödligt våld).

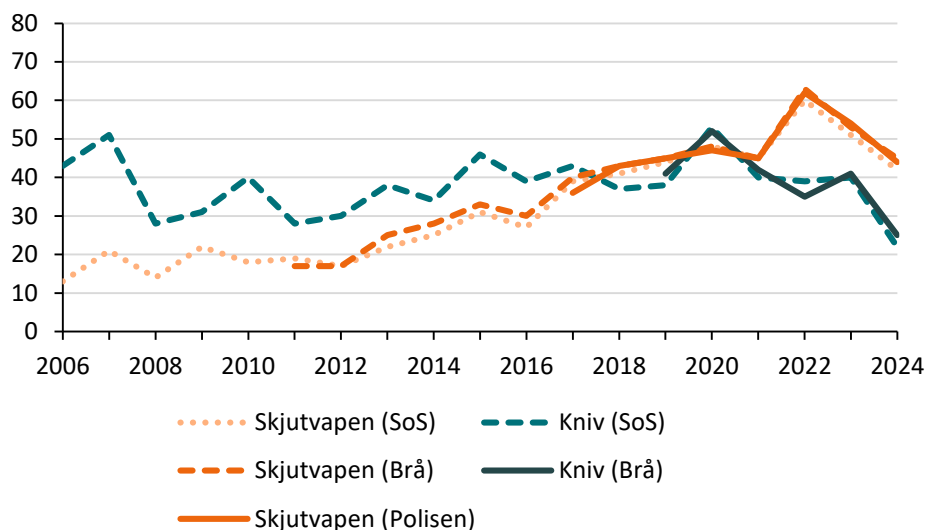
2010-talets uppåtgående trend förklaras huvudsakligen av det ökade dödliga skjutvapenvåldet

Tittar man specifikt på de våldsmetoder som är vanligast vid dödligt våld, framkommer stora trendskillnader (figur 15). Antalet fall av knivrelaterat dödligt våld har präglats av stora årliga variationer, dock syns en svag uppåtgående trend under perioden 2012–2020. Efter en högsta nivå 2020 har det dödliga knivvåldet i stället minskat kraftigt och under 2024 noteras den lägsta nivån sett till hela mätperioden (2006–2024). Trenden har likheter med statistiken över dem som *vårdas* för knivskador, dock är 2010-talets ökning av det dödliga knivvåldet inte alls lika stark (se kapitlet över Misshandel).

Ser man i stället till dem som dör av skjutvapenvåld skedde en tydlig ökning mellan 2013 och 2022 – en trend som framgår av data från såväl Brå, Socialstyrelsen som polisen. Under 2023 och 2024 har den uppåtgående trenden vänt, men det återstår att se om det är en tillfällig avvikelse eller

början på en nedåtgående trend. Nedgången till trots har det de senaste åren skett fler fall av dödligt våld med skjutvapen än med kniv, medan mönstret var det motsatta perioden dessförinnan.

Figur 15. Dödligt kniv- och skjutvapenvåld 2006–2024 (årtal varierar för olika källor). Antal döda i absoluta tal. Källor: SoS (Dödsorsaksregistret), Brå (Konstaterade fall av dödligt våld) och Polismyndigheten.

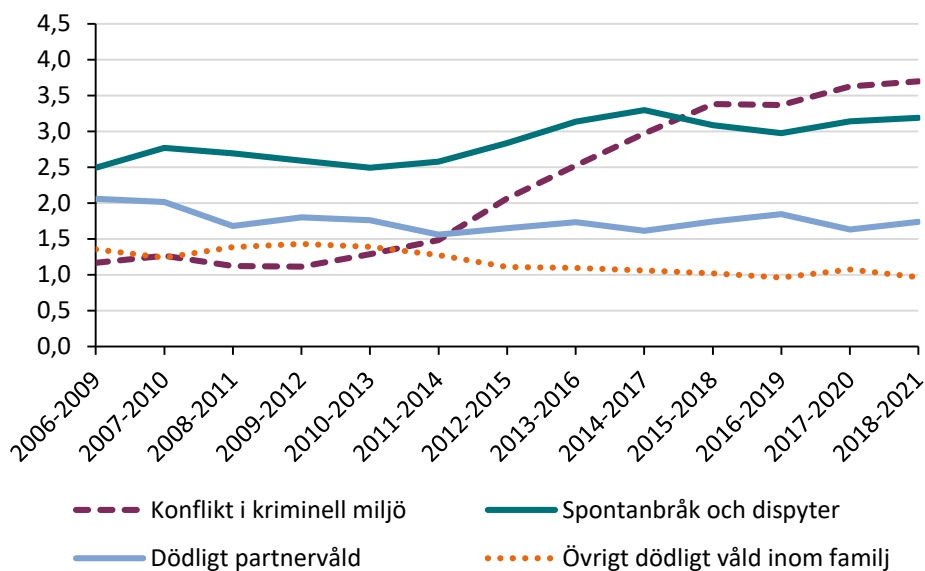
Majoriteten av dem som dör av både kniv- och skjutvapenvåld är män och det har varit fallet under flera decennier (se exempelvis Estrada 2005). Under 2024 var det enligt Brås konstaterade fall av dödligt våld 40 män och 5 kvinnor som dog av skjutvapen, medan 19 män och 6 kvinnor dog av kniv. Den tydliga ökningen av dödligt skjutvapenvåld fram till 2022 förklaras till stor del av en uppgång bland män som fallit offer.

Det dödliga våldet i den kriminella miljön utmärker sig

Av Brås senaste fördjupade kartläggning framgår att den vanligaste typen av dödligt våld är den som sker inom ramen för konflikter i kriminella miljöer⁴⁷ (se figur 16). Det är också den typ av dödligt våld som ökat mest under hela 2010-talet medan andra typer – med undantag för spontanbråk och dispyter som också ökade i mitten av 2010-talet – har legat mer stabilt eller minskat (Brå 2024d).

⁴⁷ Kriminell miljö definieras här som: *den vinningsdrivna miljön där personer systematiskt begår brott för att tjäna pengar, ofta med kopplingar till narkotikahandel eller annan organiserad brottslighet* (Brå 2024d).

Figur 16. Dödligt våld 2006–2021. Antal döda per miljon invånare^a uppdelat på typ av dödligt våld med glidande fyraårsmedelvärden^b. Källa: Fördjupningsstudie (Brå 2024d).

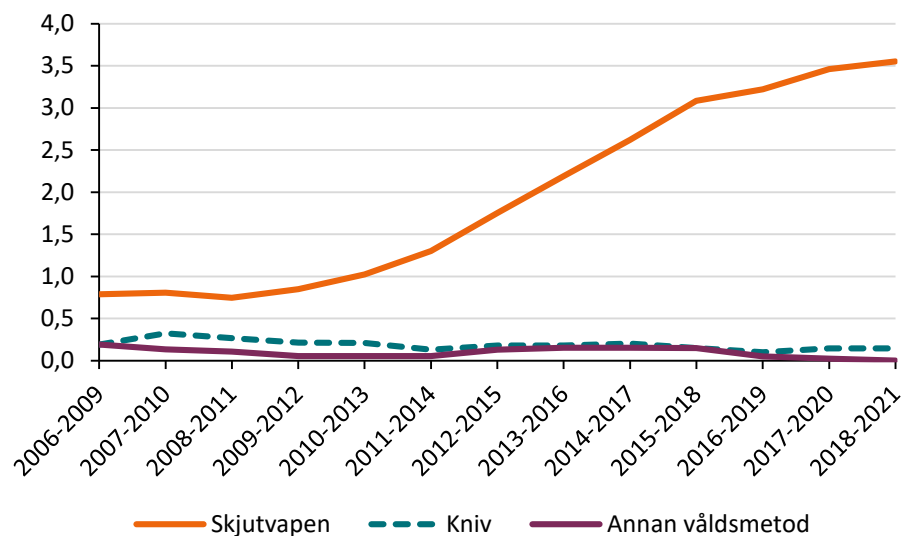

^a I Brås fördjupade kartläggning om dödligt våld redovisas statistiken i form av antal per miljon invånare på grund av en tydlig befolkningsökning, eftersom man i studien redovisar tidsserier över flera decennier (Brå 2024d).

^b Glidande fyraårsmedelvärden används för att bättre illustrera trenderna bortom de relativt stora årliga skiftningarna (Brå 2024d).

Vidare visar fördjupningsstudien att det framför allt är män som dör i kriminella miljöer. Den visar också att den metod som är överlägset vanligast är skjutvapen, och det är också den metod som har ökat kraftigt under hela 2010-talet (se figur 17). Det visar tydligt att ökningen av det generella skjutvapenvåldet till stor del förklaras av en ökning i kriminella miljöer. Det här stöds även av en tidigare rapport från Brå där man studerar skjutvapenvåldets utveckling i kriminell miljö (Brå 2024h). Samtidigt är det viktigt att betona att majoriteten av det dödliga våldet totalt sett sker utanför den kriminella miljön (Brå 2024d).

Figur 17. Dödligt våld i kriminell miljö 2006–2021. Antal döda per miljon invånare uppdelat på metod med glidande fyraårsmedelvärden. Källa: Fördjupningsstudie (Brå 2024d).

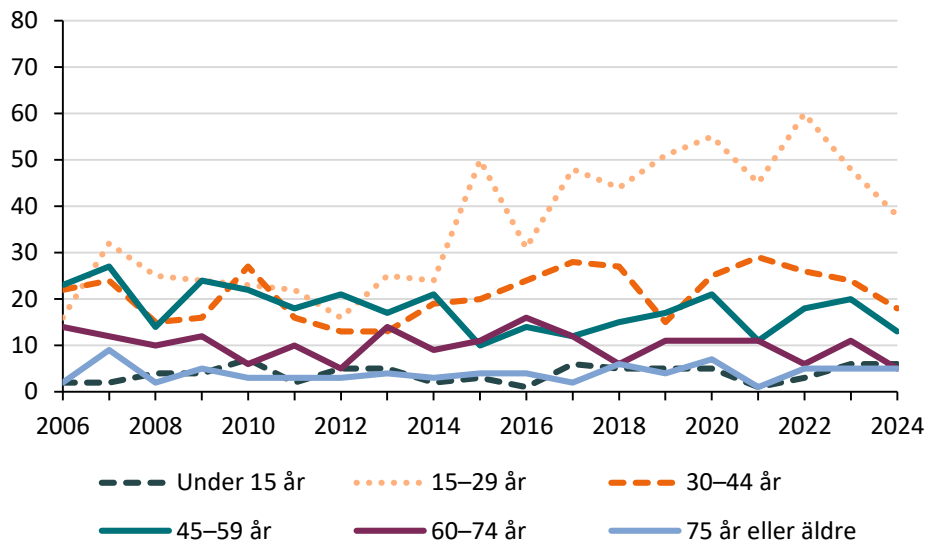

Brottsutsatthet och gärningspersoner

Framför allt är det unga män som utsätts för dödligt våld

Något som framkommer i Dödsorsaksregistret är att det framför allt är yngre personer i åldersgruppen 15–29 år, som faller offer för dödligt våld (se figur 18). I den här gruppen skedde också en ökning under större delen av 2010-talet och fram till 2022.

Figur 18. Dödligt våld 2006–2024. Antal döda i absoluta tal bland olika åldersgrupper.
 Källa: SoS (Dödsorsaksregistret).

Det är framför allt unga män som står bakom den uppåtgående trenden bland de utsatta, medan det bland kvinnor varken syns något tydligt mönster eller någon trend över tid. Det här bekräftas av såväl Dödsorsaksregistret som Brås fördjupade studie om dödligt våld (Brå 2024d).

Dödligt våld sker oftast vid offrets bostad

Brås fördjupade studie om dödligt våld (Brå 2024d) visar även att den vanligaste brottsplatsen vid dödligt våld är i eller i nära anslutning till offrets bostad, och att detta gäller under hela studiens undersökta period (1990–2021). Däremot syns en nedåtgående trend för den här typen av brottsplats. Sedan 2010-talet har det blivit vanligare att dödligt våld sker på en offentlig plats: torg, gata, väg eller allmänna kommunikationsmedel. Stora könsskillnader framkommer också i studien där kvinnor oftast dödas i sitt eget hem medan män oftast dödas i gatumiljö (Brå 2024d).

Gärningspersonen är oftast en man, men åldern varierar

Även om uppklaringsprocenten vid dödligt våld generellt är hög i jämförelse med många andra brottstyper, visar Brås fördjupningsstudie att

den har minskat över tid (Brå 2024d).⁴⁸ Det innebär att andelen fall där gärningspersonen är okänd har ökat, vilket är viktigt att beakta vid studier av gärningspersoner vid dödligt våld.

Fördjupningsstudien visar att av de personer som har lagförts för dödligt våld under perioden 2018–2021, var 90 procent män. Medianåldern under perioden var 30 år, men samtidigt syns en tydlig könsskillnad: medianåldern bland lagförda män var 29 år, medan den bland kvinnor var 40 år (Brå 2024d).

Det dödliga våldet är vanligast i polisregion Stockholm

Dödligt våld är ett ovanligt brott, vilket leder till stora årliga variationer när man studerar geografiska skillnader. Därför redovisas i figur 19 antal konstaterade fall av dödligt våld i Sveriges sju polisregioner⁴⁹ per 100 000 invånare med glidande fyraårsmedelvärden.

Av figuren framgår att dödligt våld varit vanligast i polisregion Stockholm under hela den studerade perioden (2015–2024) och att en svag ökning syns under större delen av perioden. En desto tydligare ökning syns för polisregion Öst där antalet fall av dödligt våld tydligt ökat under i stort sett hela mätperioden. En omvänd trend har skett i polisregionerna Syd, Väst och Mitt där antalet fall av dödligt våld i stället har minskat.

⁴⁸ Från 80–90 procent under perioden 1990–2010 till 60–70 procent 2015–2021. Minskningen beror framför allt på en sjunkande uppkläring av dödligt våld i kriminella miljöer.

⁴⁹ Sverige är indelat i sju polisregioner och gränserna följer i huvudsak länsindelningen enligt nedan:

Polisregion Bergslagen består av Dalarna, Värmland och Örebro län.

Polisregion Mitt består av Gävleborgs län, Uppsala län och Västmanlands län.

Polisregion Nord består av Jämtland, Norrbotten, Västerbotten och Västernorrlands län.

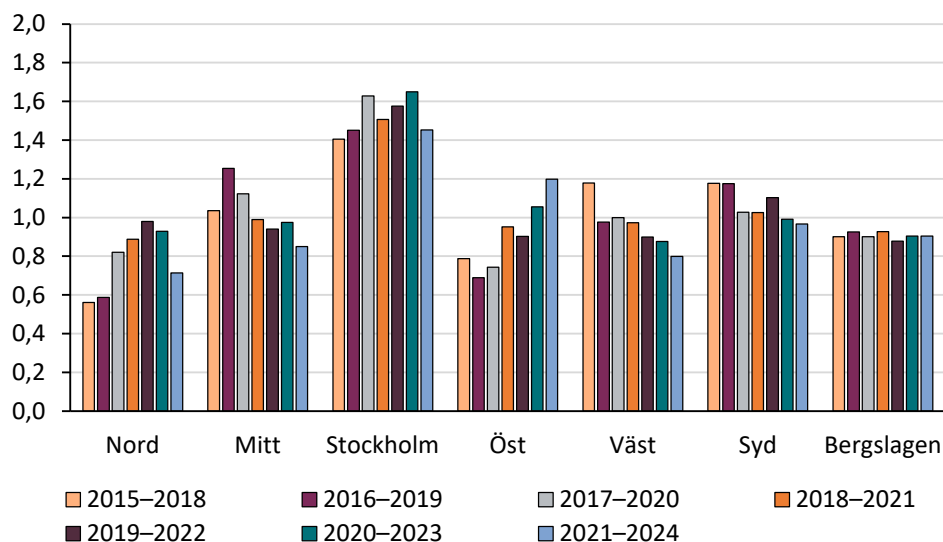
Polisregion Stockholm består av Stockholms län och Gotland.

Polisregion Syd består av Blekinge, Kalmar, Kronobergs och Skåne län.

Polisregion Väst består av Hallands och Västra Götalands län.

Polisregion Öst består av Jönköpings län, Södermanlands län och Östergötlands län.

Figur 19. Dödligt våld 2015–2024. Antal döda per 100 000 invånare uppdelat på polisregion med glidande fyraårsmedelvärden. Källa: egen bearbetning av Brås konstaterade fall av dödligt våld.

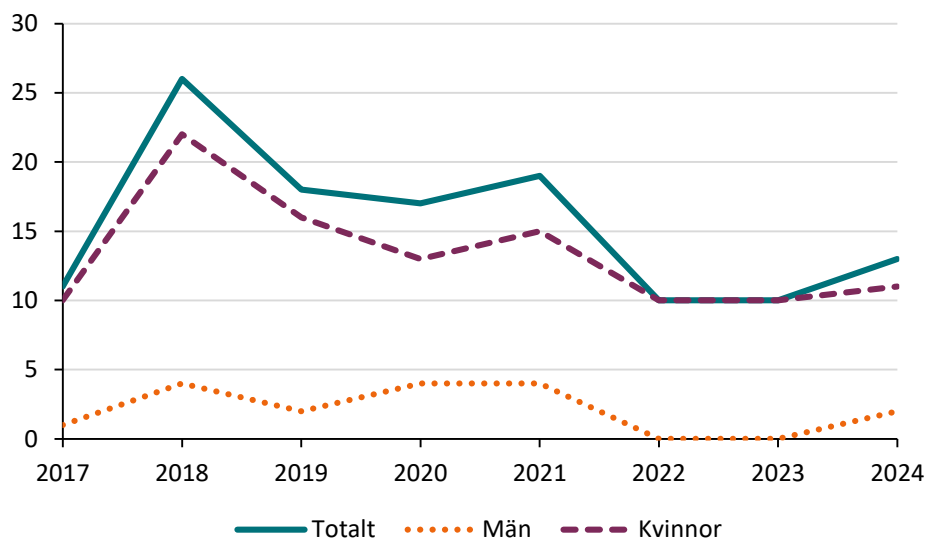

Kvinnor utsätts i större utsträckning för dödligt partnervåld

Figur 20 visar antalet konstaterade fall av dödligt våld som begåtts av en närstående i en parrelation mot män respektive kvinnor för perioden 2017–2024. Trots små tal och årliga variationer pekar statistiken på att det skett en liten minskning under perioden – från en högsta nivå under 2018 med 26 fall till 13 fall 2024. Sett ur ett längre tidsperspektiv framgår det av Brås fördjupningsstudie om dödligt våld att det dödliga partnervåldet minskade något från mitten av 2000-talet till början på 2010-talet (Brå 2024d).

Det framgår vidare att kvinnor oftare utsätts för dödligt våld i en nuvarande eller tidigare parrelation jämfört med män: exempelvis dödades elva kvinnor och två män där gärningspersonen antingen var eller hade varit närstående i parrelation under 2024. Antalet dödade kvinnor har minskat något under den studerade perioden, medan antalet män varierat mellan 0–4 fall under hela perioden. Samma mönster framkommer även i tidigare studier från Brå om dödligt våld (Brå 2024d, 2025h).

Figur 20. Dödligt våld av närstående i en parrelation 2017–2024. Antal döda i absoluta tal uppdelat på den avlidna personens kön. Källa: Brå (Konstaterade fall av dödligt våld).

Brås bedömning

Som framgick av det föregående kapitlet har det grova våldet, det som leder till sjukvård, minskat över tid. En annan utveckling syns däremot när det gäller det allra grövsta våldet, det som leder till att den våldsutsatta avlider. Under 2010-talet skedde nämligen en tydlig ökning av dödligt våld. Det kan i huvudsak kopplas till ett ökat skjutvapenvåld som sker mellan yngre män i kriminella miljöer. Utvecklingen har medfört att skjutvapen i dag är den vanligaste metoden vid dödligt våld. Under 2023 vände utvecklingen av det dödliga skjutvapenvåldet nedåt, men det återstår att se om det är en tillfällig avvikelse eller början på en nedåtgående trend.

Det är framför allt unga män som både faller offer för, och begår, dödligt våld. Avseende dödligt våld som riktas mot kvinnor syns inte samma uppåtgående trend utan där har nivån legat relativt stabilt under den studerade perioden (2006–2024). Det dödliga våldets karaktär skiljer sig när män och kvinnor utsätts: män utsätts oftast för dödligt våld i en gatumiljö med koppling till konflikter i kriminella miljöer, medan kvinnor oftast utsätts för dödligt partnervåld i sitt eget hem. Det dödliga partnervåldet mot kvinnor har däremot minskat de senaste åren.

Sexualbrott

Vad är ett sexualbrott?

Kategorin sexualbrott har definierats utifrån brotten i 6 kap. brottsbalken och omfattar flera olika typer av gärningar med varierande allvarlighetsgrad. Det handlar om allt från att skicka meddelanden av sexuell natur till grov våldtäkt med inslag av våld. Viktigt att betona är att det här kapitlet inte har för avsikt att studera alla former av sexualbrott. Fokus kommer framför allt att vara på sexuellt ofredande, sexuellt övergrepp, sexuellt tvång⁵⁰ och våldtäkt, som alla har uppmärksammats mycket i samhällsdebatten under 2000-talet.

Hur kan utvecklingen av sexualbrott mätas?

Det finns en rad olika datakällor man kan använda för att mäta utvecklingen av sexualbrott. För att fånga den självrapporterade utsattheten används Nationella trygghetsundersökningen (NTU), som fångar ett brett spektrum av händelser. För att belysa hur utsatthet för sexualbrott utvecklats bland ungdomar används Skolundersökningen om brott (SUB), som mäter niondeklassares utsatthet för sexualbrott. SUB mäter två olika typer av sexualbrott: fysiska sexuella kränkningar och sexuellt tvång. För de grövre formerna av sexualbrott som kräver sjukvård används Patientregistret från Socialstyrelsen. Utöver det används statistik över anmälda brott som utgörs av de händelser som kommer till rättsväsendets kännedom, med särskilt fokus på sexuellt ofredande och våldtäkt. Även statistik över målsägare vid brottsanmälan samt statistik över misstänkta personer används för att studera utvecklingen av vilka som utsätts för och begår sexualbrott.

Utmaningarna med att mäta sexualbrott

Att mäta utvecklingen av sexualbrott är ingen enkel uppgift, eftersom det är en mycket integritetskränkande brottstyp som bland annat kantas av skuld- och skamkänslor hos brottsoffret. Det kan också finnas en rädsla för att inte bli trodd om man väljer att berätta om det man utsatts för. Dessutom är det på grund av förändringar i lagstiftning och samhällets syn på sexualbrott inte alltid tydligt när en händelse är brottslig (Brå 2019a; Holmberg 2022).

⁵⁰ Begreppet "sexuellt tvång" utgör i sig inte ett specifikt brott, men kan utgöra inslag i de olika sexualbrotten.

Alla de här faktorerna påverkar människors rapporteringsbenägenhet (benägenheten att berätta om sin utsatthet i undersökningar som NTU) men framför allt anmälningsbenägenhet (benägenheten att polisanmäla det man utsatts för).

Det finns även anledning att förmoda att både rapporterings- och anmälningsbenägenheten vid sexualbrott förändrats över tid. Det beror på att det är en typ av brottslighet som under lång tid – särskilt under 2000-talet – har varit i ständig förändring både sett till samhällets syn på brottsligheten men också rent juridiskt (se avsnittet nedan; Brå 2019a). Det innebär att en minskning eller ökning i statistiken inte nödvändigtvis behöver bero på en faktisk förändring i människors utsatthet. I stället kan det exempelvis bero på att händelser som inte tidigare var brottsliga numera är det och att fler vågar berätta om sin utsatthet på olika sätt. När det gäller förändringar i antalet anmälda sexualbrott mellan enskilda år, är det också viktigt att ha med sig att det kan bero på ett fåtal målsägande som utsatts för väldigt många brott.

Viktigt att känna till när det gäller statistiken från Patientregistret är att de allra flesta som vårdas för sexuella övergrepp gör det inom den specialiserade öppenvården. På grund av ett större bortfall i inrapporteringen från den specialiserade öppenvården, särskilt från privata vårdgivare, finns det en större osäkerhet i den här statistiken, jämfört med slutenvården. Inrapporteringen har dock förbättrats över tid, men jämförelser mellan år bör tolkas med försiktighet (Socialstyrelsen 2022b).

Stora förändringar i lagstiftningen och samhällsdebatten

Sexualbrottslagstiftningen har under 2000-talet genomgått flera förändringar för att bland annat stärka skyddet för de utsatta och anpassa lagen till samhällsutvecklingen. År 2005 utvidgades lagen om våldtäkt så att det inte längre behövde handla om hot eller tvång. Även utnyttjande av personer i hjälplöst tillstånd, till exempel vid sömn eller berusning, kom att omfattas av våldtäktsbestämmelsen (prop. 2004/05:45). Samma år infördes också särskilda bestämmelser för sexualbrott mot barn.⁵¹ Under de följande åren infördes också regler om kontakt med barn i sexuellt syfte (prop. 2008/09:149, s. 47) och straffskärpningar för köp av sexuell tjänst (prop. 2010/11:77). År 2013 gjordes ändringar i reglerna om utnyttjande vid

⁵¹ Redan innan 2005 fanns regler som tog sikte på sexualbrott mot barn. Vid de här ändringarna utvidgades dock det kriminaliserade området och brottsrubriceringar såsom "våldtäkt mot barn" infördes, se prop. 2004/05:45.

våldtäkt. Ändringarna innebar dels att utnyttjande av allvarlig rädsla började omfattas, dels att begreppet ”hjälpöst tillstånd” ersattes med ”särskilt utsatt situation”. Det nya begreppet omfattar även fall där offret reagerar med passivitet (prop. 2012/13:111 s. 27–31). Den mest genomgripande reformen kom 2018 med den så kallade samtyckeslagen, som innebär att gränsen för en straffbar handling går vid om den sexuella handlingen är frivillig eller inte (prop. 2017/18:177). Därmed krävs inte längre att vissa särskilda omständigheter – såsom tvång genom våld eller hot – är uppfyllda för att våldtäkt ska vara för handen.⁵² Det infördes även ett särskilt oaktsamhetsansvar.⁵³

Sedan 2010 har det också varit flera uppmärksammade upprop mot sexualbrott, såsom #prataomdet, #fatta, #tafsainte och inte minst #metoo. De här uppropen har fokuserat på olika aspekter av sexualbrott, men övergripande har de syftat till att förmedla att sexualbrott inte ska tolereras, att skulden ska läggas på förövaren och att man ska våga prata om sin utsatthet och anmäla till polisen (Brå 2019a).

Övergripande utveckling

Den självrapporterade utsattheten för sexualbrott har minskat sedan 2018

Som framgår av figur 21 utsätts kvinnor för sexualbrott⁵⁴ i betydligt större utsträckning än män, något som framgår av NTU. Den övergripande utvecklingen av andelen som uppger sig ha utsatts i befolkningen präglas därför till stor del av utvecklingen av rapporterad utsatthet bland just kvinnor.

Andelen utsatta kvinnor var förhållandevis oförändrad mellan 2006 och 2011, vilket sedan följdes av en tydlig ökning fram till och med år 2017, då 10,7 procent uppgav att de utsatts. Ökningen drevs framför allt av unga kvinnor, något som beskrivs närmare i avsnittet om brottsutsatthet och gärningspersoner. De efterföljande åren syns i stället en nedåtgående trend

⁵² Enligt den tidigare lydelsen krävdes i princip att gärningspersonen genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning, tvingat en person till samlag (eller annan sexuell handling jämförlig med samlag) eller att gärningspersonen otillbörligt utnyttjat att offret befunnit sig i en särskilt utsatt situation.

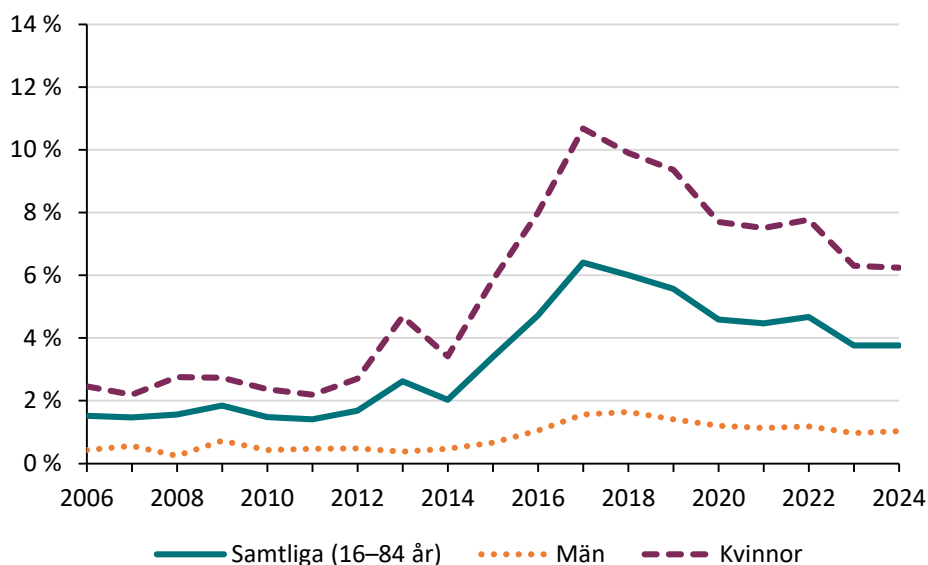
⁵³ I 6 kap. 1 a § brottsbalken regleras brottet oaktsam våldtäkt.

⁵⁴ I enkäten ställs följande fråga:

”Ofredade, tvingade eller angrep någon dig sexuellt under förra året (2024)? Det kan till exempel handla om sexuella kränkande kommentarer i tal eller skrift eller att någon tafsat på dig, tvingat dig till en sexuell handling eller våldtagit dig. Det kan ha hänt hemma, i skolan, på arbetsplatsen, på internet eller på annan plats.”

och 2024 var andelen 6,2 procent, vilket fortfarande är på en högre nivå jämfört med före 2010-talets ökning. En någorlunda likartad utveckling syns bland män med en högsta nivå under 2017 och 2018 med 1,6 procent utsatta. En svag nedåtgående trend kan skönjas även bland männen sedan dess och 2024 var det 1,0 procent av männen som uppgav att de utsatts för sexualbrott.

Figur 21. Självrapporterad utsatthet för sexualbrott 2006–2024. Andel (%) utsatta i befolkningen (16–84 år) bland samtliga samt män respektive kvinnor. Källa: Brå (NTU)^a.

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Andelen som uppger att de utsatts för sexuellt tvång har minskat

När det gäller synnerligen allvarliga former av sexualbrott får de som uppgett i NTU att de utsatts för sexualbrott, två följdfrågor om huruvida händelsen skedde genom tvång⁵⁵ (till exempel genom hot eller våld) samt i

⁵⁵ I enkäten ställs följande följdfråga till dem som uppgett att de utsatts för sexualbrott:

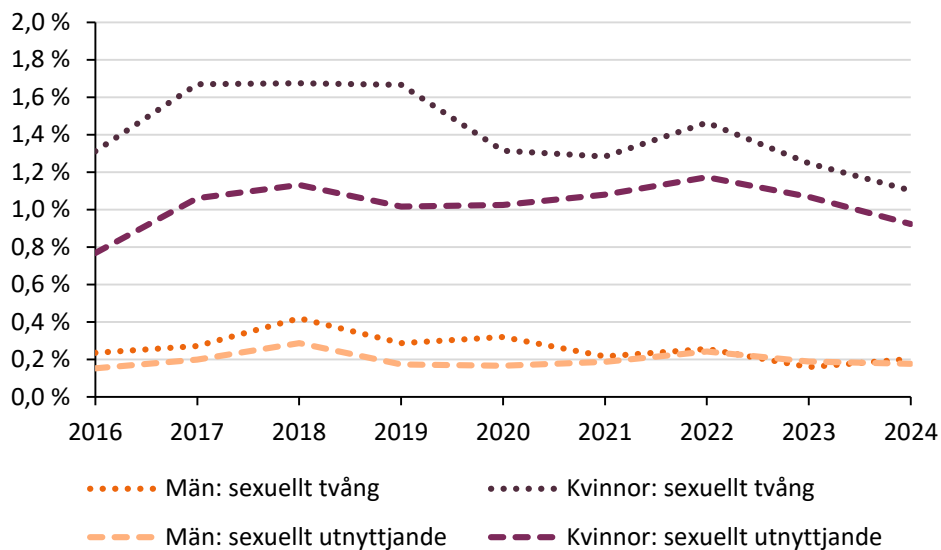
"Innebar händelsen eller någon av händelserna att någon tvingade eller försökte tvinga dig till en sexuell handling genom att hota, hålla fast eller göra dig illa på något sätt?"

samband med att man var i en försvarslös position⁵⁶ (till exempel sov eller var påverkad).

Som framgår av figur 22 utsätts kvinnor för allvarliga sexualbrott i större utsträckning än män, ett mönster som syns alla undersökta år. Kvinnor utsätts oftare för sexuellt tvång än sexuellt utnyttjande med en högsta nivå under 2017–2019 när 1,7 procent utsattes. Efter det har dock andelen minskat i stort sett kontinuerligt och 2024 var det 1,1 procent som utsattes för sexuellt tvång.

Även bland män var det under flera år vanligast att utsättas för sexuellt tvång med en högsta nivå under 2018 med 0,4 procent utsatta. Men i och med en kontinuerlig minskning efterföljande år är det nu ungefär lika vanligt för män att ha utsatts för sexuellt tvång som sexuellt utnyttjande (0,2 % utsatta under 2024).

Figur 22. Självrapporterad utsatthet för allvarliga sexualbrott 2016–2024. Andel (%) utsatta i befolkningen (16–84 år) bland män respektive kvinnor. Källa: Brå (NTU).

De anmälda fallen av våldtäkt och sexuellt ofredande har ökat

Figur 23 visar antalet anmälda fall av våldtäkt och sexuellt ofredande, som är de två vanligaste sexualbrotten att anmäla och där offren är 15 år och

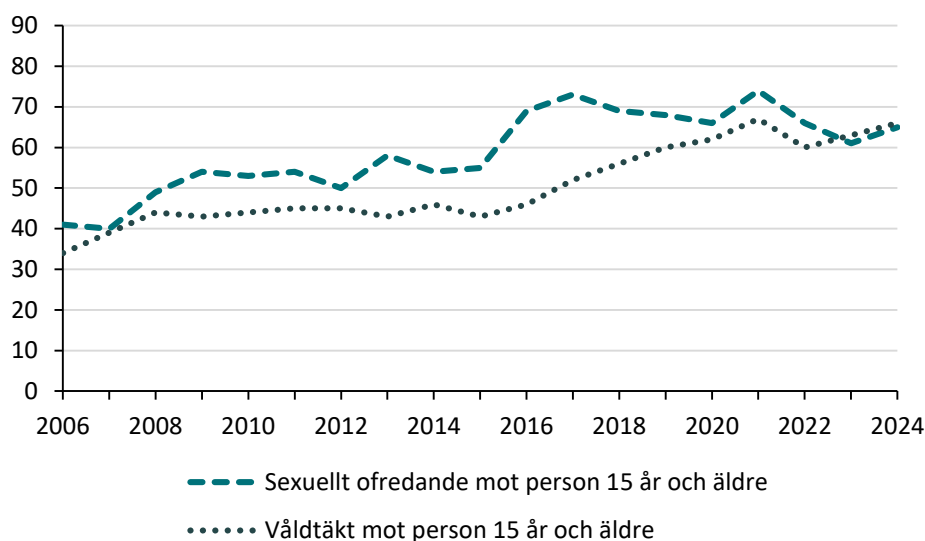
⁵⁶ I enkäten ställs följande följdfråga till dem som uppgett att de utsatts för sexualbrott: "Innebar händelsen eller någon av händelserna att någon utnyttjade dig sexuellt då du sov eller var så påverkad att du inte kunde försvara dig?".

äldre. En majoritet av anmälningarna gällande båda brott har varit mot kvinnor och flickor under hela tidsperioden.

När det gäller sexuellt ofredande har antalet anmälningar ökat i omgångar och framför allt fram till 2017, för att därefter minska något. Ser man till hela perioden har antalet anmälningar ökat från 41 fall per 100 000 invånare år 2006 till 65 år 2024.⁵⁷ Även de anmälda våldtäkterna har ökat, och då framför allt i två omgångar: först efter 2006 till och med 2008 och sedan under 2016–2021 medan resterande år legat mer stabilt. Sett till trenden under hela perioden nästan fördubblades våldtäktsanmälningarna från 34 fall per 100 000 invånare år 2006 till 66 stycken år 2024.

Något som är viktigt att ta upp i sammanhanget är att sexualbrottslagstiftningen har genomgått flera stora förändringar under 2000-talet, och tidigare studier från Brå har funnit att lagstiftningsförändringarna påverkat ökningen av antalet anmälda sexualbrott (Brå 2006, 2015, 2025i).

Figur 23. Anmälda fall av sexuellt ofredande och våldtäkt (inklusive grov) 2006–2024. Antal per 100 000 invånare uppdelat på brottsoffrets ålder (15 år eller äldre). Källa: Brå (statistiken över anmälda brott).

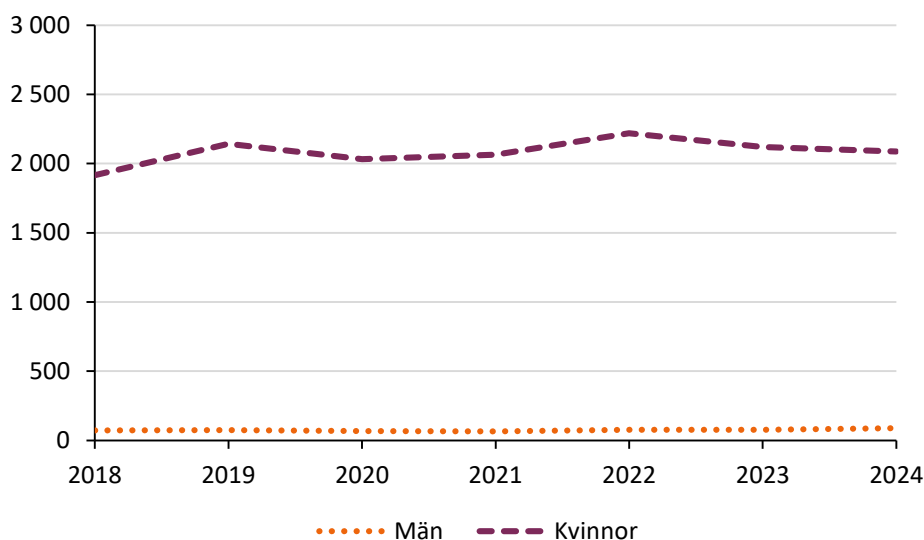

⁵⁷ En motsatt trend syns för de anmälda fallen av blottning (en form av sexuellt ofredande) som i stället har minskat över tid. Blottning ingår inte i figuren, eftersom den inte kan särredovisas på den utsattas ålder. Dock särredovisas inte längre blottning från och med 2024, vilket innebär att det kan förekomma i de anmälda fallen av sexuellt ofredande under 2024.

Antal som vårdas för sexuellt övergrepp har legat relativt stabilt sedan 2018

Ett annat sätt att studera utvecklingen av sexualbrott och specifikt de mer allvarliga formerna är att använda statistik från hälso- och sjukvården. Figur 24 visar antalet patienter som enligt Patientregistret vårdats för sexuellt övergrepp under perioden 2018⁵⁸–2024. Av figuren framgår att kvinnor vårdas för sexuellt övergrepp i betydligt större utsträckning än män (drygt 2 100 jämfört med knappt 100 under 2024). Vidare syns inte några större förändringar under perioden för varken män eller kvinnor.

Figur 24. Patienter som behandlats i slutenvård samt specialiserad öppenvård för skador på grund av sexuellt övergrepp 2018–2024. Antal patienter i absoluta tal bland män respektive kvinnor. Källa: SoS (Patientregistret).

Brottsutsatthet och gärningspersoner

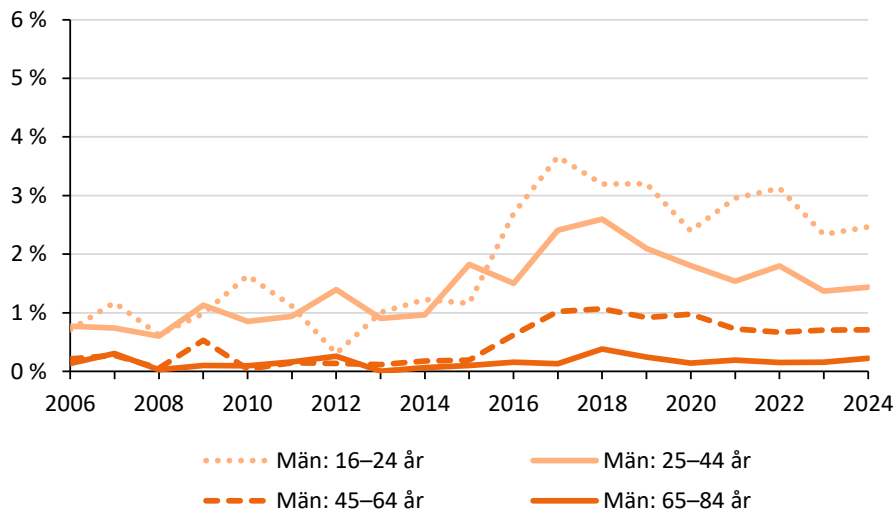
Unga kvinnor och flickor är mest utsatta

Yngre personer utsätts för sexualbrott i betydligt större utsträckning än äldre, något som framgår av NTU. Som figur 26 visar berodde 2010-talets markanta ökning bland kvinnor framför allt på att andelen unga kvinnor (16–24 år) som uppgav att de utsatts för sexualbrott, ökade kraftigt från

⁵⁸ Skälet till varför tidsserien startar 2018 är för att Södersjukhuset (SöS) i Stockholm – som har en särskild akutmottagning för personer som har utsatts för sexualbrott och som står för en stor del av de rapporterade fallen – började rapportera sina fall till Socialstyrelsen det året.

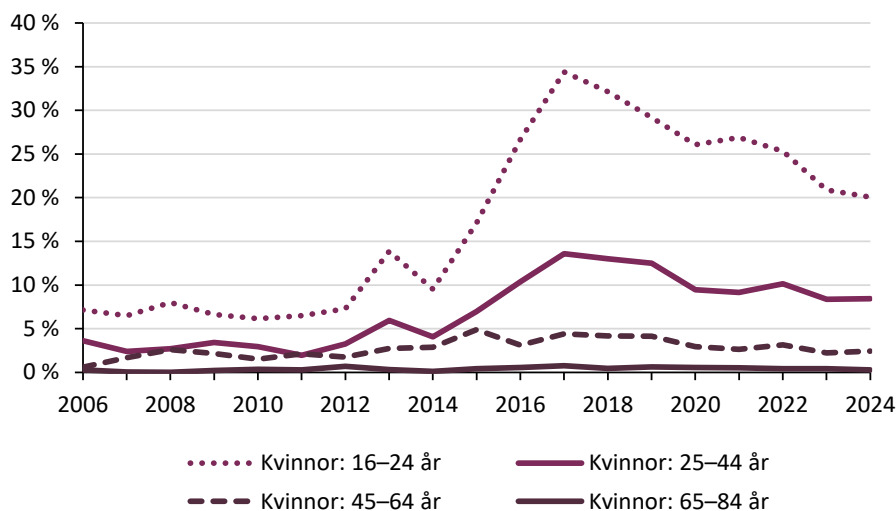
6,2 procent år 2010 till 34,4 procent under 2017. Även bland män (figur 25) är det framför allt i den yngsta åldersgruppen som den självrapporterade utsattheten ökade: från 0,3 procent 2012 till 3,7 procent 2017.

Figur 25. Självrapporterad utsatthet för sexualbrott 2006–2024. Andel (%) utsatta män bland olika åldersgrupper. Källa: Brå (NTU)^a.

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Figur 26. Självrapporterad utsatthet för sexualbrott 2006–2024. Andel (%) utsatta kvinnor bland olika åldersgrupper. Källa: Brå (NTU)^a.

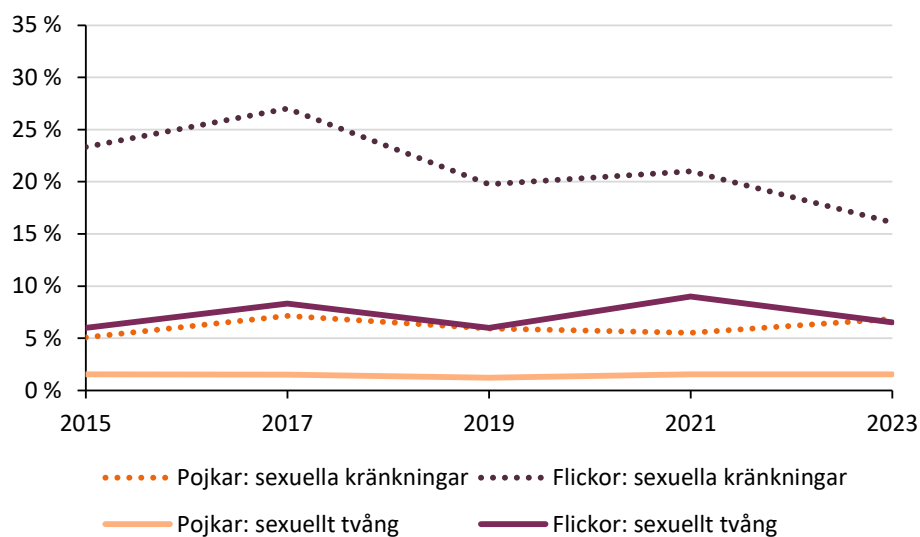

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Resultaten i NTU för både struktur och utveckling bekräftas också i SUB, som visar att flickor i nionde klass utsätts för sexualbrott i betydligt större utsträckning än pojkar. 2023 uppgav 17,9 procent av flickorna respektive 7,2 procent av pojkarna att de utsatts. Även om det inte finns en lika lång tidsserie som NTU, så visar resultaten på en högsta nivå under 2017 följt av en minskning – en nedåtgående trend som varit betydligt starkare bland flickor.

I SUB delas sexualbrott upp i två olika former: fysiska sexuella kränkningar⁵⁹ och sexuell handling genom tvång⁶⁰. Där framgår att det är vanligare med sexuella kränkningar än sexuellt tvång, vilket gäller både när pojkar och flickor utsätts (se figur 27). Minskningen av den självrapporterade utsattheten för sexualbrott beror till stor del på att allt färre flickor sedan 2017 uppger att de utsatts för fysiska sexuella kränkningar (från 27,0 % 2017 till 16,1 % 2023). Bland pojkar syns i stället en omvänd trend med en ökning av sexuella kränkningar under perioden (från 5,1 % 2015 till 6,8 % 2023).

Figur 27. Självrapporterad utsatthet för sexuella kränkningar och sexuellt tvång vartannat år 2015–2023. Andel (%) utsatta pojkar respektive flickor i årskurs nio. Källa: Brå (SUB).

⁵⁹ I enkäten ställs följande fråga:

"Har någon tafsats eller tagit på dig på ett sexuellt sätt fast du inte ville det under de senaste 12 månaderna?"

⁶⁰ I enkäten ställs följande fråga:

"Har du blivit tvingad till att göra något som du upplevde som sexuellt under de senaste 12 månaderna?"

Även statistiken över målsägare vid brottsanmälan visar att det genom den studerade perioden varit vanligare med målsägare i yngre åldrar, både vid sexuellt ofredande och våldtäkt. Däremot förekommer könsskillnader där målsägare vid både sexuellt ofredande och våldtäkt oftast är flickor och kvinnor i åldrarna 15–17 år, medan det bland pojkar och män är vanligast att målsägarna tillhör åldersgruppen 7–14 år.

Kvinnor och unga personer utsätts i större utsträckning för sexuellt våld i nära relation

En kartläggning av utsattheten för brott i nära relation 2022 som Brå gjort inom ramen för NTU visar att en större andel kvinnor än män utsätts för sexuellt våld i en nära relation, vilket gäller samtliga former av sexualbrott som studeras: sexuellt våld genom oaktsamhet⁶¹, tvång⁶² och utnyttjande av utsatt eller hjälplös situation⁶³ (Brå 2024b). En uppdelning utifrån ålder visar att yngre personer utsätts i större utsträckning än äldre: exempelvis drabbas sexuellt våld genom oaktsamhet oftast 20–24-åriga kvinnor (10,8 procent under 2022) medan utsatthet för sexuellt våld genom utnyttjande av utsatt eller hjälplös situation är vanligare bland kvinnor som är 16–19 år (6,9 procent 2022) i jämförelse med andra åldrar.⁶⁴ En liknande studie som Brå genomförde under 2014 visar på likartade mönster (Brå 2014).

Brottsplatsen varierar utifrån kön på den utsatta och typ av sexualbrott

I uppföljningsintervjuer med ett urval av dem som i NTU uppgett att de utsatts för sexualbrott framgår att den vanligaste platsen att utsättas på är en allmän plats. Det hänger sannolikt ihop med att NTU i hög grad fångar mindre allvarliga former av sexualbrott som oftare sker i offentliga miljöer. Efter allmän plats är en bostad den näst vanligaste platsen att utsättas på.

⁶¹ I enkäten ställs följande fråga:

"Har en nuvarande eller tidigare partner någon gång haft sex med dig fast han/hon borde förstått att du inte ville?"

⁶² I enkäten ställs följande fråga:

"Har en nuvarande eller tidigare partner någon gång haft sex med dig, eller gjort något sexuellt med dig mot din vilja genom att använda hot eller våld?"

⁶³ I enkäten ställs följande fråga:

"Har en nuvarande eller tidigare partner någon gång haft sex med dig, eller gjort något sexuellt med dig när du befann dig i en utsatt eller hjälplös situation?"

⁶⁴ Vid sexuellt våld genom tvång är det för få fall för att man ska kunna göra jämförelser mellan åldersgrupper.

Även i SUB studeras vilken typ av plats som eleverna utsattes på och se stora könsskillnader. Av de utsatta pojkarna utsattes 73 procent för fysiska sexuella kränkningar i skolan eller på skolgården under skoltid under 2023. Bland flickor var det i stället vanligast att ha utsatts i någon annans hem (22,2 %) följt av någon annanstans (21 %) samt i skolan eller på skolgården under skoltid (18,3 %).

Vidare visar SUB att sexuellt tvång i stället oftast sker i någon annans hem (28,8 %), på internet eller sociala medier (26,1 %) samt i det egna hemmet (19,1 %).⁶⁵ Eftersom svarsalternativen gjordes om 2023 är resultaten inte jämförbara med tidigare år. Dock visar tidsserien 2015–2021 på ett likartat mönster samt att den enda brottsplatsen som tycks ha blivit vanligare över tid är internet eller sociala medier.

Gärningspersonen är oftast en man, men åldern varierar

Av NTU framgår att gärningspersonen i de allra flesta fall är en man.⁶⁶ Även statistiken över misstänkta personer visar att män är överrepresenterade – ett mönster som varit bestående över tid.

Åldersmässigt är gärningspersonen för samtliga sexualbrott enligt NTU i 60 procent av fallen mellan 18–34 år och i omkring 20 procent av fallen mellan 35–64 år. Ser man till misstankestatistiken är de misstänkta i något högre grad mellan 15–20 år eller 30–39 år. Mönstret skiljer sig en del när man studerar sexuellt ofredande och våldtäkt separat: vid sexuellt ofredande är det något vanligare att gärningspersonen är 30–39 år och vid våldtäkt är det i stället 15–20-åringar som oftare är misstänkta. Det här mönstret har varit konstant sedan 2007, med undantag för en kraftig ökning av antalet personer i åldrarna 15–20 år som misstänktes för sexuellt ofredande 2015–2017 och som sedan minskade efterföljande år.

Gärningspersonen för samtliga sexualbrott är enligt NTU:s uppföljningsintervjuer 2018–2023 i omkring hälften av händelserna en okänd person och i runt 20 procent av händelserna en vän eller bekant. Att en stor andel gärningspersoner är okända hänger sannolikt ihop med att NTU i hög grad fångar mindre allvarliga former av sexualbrott som oftare sker i offentliga miljöer av en okänd person. Vidare framgår det av både

⁶⁵ På grund av för få händelser särredovisas inte resultaten på pojkar, och därför görs här inga jämförelser mellan könen.

⁶⁶ På grund av för få händelser särredovisas inte resultaten på män, och därför görs här inga jämförelser mellan könen.

målsägarstatistiken och en tidigare studie från Brå (Brå 2025i, 2025f) att det i betydligt större utsträckning är bekanta eller en partner som utsätter en person för våldtäkt än en okänd person.

Brås bedömning

Att bedöma sexualbrottslighetens utveckling är svårt eftersom mörkertalet är särskilt stort. Anmälningens benägenheten är låg till följd av att det är en brottslighet som är särskilt integritetskränkande och kantad av mycket stigma. De källor som kan användas för att beskriva sexualbrottens utveckling påverkas också av lagändringar och en förändrad syn på sexualbrott bland allmänheten. Båda dessa har sannolikt förändrat rapporterings- och anmälningens benägenheten, vilket innebär att öknings- och minskningar i statistiken inte nödvändigtvis speglar den faktiska utsattheten.

Den självrapporterade utsattheten för sexualbrott ökade kraftigt under 2010-talets mitt, särskilt bland unga kvinnor. Med tanke på de stora förändringarna som skedde under 2010-talet, både när det gäller lagstiftning men framför allt flera upprop mot sexualbrott, kan sannolikt en stor del av den här ökningen förklaras av en ökad rapporteringsbenägenhet.

En annorlunda trend syns i de anmälda brotten: anmälningarna av sexuellt ofredande ökade periodvis fram till 2017, medan anmälningarna av våldtäkt ökade framför allt mellan 2016–2021. Att de anmälda brotten har ökat under perioder då den självrapporterade utsattheten inte gjort det är sannolikt både en effekt av 2000-talets stora förändringar i sexualbrottslagstiftningen och att anmälningens benägenheten troligtvis ökat, inte minst med tanke på de tidigare nämnda uppropen mot sexualbrott under 2010-talet. Det kan också ha lett till anmälningar av händelser som inträffat tidigare år, vilket ytterligare bidrar till att anmälningarna ökar mer än den självrapporterade utsattheten.

Sedan 2018 har den självrapporterade utsattheten minskat, både bland vissa grövre, men framför allt bland de mer lindriga formerna av sexualbrott. Även polisanmälda sexuella ofredanden har minskat något under samma period, om än inte lika tydligt. Med tanke på den nyss nämnda problematiken med att tolka sexualbrottsutvecklingen är det troligt att denna förändring åtminstone delvis speglar en minskad anmälning- och rapporteringsbenägenhet, snarare än en faktisk minskning då frågan inte blivit lika uppmärksam i samhällsdebatten som under 2010-talet.

Rån

Vad är ett rån?

Förenklat innebär rån att en eller flera individer stjälar eller tvingar till sig något från annan genom att använda hot eller våld. I juridisk mening tillhör rån det som i brottsbalken kallas för tillgreppsbrott⁶⁷, men eftersom det förekommer ett inslag av interaktion mellan gärningsperson och utsatt kategoriseras det ofta i andra sammanhang som ett våldsbrott. Ett rån handlar alltså inte enbart om exempelvis en stöld, utan det är då kombinationen av stöld *och* hot eller våld som tillsammans utgör ett rån.

Hur kan utvecklingen av rån mätas?

De datakällor som ligger till grund för att beskriva utvecklingen av rån i det här kapitlet är framför allt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) från Brå. NTU fångar den självrapporterade utsattheten för rån samt statistiken över anmälda brott som utgörs av de rån som kommer till rättsväsendets kännedom. För att belysa hur rån utvecklats bland ungdomar används Brås Skolundersökningen om brott (SUB) som mäter utsatthet för och delaktighet i brott bland elever i årskurs 9. Även statistik över misstänkta personer används för att studera utvecklingen av vilka som begår rån.

Utmaningarna med att mäta rån

Olika typer av rån har olika mörkertal. Tidigare bedömningar visar exempelvis att en stor del av rånen mot banker eller värdetransporter anmäls till polisen, vilket gör kriminalstatistiken till en tillförlitlig källa i de här fallen (Brå 2004, 2017). Resultaten från brottsofferundersökningar visar dock att rån mot privatpersoner, så kallade personrån, har ett markant högre mörkertal än andra typer av rån.⁶⁸ Vidare är anmälningsbenägenheten sannolikt högre vid allvarigare former av rån. Det syns bland annat i en tidigare studie från Brå som visade att fysiskt våld inte var lika vanligt i NTU som i anmälningsstatistiken (Brå 2016c). Det skulle kunna innebära att anmälningsstatistiken i högre grad fångar upp de

⁶⁷ Mer specifikt återfinns lagrummet för rån i 8 kap. 5 § brottsbalken.

⁶⁸ Inom NTU är rån ett av de brott mot person som har högst andel anmälda händelser, där knappt hälften (42 procent) av händelserna uppges ha polisanmälts under 2023 (Brå 2025g). Det skulle alltså innebära att mer än vartannat rån som inträffar inte anmäls, och alltså inte representeras i kriminalstatistiken.

grövsta rånen, jämfört med de händelser som rapporteras i brottsofferundersökningar som NTU.

När det gäller butiksrån visar arbetsgivarorganisationen Svensk Handels årliga undersökning *Trygghetsbarometern* att en stor andel av butiksrånen inte polisanmäls. Under perioden 2024 var det exempelvis 37 procent av de butiker som uppgett att de utsatts, som polisanmält händelsen (se bland annat Svensk Handel 2025).⁶⁹ Vid tolkningen av statistiken är det bra att känna till att anmälningsbenägenheten varierar mellan olika typer av rån och att allvarlighetsgraden troligtvis varierar mellan de olika datakällorna. Samtidigt är det viktigt att betona att det inte nödvändigtvis behöver påverka jämförbarheten över tid, så länge det inte finns anledning att förmoda att rapporterings- och anmälningsbenägenheten förändrats.

Övergripande utveckling

NTU visar på en liten nedgång av personrån under 2020-talet

Enligt NTU låg andelen personer som uppgett att de utsatts för rån⁷⁰ på en relativt stabil nivå under åren 2006–2014 (figur 28). Därefter ökade andelen, vilket ledde till en högsta nivå under 2019 med 1,5 procent utsatta. Den efterföljande perioden har kantats av en svag nedåtgående trend och 2024 låg andelen på 0,9 procent. Minskningen till trots är andelen som utsatts för rån på en något högre nivå jämfört med perioden 2006–2014.

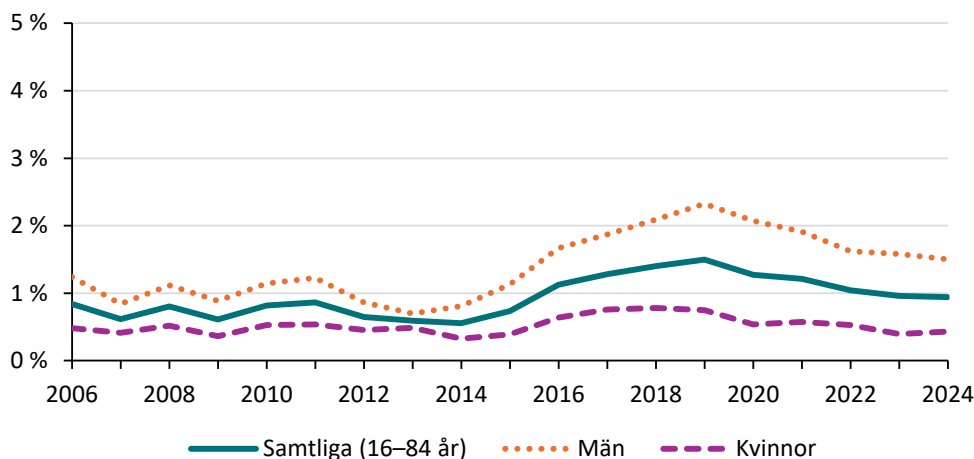
Män har konsekvent varit mer utsatta än kvinnor, och ökningen under 2015–2019 drevs främst av att andelen män som uppgett att de utsatts för rån ökade under den perioden.

⁶⁹ Notera att det inte är säkerställt huruvida den här undersökningen är representativ för Sveriges butiker i helhet, bland annat då urvalet endast består av butiker som är medlemmar i Svensk Handel (Svensk Handel 2025).

⁷⁰ I enkäten ställs följande fråga:

"Rånade eller försökte någon råna dig genom att använda hot eller våld under förra året?"

Figur 28. Självrapporterad utsatthet för rån 2006–2024. Andel (%) utsatta i befolkningen (16–84 år) bland samtliga samt män respektive kvinnor. Källa: Brå (NTU)^a.

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

I NTU-mätningen för 2024 rapporterade merparten av de utsatta att de under det senaste året utsatts för rån eller försök till rån vid ett enskilt tillfälle (72,8 %), medan 27,2 procent uppger att de utsatts två gånger eller fler.

Tidigare studier har visat att en stor del av rånen som fångas upp i NTU stannat på ett försöksstadium. Under mitten av 2010-talet var det i ungefär hälften (46 %) av händelserna som de utsatta uppgav att de blivit av med ett föremål vid händelsen (Brå 2016c).

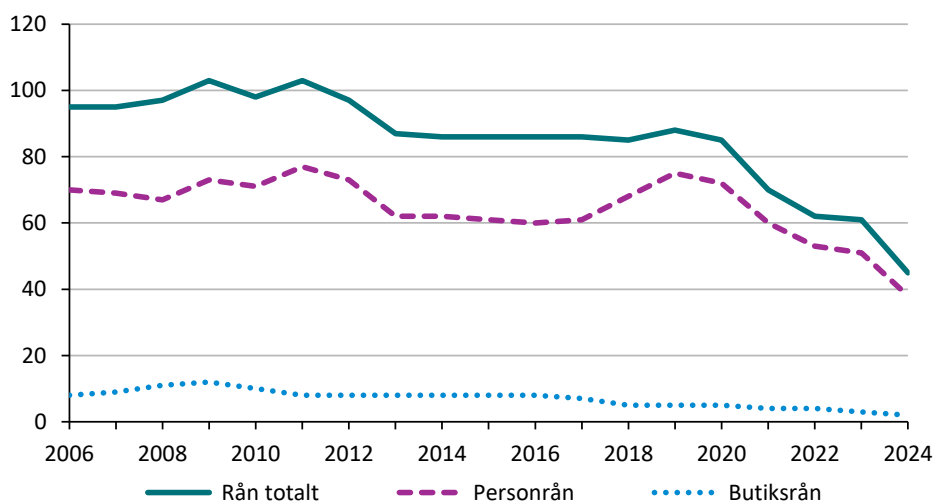
Antalet anmälda rån har minskat med 53 procent sedan 2006

Det totala antalet anmälda rån har minskat kraftigt från 95 till 45 anmälningar per 100 000 invånare mellan 2006 och 2024 (se figur 29). Ur statistiken framkommer att den klart vanligaste typen av rån som anmäls är de mot privatpersoner (84 % av samtliga anmälda rån 2024 var personrån).⁷¹ Antalet har minskat, men nedgången har skett efter perioder med ett högre antal anmälningar. Anmälningarna nådde en högsta nivå

⁷¹ En svårighet i tolkningen av personrånsutvecklingen är att ett flertal av de händelser som registrerats som "övrigt rån" senare visat sig tillhöra andra rånkategorier. Exempelvis skattar en kvalitetsstudie från 2012 att enbart 16 procent av de 1 240 "övriga rån" som anmäls under 2010, hade rätt brottskod och därmed rätt brottsrubrik. De resterande 84 procenten var felaktigt inskrivna där en betydande andel borde ha registrerats som personrån (Brå 2012).

under 2011 (77 anmälda personrån per 100 000 invånare) för att sedan minska och ligga stabilt på en lägre nivå under flera år. En ökning skedde sedan mellan 2018 och 2019 för att därefter minska tydligt. Den här ökningen har i tidigare studier visat sig i hög grad utgöras av rån mot ungdomar (Brå 2021d). När det gäller den näst vanligaste typen av rån, butiksrån, har minskningen av antalet anmälningar i stället varit mer successiv. Sedan 2009 har anmälningarna minskat från tolv per 100 000 invånare till två per 100 000 invånare 2024.

Figur 29. Anmälda fall av rån (inklusive grovt) totalt samt personrån och butiksrån 2006–2024. Antal per 100 000 invånare. Källa: Brå (statistiken över anmälda brott).

Majoriteten av de anmälda rånen mot privatperson har skett utan skjutvapen. Under hela den undersökta perioden har mellan 90–95 procent skett utan skjutvapen.

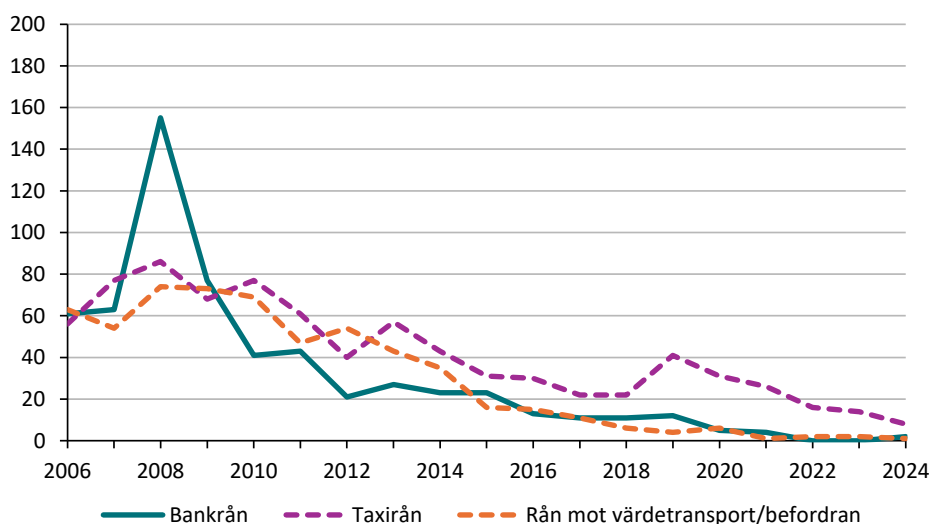
Även anmälningar om andra typer av rån har minskat betydligt

I figur 30 presenteras utvecklingen av antalet anmälda brott för övriga rånkategorier: bankrån, taxirån och rån mot värdebefordran eller värdetransport. Eftersom de här typerna av rån är betydligt mer ovanliga presenteras de i form av absoluta tal i stället för per 100 000 invånare.

Som framgår av figuren har utvecklingstrenden för de här rån typerna varit tydligt nedgående mellan 2006–2024. Med undantag för den temporärt högre nivån av anmälda bankrån under 2008 har de minskat kraftigt. I starten av undersökningsperioden, 2006, anmäldes 61 bankrån, 56 taxirån och 63 rån mot värdetransport/befordran. Sedan 2024 har den här typen av

rån minskat till 2 anmälda bankrån, 8 taxirån och 1 rån mot värdetransport eller befordran – en minskning med totalt 94 procent.

Figur 30. Anmälda fall av bankrån, taxirån, och rån mot värdetransport/värdebefordran 2006–2024. Antal i absoluta tal. Källa: Brå (statistiken över anmälda brott).

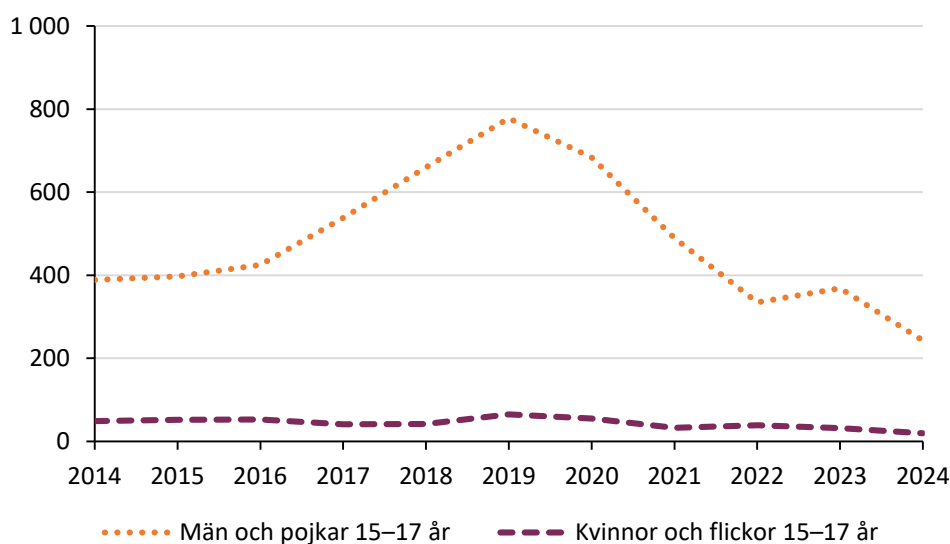
Minskningen av antalet bank- och värdetransportrån har förklarats med att användningen av kontanter generellt minskat och därmed gjort de här tidigare måltavlorna mindre attraktiva att råna, samt att bankerna genomfört åtgärder för att säkra kontanthantering (se bland annat Engdahl 2023; Svenska Bankföreningen 2024). En tidigare studie visar att den kultur och organisation som tidigare fanns kring grova, välplanerade rån delvis har försvunnit på grund av ökad säkerhet. I stället har delar av verksamheten flyttats över till andra brott, som bedrägerier eller olika typer av grova stölder som är mindre riskfyllda (Brå 2016b). Även det sjunkande antalet anmälda rån mot taxiförare finner sannolikt delar av sin förklaring i att kontanthantering minimerats. Branschorganisationen menar dessutom att det ökade antalet kameror i taxibilar samt det faktum att våld mot taxiförare jämföras med våld mot tjänsteman, bidragit till minskningen av utförda taxirån (Svenska Taxiförbundet 2019).

Brottsutsatthet och gärningspersoner

Pojkar och unga män blir mest utsatta för rån

Av NTU framgår att utsattheten är särskilt hög bland unga män (16–24 år) där ökningen under andra halvan av 2010-talet var särskilt påtaglig i den här gruppen. Mönstret och trenden återspeglas också i statistiken över målsägare vid brottsanmälan (figur 31). Det är vanligast att unga män i åldrarna 15–17 år är målsägare vid personrån, sådana fall dubblade i antal mellan 2014–2019 (från 389 målsägare per 100 000 invånare till 778), för att sedan minska efterföljande år. Bland unga kvinnliga målsägare syns inte samma ökning, men däremot nåddes dem av en topp under 2019 och antalet kvinnliga målsägare har, likt de manliga, minskat sedan dess.

Figur 31. Målsägare vid brottsanmälan av personrån 2014–2024. Antal per 100 000 invånare uppdelat på målsägarens kön. Källa: Brå (målsägare vid brottsanmälan).

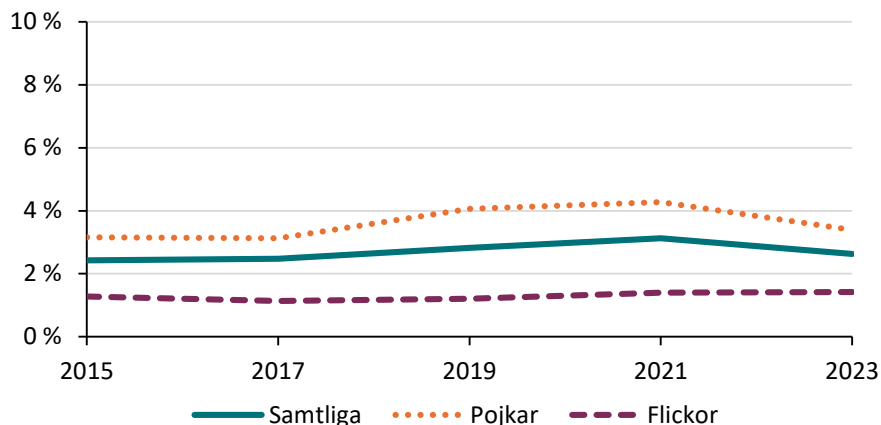

Studerar man särskilt elever i årskurs 9 visar SUB att utsattheten för rån⁷² ökade i slutet av 2010-talet, men att den efter 2021 återigen minskat och då i synnerhet för pojkar (figur 32). Under 2023 uppgav 3,4 procent av pojkarna i SUB att de blivit utsatta, medan det bland flickorna var 1,4 procent (bland samtliga 2,6 %).

⁷² I enkäten ställs följande fråga:

"Har någon under de senaste 12 månaderna hotat dig med våld eller vapen, eller använt våld eller vapen mot dig, för att få pengar eller andra värdesaker (t.ex. din mobiltelefon)?"

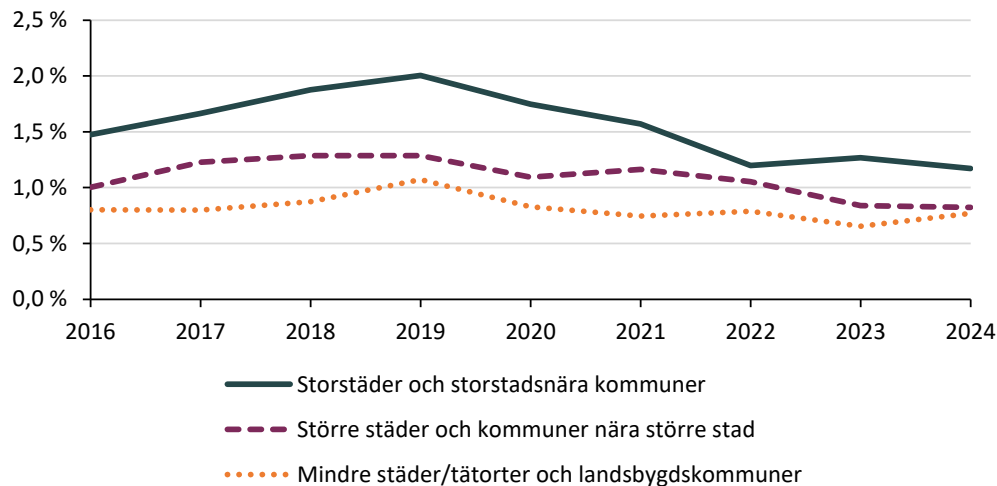
Figur 32. Självrapporterad utsatthet för rån vartannat år 2015–2023. Andel (%) utsatta bland samtliga samt pojkar respektive flickor i årskurs nio. Källa: Brå (SUB).

Fler personrån sker i storstäder

NTU visar att utsattheten för personrån är störst i storstäder, ett mönster som syns sedan 2016 då den här indelningen började redovisas i NTU (se figur 33). Samtidigt skedde en tydlig minskning i storstäderna mellan 2020–2022, vilket lett till att det sedan dess inte är lika stora skillnader mellan olika kommungrupper.

Figur 33. Självrapporterad utsatthet för rån 2016–2024. Andel (%) utsatta bland olika kommungrupper. Källa: Brå (NTU).

Det här mönstret återspeglas även i anmälningstatistiken som visar att antalet anmälda brott per 100 000 invånare har varit störst i

storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö under de flesta åren. Dock pekar statistiken på att rånen i storstäderna har minskat i större utsträckning än i andra delar av landet. Det innebär att skillnaden mellan storstäderna och mindre städer och landsbygdskommuner har minskat över tid.

Gärningspersonerna är oftast flera och okända för den som utsätts

I tidigare uppföljningsintervjuer till NTU ställdes en fråga om hur många gärningspersoner som deltog vid personrån. Under perioden 2013–2015 var det i drygt hälften av händelserna två eller flera gärningspersoner (Brå 2017). Vidare pekar en tidigare rapport från Brå på att det bland rån som genomförts av ungdomar är ännu vanligare att flera gärningspersoner närvarar. I studiens undersökta förundersökningar förekom fler än en (1) gärningsperson vid 84 procent av rånen (Brå 2021d). Det framgår även av tidigare NTU-resultat och 2021 års studie att det vanligaste är att de utsatta och gärningspersonerna inte känner varandra (Brå 2017).

Den typiska gärningspersonen är en ung man

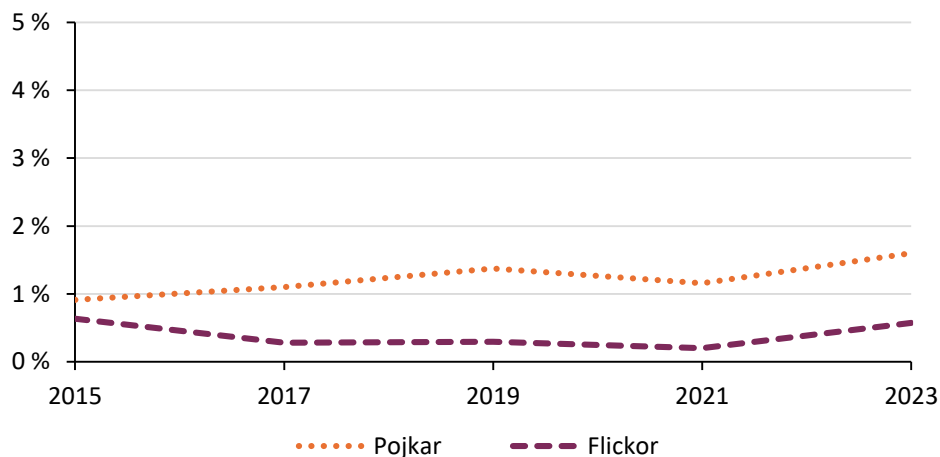
Under den studerade perioden visar utvecklingen av antalet personer som misstänks för rån ingen uppåtgående eller nedåtgående trend. Under 2024 misstänktes omkring 30 personer per 100 000 invånare för rån, vilket är nära nivån tio år tidigare. Dock registrerades en tillfällig topp 2020, då omkring 40 personer per 100 000 invånare misstänktes för rån.⁷³ Den stora majoriteten misstänkta, omkring nio av tio, är män. Även de yngre åldrarna är överrepresenterade. Under den studerade perioden (2007–2024) utgjorde andelen misstänkta i åldern 15–20 år mellan 42 och 52 procent av samtliga personer som misstänktes för rån.

Pojkar och unga män blir inte bara misstänkta för rån i högre grad än flickor och unga kvinnor, utan de uppger även själva i högre grad att de begått personrån (se figur 34). I Skolundersökningen om brott får elever i årskurs nio svara på huruvida de under de senaste tolv månaderna *hotat någon med våld eller vapen för att få pengar eller andra värdesaker (t.ex. en mobiltelefon eller kläder)*. Samtidigt som pojkar i högre grad än flickor är de som utför rån, har andelen bland pojkar ökat något över tid (från 0,9

⁷³ Det högre antalet misstänkta för rån under covid-19-pandemins första år kan delvis bero på pandemins inverkan på rättskedjan. Brå har tidigare studerat 2020-nivån hos en närbesläktad statistik – antal misstänkta som fått ett lagföringsbeslut – och rån var en av de brottstyper som sett en märkbar ökning i antal misstänkta med ett lagföringsbeslut (Brå 2021b).

% 2015 till 1,6 % under 2023). Bland flickor har andelen i stället varierat mellan 0,2–0,6 procent.

Figur 34. Självrapporterad delaktighet i rån vartannat år 2015–2023. Andel (%) delaktiga pojkar respektive flickor i årskurs nio. Källa: Brå (SUB).

En tidigare studie om personrån visar att bland de unga som hotat någon för att få pengar eller värdesaker, är det många som också begått andra typer av brott (Brå 2016c). I Brås återkommande undersökningar om så kallade strategiska brott, alltså de brott i ungdomars debutlagföring som bäst förutser framtida lagföringar, har det under 2010-talet noterats att rån blivit ett av de främsta strategiska brotten bland pojkar (Brå 2021c). Av de yngsta lagförda pojkarna (15–17 år) som fick sin debutlagföring för just rån under perioden 2010–2014, hade 80 procent blivit lagförda åtminstone en gång till, och nästan en fjärdedel hade fått nio eller fler ytterligare lagföringar innan 2020.

Utifrån ovan nämnda statistik och studier finns det alltså belägg för att många rån utförs av pojkar och unga män, och att en debutlagföring för rån bland pojkar är starkt förknippad med en ökad risk för återkommande och mer frekventa lagföringar senare i livet.

Brås bedömning

Något som tydligt framkommer när man studerar utvecklingen av olika typer av rån är att bankrån, taxirån och rån mot värdetransport eller befordran kraftigt minskat under den studerade perioden (2006–2024). Det finns flera förklaringar till detta, men en central faktor är att kontanthantering har minskat och att de här rånen därför blivit mindre attraktiva att utföra.

Gällande rån mot privatpersoner låg den självrapporterade utsattheten länge stabilt, innan det under 2010-talet ökade för att därefter minska under de senaste åren. Minskningen till trots är nivån något högre än före 2010-talets ökning. Ökningen drevs främst av att fler unga män rapporterade att de utsatts för rån, och det är också den grupp som begår flest rån, särskilt i storstäder. Viktigt i sammanhanget är att rån under 2010-talet blivit ett av de debutbrott där en första lagföring för brottet har en stark koppling till fortsatt kriminalitet.

Ökningen under 2010-talet bekräftas även delvis av anmälningsstatistiken, vilket indikerar att det skett en faktisk ökning av personrån under den här perioden. Likt den självrapporterade utsattheten har även antalet anmälda personrån därefter minskat tydligt sedan början av 2020-talet, med den skillnaden att minskningen av antalet anmälningar varit mer markant. Eftersom anmälningsbenägenheten sannolikt är högre vid rån som innehåller grovt våld, skulle en förklaring till den här skillnaden kunna vara att det skett en minskning av de här grövre formerna av rån. Däremot behövs det fördjupade studier för att med större säkerhet anta eller förkasta den tolkningen.

Hot

Vad är ett hot?

Hot, eller olaga hot som brottet benämns i brottsbalken⁷⁴, innebär att någon hotar en annan person med brottslig gärning, exempelvis att skada personen eller någon närstående till denna för att väcka allvarlig rädsla hos den hotade. Hot sker i många fall inte som en isolerad händelse utan ofta i samband med annan brottslighet, såsom misshandel och våld i nära relation (Polismyndigheten 2026a).

Hur kan utvecklingen av hot mätas?

De datakällor som ligger till grund för utvecklingen av hot i det här kapitlet är framför allt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) från Brå, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC⁷⁵) från SCB och Nationella folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor (HLV) från Folkhälsomyndigheten. Alla tre utgör statistiska undersökningar som fångar den självrapporterade utsattheten för hot. Utöver det används statistiken över anmälda brott som utgörs av de händelser som kommer till rättsväsendets kännedom. För att belysa hur hot utvecklats bland ungdomar används Brås Skolundersökningen om brott (SUB) som mäter utsatthet för hot bland elever i årskurs 9. Även statistik över målsägare vid brottsanmälan samt statistik över misstänkta personer används för att studera utvecklingen av vilka som utsätts för och begår hot.

Utmaningarna med att mäta hot

Det finns ett antal utmaningar med att studera utvecklingen av hot. En av dem är att mörkertalet, det vill säga de brott som inte kommer till rättsväsendets kännedom, är stort. Exempelvis visar NTU 2023 att 23 procent av händelserna uppges ha polisanmälts (Brå 2025g) och i SUB 2023 var motsvarande andel bland elever i årskurs 9 drygt 13 procent (Brå 2024f). Det stora mörkertalet påverkar tillförlitligheten i statistiken över anmälda brott, vilket är viktigt att ha med sig när man läser kapitlet. Tidigare forskning visar också att förändringar i samhällets syn på våld har betydelse för hur mycket våld och hot som anmäls och att en större andel

⁷⁴ Lagtexten för olaga hot återfinns i 4 kap. 5 § brottsbalken.

⁷⁵ Sedan 2008 är Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) integrerat med den europeiska undersökningen EU-SILC (European Survey on Incomes and Living Conditions), därav ULF/SILC.

hot inom arbetslivet anmäls än tidigare (Wikman m.fl. 2010), något som försvårar tolkningen av utvecklingen i statistiken.

En annan utmaning är att definitionen av hot skiljer sig åt mellan de olika datakällorna som används i det här kapitlet. Exempelvis skiljer det sig hur enkätfrågorna om utsatthet för hot är formulerade mellan de olika statistiska undersökningarna, vilket innebär att nivån av brottsutsatthet kan variera mellan dem. Jämförelserna som görs i kapitlet avser därför utvecklingen över tid, snarare än de exakta nivåerna. Det är inte heller så att definitionen i olika statistiska undersökningar är direkt överensstämmande med brottsbalkens bestämmelser. Det är möjligt att de statistiska undersökningarna fångar upp en del händelser som inte skulle ha kategoriserats som olaga hot i brottsbalkens mening, utan snarare som ofredande⁷⁶.

Eftersom hot ofta förekommer i samband med andra brottstyper, såsom misshandel och våld i nära relationer, kan statistik över både självrapporterad utsatthet och polisanmälda hot i vissa fall även inkludera händelser där andra brott samtidigt har begåtts. Det innebär att gränsdragningen mellan brottstyper inte alltid är tydlig, och att viss överlappning kan förekomma i statistiken.

Övergripande utveckling

Utsattheten har legat på en lägre nivå efter en högsta notering 2019

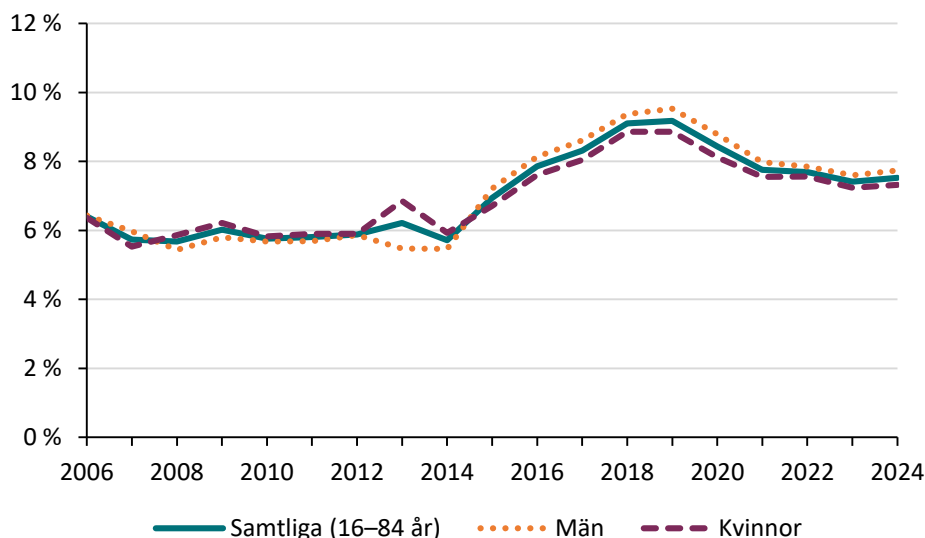
Ur NTU framkommer att 7,5 procent har utsatts för hot⁷⁷ under 2024, vilket är på ungefär samma nivå som den har varit sedan 2021 (se figur 35). Sett ur ett längre perspektiv skedde en tydlig ökning av andelen utsatta mellan 2015 och 2019 med en högsta nivå på 9,2 procent, efter att ha legat stabilt under flera års tid. Det följdes av en nedåtgående trend fram till den pågående stabila perioden. Andelen utsatta är trots minskningen fortfarande större jämfört med före 2010-talets ökning. Som framgår av figuren är det knappast några skillnader mellan män och kvinnor och utvecklingen är också mycket likartad.

⁷⁶ Ofredande regleras i 4 kap. 7 § brottsbalken och anger bland annat att den som "utsätter någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande" under vissa förutsättningar kan dömas för ofredande.

⁷⁷ I enkäten ställs följande fråga:

"Hotade någon dig, på ett sådant sätt att du blev rädd, under förra året (2024)?"

Figur 35. Självrapporterad utsatthet för hot 2006–2024. Andel (%) utsatta i befolkningen (16–84 år) bland samtliga samt män respektive kvinnor. Källa: Brå (NTU)^a.

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Under 2017–2024 har i genomsnitt 55 procent utsatts för hot en (1) gång under det senaste året, medan nästan en tredjedel utsattes två till tre gånger och 14 procent utsattes fyra gånger eller fler. Upprepad utsatthet för hot är ungefär lika vanligt bland män och kvinnor. Utvecklingsmässigt har det sedan 2021 blivit något vanligare att utsättas mer än en (1) gång.

Även andra statistiska undersökningar vid sidan av NTU visar på en någorlunda liknande utveckling när det gäller utsattheten för hot. I figur 36 redovisas resultaten för utsatthet för hot från NTU, hot eller hotelser om våld⁷⁸ i Folkhälsomyndighetens HLV⁷⁹ samt hot om våld⁸⁰ i SCB:s ULF/SILC

⁷⁸ Inom HLV ställs följande fråga:

"Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för hot eller hotelser om våld så att du blev rädd?"

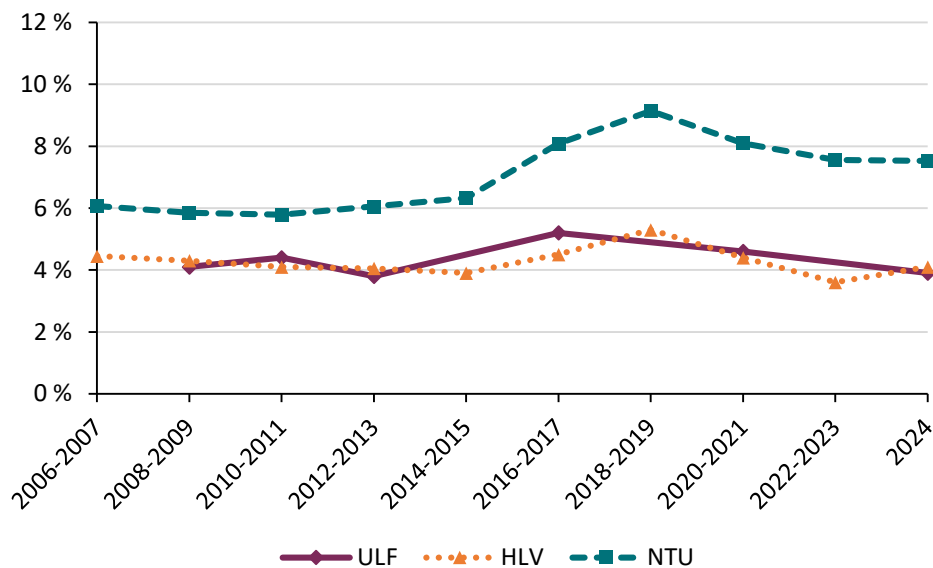
⁷⁹ HLV genomfördes inte under åren 2017, 2019 och 2023.

⁸⁰ I ULF/SILC ställs följande fråga:

"Har du under de senaste 12 månaderna varit utsatt för hot om våld eller andra hotelser som var så allvarliga att du blev rädd?"

i tvåårsmedelvärden⁸¹ samt helår för 2024. Sett över tid har utvecklingen sett förhållandevis likartad ut mellan de olika undersökningarna. Andelen som utsatts för hot låg under en längre tid stabilt innan en uppgång runt 2014–2015, vilken senare följdes av en nedgång efter 2018–2019 och därefter en relativt stabil nivå.⁸² Jämfört med NTU var ökningen under 2010-talet mindre i ULF/SILC och HLV. Den efterföljande minskningen i de här två undersökningarna har medfört att andelen utsatta ligger på ungefär samma nivå som före ökningen, medan andelen i NTU fortfarande ligger på en något högre nivå än tidigare.

Figur 36. Självrapporterad utsatthet för hot 2006–2024. Tvåårsmedelvärden av andel (%) utsatta i befolkningen (16–84 år) samt helår för 2024. Källor: Brå (NTU)^a, SCB (ULF/SILC) och Folkhälsomyndigheten (HLV).

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

⁸¹ Då ULF/SILC presenteras med tvåårsmedelvärden för perioden 2008–2017 redovisas även övriga resultat på samma sätt för att underlätta jämförelse. Eftersom det bara genomförts ytterligare en undersökning efter 2022–2023 redovisas 2024 som ett årsvärde.

⁸² Undersökningen ULF/SILC ställde inga frågor om hot under perioderna 2014–15, 2018–2019 samt 2022–2023, vilket innebär att vi inte vet vilken nivå som hade uppmätts om frågan ställts. Figur 36 har därför inga mätvärden från ULF/SILC för de här perioderna.

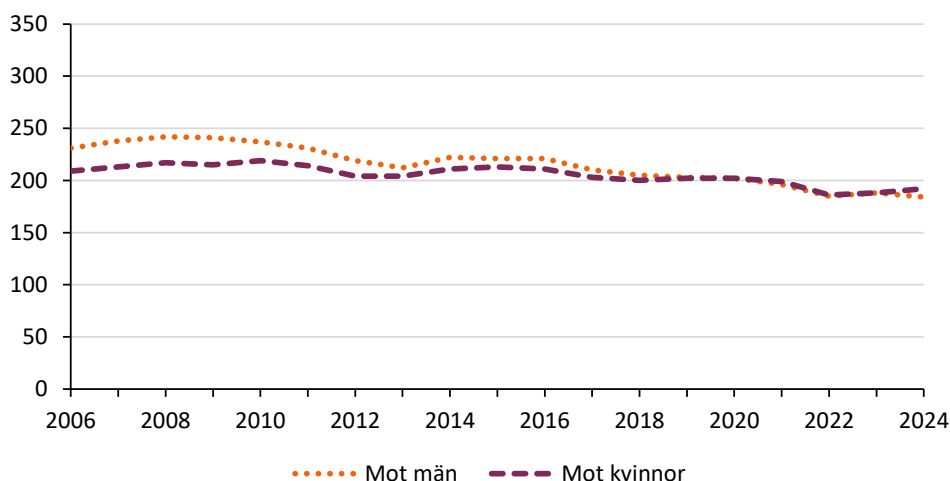
De anmälda brotten visar en annan trend

Statistiken över anmälda brott visar på en något annorlunda trend jämfört med den självrapporterade utsattheten, vilket framgår av figur 37.

De anmälda fallen med män som brottsoffer nådde en högsta nivå 2008–2009 och trenden har därefter kantats av såväl nedgångar som mer stabila perioder. Sett över hela den studerade perioden (2006–2024) har antalet anmälningar minskat något, från omkring 230 anmälda brott per 100 000 invånare till omkring 180 år 2024.

Även i de anmälda fallen med kvinnor som offer har det under perioden skett en minskning, om än inte lika stark. Sett över hela den studerade perioden (2006–2024) minskade antalet anmälningar från omkring 210 per 100 000 invånare till omkring 190 år 2024.

Figur 37. Anmälda fall av olaga hot 2006–2024. Antal per 100 000 invånare uppdelat på brottsoffrets kön (18 år eller äldre). Källa: Brå (statistiken över anmälda brott).

Brottsutsatthet och gärningspersoner

Yngre utsätts i större utsträckning än äldre

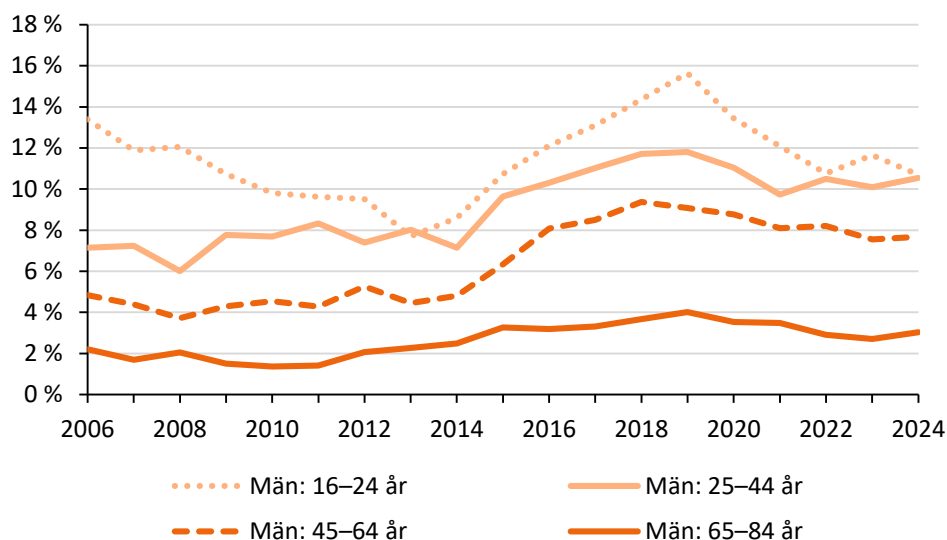
Under den studerade perioden framgår av NTU att det är vanligast att uppges utsatt bland 16–24-åringar och sedan mindre vanligt ju äldre åldersgrupp som studeras.⁸³ Det här är ett mönster som syns bland både män (figur 38) och kvinnor (figur 39). Män är samtidigt något mer utsatta

⁸³ Även HLV och ULF/SILC visar på att det är vanligare att utsättas för hot bland yngre än bland äldre.

än kvinnor bland 16–24-åringar och 25–44-åringar, men i övriga åldersgrupper syns inga större könsskillnader.

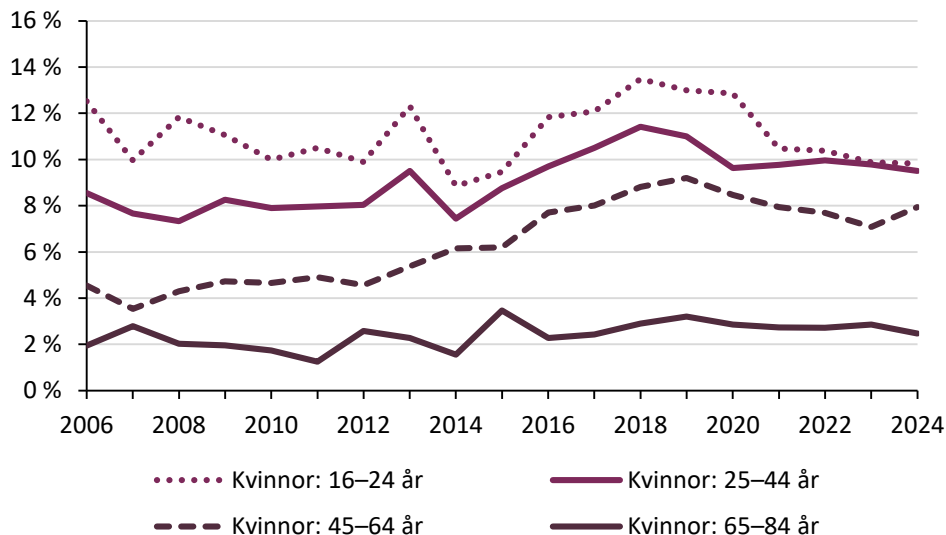
Den ökning som skedde under 2010-talet, som redogjorts för tidigare i kapitlet, syns bland alla åldersgrupper men särskilt bland män i åldrarna 16–24 år (från 7,7 % 2013 till 15,6 % 2019) och 45–64 år (från 4,4 % 2013 till 9,4 % 2018). Efterföljande period har andelen som uppger att de utsatts för hot minskat bland alla åldersgrupper, men särskilt bland 16–24-åriga män (10,7 % 2024).

Figur 38. Självrapporterad utsatthet för hot 2006–2024. Andel (%) utsatta män bland olika åldersgrupper. Källa: Brå (NTU)^a.

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Figur 39. Självrapporterad utsatthet för hot 2006–2024. Andel (%) utsatta kvinnor bland olika åldersgrupper. Källa: Brå (NTU)^a.

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Också i statistiken över målsägare vid brottsanmälan kan man se att personer i åldrarna 15–24 är målsägare i störst utsträckning vid anmälningar av hot. Statistiken visar vidare tydligare könsskillnader än NTU, där män är målsägare i större utsträckning än kvinnor och särskilt i åldersgruppen 15–24 år. Däremot följer manliga och kvinnliga målsägare varandra väl sett till utvecklingen sedan 2014, då målsägarstatistiken började redovisas.

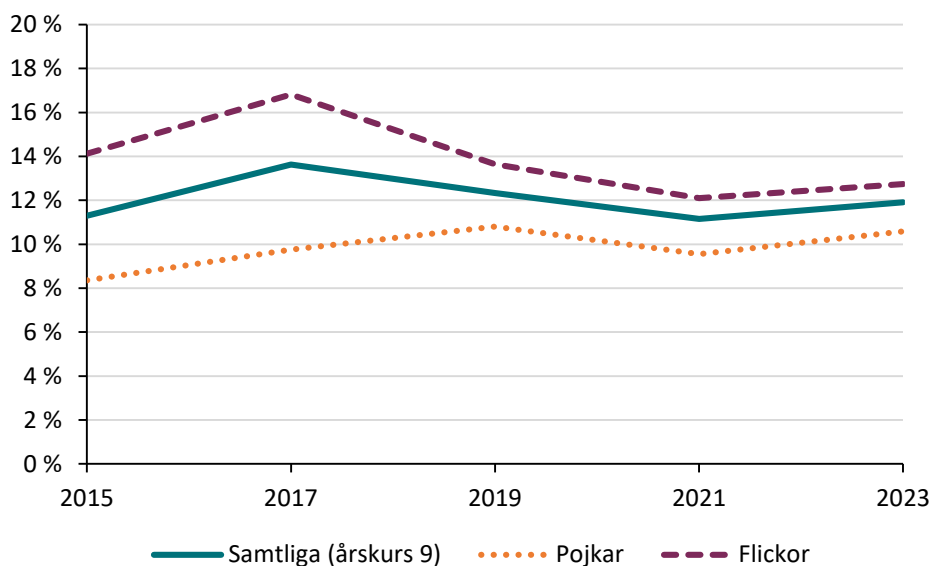
Flickor är mer utsatta än pojkar bland niondeklassare

Samtidigt visar SUB ett genomgående mönster i att flickor sedan 2015 har uppgett en högre utsatthet för hot⁸⁴ jämfört med pojkar, som framgår i figur 40. En högsta nivå syns under 2017, då 16,8 procent av flickorna utsattes, följt av en minskning fram till och med 2021 till 12,1 procent. Bland pojkar var det i stället en högsta nivå under 2019 till 10,8 procent följt av årliga variationer. På grund av den tydliga minskningen bland flickor är det sedan 2019 mindre könsskillnader än tidigare år.

⁸⁴ I enkäten ställs följande fråga:

"Har du under de senaste 12 månaderna blivit hotad så att du känt dig rädd?".

Figur 40. Självrapporterad utsatthet för hot vartannat år 2015–2023. Andel (%) utsatta bland samtliga samt pojkar respektive flickor i årskurs nio. Källa: Brå (SUB).

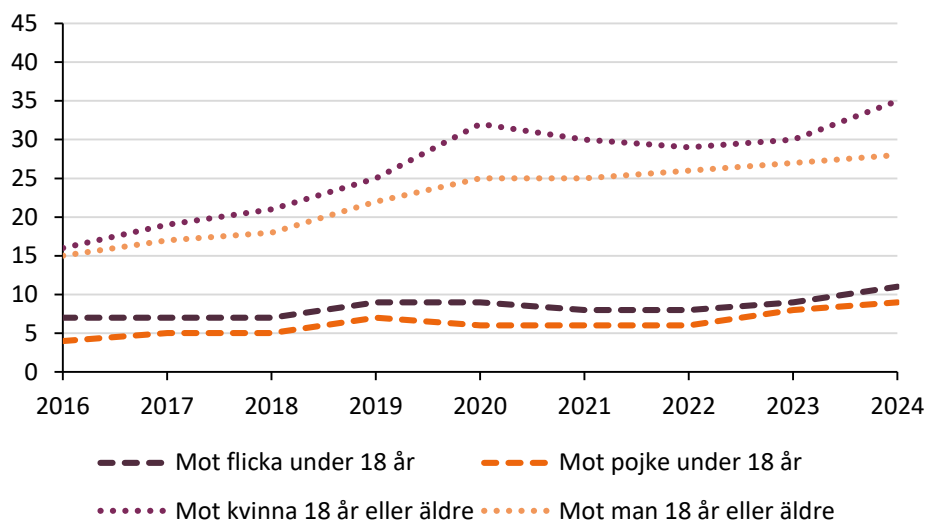

Flickor utsätts också för upprepade hot i större utsträckning än pojkar och sedan 2015 har mellan 4–5 procent utsatts minst två gånger medan motsvarande andel bland pojkar har varit 2–3 procent. Den tydliga minskningen bland flickor efter 2017 som framgår av figur 40 ovan, skedde enbart bland dem som har utsatts en (1) gång, vilket innebär att det inte längre är en lika stor skillnad bland dem som utsatts en (1) gång respektive upprepat (2023 var det 8 % som utsattes en (1) gång och 5 % som utsattes minst två gånger).

Ökning av internetrelaterade hot

En utmärkande trend bland de anmälda brotten av olaga hot är ökningen bland de internetrelaterade, som har särredovisats i statistiken över anmälda brott sedan 2016. Som figur 41 visar har det skett en kontinuerlig ökning både bland brott med manliga och kvinnliga brottsoffer. Det är något vanligare att anmäla internetrelaterade olaga hot mot kvinnor. Dock har den uppåtgående trenden varit tydligare bland män, medan den bland kvinnor stannade av mellan 2020 och 2022 för att sedan fortsätta öka. Ett liknande mönster syns när man studerar antalet anmälda brott mot personer under 18 år med fler brott med flickor som brottsoffer, dock inte med samma tydliga uppåtgående trend som bland personer som är över 18 år. Viktigt att notera är att de flesta anmälda hot inte är internetrelaterade.

Figur 41. Anmälda fall av internetrelaterade olaga hot 2006–2024. Antal per 100 000 invånare uppdelat på brottsoffrets kön och ålder. Källa: Brå (statistiken över anmälda brott).

Även Skolundersökningen om brott (SUB) visar att det är vanligt bland de som utsätts för hot att platsen för detta var på internet eller sociala medier (exempelvis var det 27,2 % under 2023). Vid en uppdelning på kön är det den vanligaste platsen att utsättas på bland flickor (30,9 %) och näst vanligast bland pojkar (23,6 %), där endast ”i skolan eller på skolgården under skoltid” var något vanligare (25,6 %). Då svarsalternativen gjordes om 2023 är resultaten inte jämförbara med tidigare år. Dock visar tidsserien 2015–2021 på ett likadant mönster med hot på internet eller sociala medier, samt att det skedde en ökning över tid, framför allt bland flickor.

Utsattheten för hot är större i storstäder

Som framgår av NTU är det vanligast att utsättas för hot om man bor i storstäder och storstadsnära kommuner och mindre vanligt i mindre städer och på landsbygden. Det här mönstret har varit konstant under hela den jämförbara mätperioden 2016–2024. Vidare framgår av de uppföljningsintervjuer som görs med personer som i NTU uppgett att de utsatts för hot att de flesta hoten sker på en allmän plats. Det gäller både när män och kvinnor utsätts men är vanligare bland utsatta män. Bland kvinnor är det även vanligt att utsättas i en bostad.

Gärningspersonen är oftast en okänd man

NTU visar att gärningspersonen vid hot oftast är en man (under perioden 2018–2023 har andelen varierat mellan 86 och 93 %), och det är ännu vanligare när även den som utsatts är en man (mellan 90–97 %) jämfört med när den utsatta är en kvinna (mellan 80–92 %). I statistiken över misstänkta personer framkommer också att betydligt fler män än kvinnor misstänkts för olaga hot, och så har det varit sedan tidsserien för misstänkta brott startade (2007). Inga tydliga trender över tid syns varken bland misstänkta män eller kvinnor.

NTU visar vidare att det är vanligast att gärningspersonen är en helt okänd person, något som är särskilt tydligt när den utsatta är en man. Så har det också sett ut sedan 2018. Det näst vanligaste är att bli hotad av en vän eller bekant bland både kvinnor och män, dock är det vanligare bland kvinnor än bland män. Även SUB visar att det är vanligast att utsättas för hot av en okänd person, särskilt när pojkar utsätts. Bland flickor är det i stället nästan lika vanligt att gärningspersonen var en annan elev.

Brås bedömning

Den självrapporterade utsattheten för hot visar på en lägre nivå sedan 2020 efter en tidigare ökning under 2010-talet. Av de statistiska undersökningarna framgår vidare att det framför allt är yngre personer som utsätts för hot samt att de senaste årens minskning skett särskilt bland unga män. Män och kvinnor utsätts i ungefär lika stor utsträckning, medan gärningspersonen oftast är en man. Könsskillnader framkommer dock när man studerar elever i årskurs 9, då flickor oftare utsätts för hot än pojkar – ett mönster som troligen kan kopplas till att flickor i högre grad utsätts för hot på nätet. När det gäller just de internetrelaterade hoten har de också ökat över tid.

De anmälda brotten visar en annan trend med en högsta nivå runt slutet av 2000-talet, och som sedan kantats av såväl stabila perioder som nedgångar. Men generellt har de anmälda fallen av olaga hot minskat under den studerade perioden (2006–2024). Anmälningsbenägenheten är generellt sett högre vid grövre brottslighet, medan brottsofferundersökningar fångar ett bredare spektrum, inklusive mer lindriga former och sådana som inte alltid leder till polisanmälan. Det kan förklara varför trenderna mellan de olika datakällorna skiljer sig åt.

Bedrägeri

Vad är ett bedrägeri?

Bedrägeri är en bred brottstyp som innefattar många typer av handlingar. I brottsbalken 9 kap. 1 § definieras det som ”Den som medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, dömes för bedrägeri till fängelse i högst två år.”

För att underlätta förståelsen för vilka gärningar som kan ingå i brottstypen följer här övergripande beskrivningar av några av de bedrägerityper som 2024 hade flest anmälningar och som återkommer i kapitlet.⁸⁵

Kortbedrägeri (bank-, betal- och kreditkort)

Kortbedrägeri innebär att en gärningsperson olovligen använder någon annans bankkort, betalkort eller kreditkort för att köpa en vara, tjänst eller göra uttag av kontanter. Det kan exempelvis vara någon som handlat med ett bankkort de hittat på marken, eller att en kriminell aktör lurat till sig bankkortsinformation genom att låtsas vara en närstående till offret. Även så kallad ”skimming” där bedragaren kopierar information från ett betalkort, ingår i den här kategorin.

Bedrägeri genom social manipulation

Bedrägeri genom social manipulation innebär att en gärningsperson tar kontakt med en person och får hen att utföra, eller låta bli att utföra, en handling genom att utnyttja en förtroenderelation för att ge ekonomisk vinst. Här ingår romansbedrägeri⁸⁶, investeringsbedrägeri⁸⁷, befogenhetsbedrägeri⁸⁸ och bedrägeri genom social manipulation av annan typ⁸⁹.

⁸⁵ Notera att de olika källor som används i det här kapitlet (till exempel NTU och statistiken över anmälda brott) skiljer sig något i hur man klassificerar olika händelser, men det framkommer i kapitlet.

⁸⁶ Där gärningspersonen inleder en ensidig kärleksrelation i vinstsyfte.

⁸⁷ Där offret exempelvis luras att investera i något som inte finns.

⁸⁸ Exempelvis när en gärningsperson utger sig för att vara offrets chef och beordrar en överföring av pengar.

⁸⁹ En bred kategori med utgångspunkt i att en förtroenderelation missbrukas, exempelvis att en gärningsperson låtsas vara ett barnbarn som behöver låna pengar.

Försäljningsbedrägeri

Försäljningsbedrägeri innebär att en gärningsperson på ett brottsligt sätt lurat en person på pengar när hen har köpt eller sålt en vara, exempelvis genom att den som utsätts inte fått en vara som hen har betalt för eller inte fått betalt för en vara hen har sålt. Annonsbedrägeri är en form av försäljningsbedrägeri där gärningspersonen via en annons lurar köparen att betala för en vara eller tjänst som aldrig levereras, att varan som skickas är falsk eller felaktig eller där betalning uteblir trots att varan levererats.

Identitetsbedrägeri

I de flesta fall handlar identitetsbedrägeri om att en gärningsperson olovligen köpt en vara eller tagit ett lån med någon annans identitet. I vissa fall utnyttjas även bolag för att teckna lån som sedan inte betalas tillbaka, vilket leder till att bolagen försätts i konkurs.

Hur kan utvecklingen av bedrägeri mätas?

Det här kapitlet kommer i första hand att behandla privatpersoners utsatthet för bedrägeri där underlaget främst utgörs av Nationella trygghetsundersökningen (NTU) samt statistiken över anmälda brott. För att studera utvecklingen av vilka som begår bedrägeri används även statistik över misstänkta personer. Därtill används ytterligare statistik och tidigare studier – bland annat över brottsvinsterna – för att skapa ytterligare förståelse för utvecklingen av bedrägeribrotten.

Utmaningarna med att mäta bedrägeri

Det är inte alla bedrägerier som kommer till rättsväsendets kännedom utan det finns ett mörkertal. NTU har exempelvis tidigare visat att under perioden 2006–2016 uppgavs mellan 32–50 procent av händelserna ha polisanmälts (Brå 2018). Andra kartläggningar visar också på variationer i anmälningsbenägenheten och på att kontexten för bedrägerierna spelar roll i beslutet att göra en anmälan (se exempelvis SOU 2015:77 om fakturabedrägerier). Beloppets storlek, känslor av skam och skuld samt vem som utfört bedrägeriet har betydelse för anmälningsbenägenheten (Brå 2016a, 2017).

Statistiken över bedrägeribrott påverkas av flera faktorer, bland annat polisens registreringsrutiner. I takt med att många bedrägerier flyttat över till digitala miljöer införde – i samarbete med bland annat Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten – nya kategorier vid årsskiftet

2018–2019. Bredare kategorier som ”datorbedrägeri” ersattes då av mer specifika, exempelvis ”bedrägeri genom social manipulation”. Det har förbättrat detaljnivån och kvaliteten i statistiken från och med 2019, vilket bland annat syns i att ”övrigt bedrägeri” minskade markant. Samtidigt gör förändringen det svårare att jämföra dagens siffror med perioden före 2019. Brå uppskattade exempelvis i en kvalitetsstudie 2012 att 35 procent av anmälningarna i ”övrigt bedrägeri” var felkategoriserade (Brå 2012), men det saknas uppdaterade uppgifter om hur många anmälningar som i skrivande stund är felkategoriserade.

Även hur kortbedrägerier registreras påverkar statistiken. I vissa fall kan det också vara så att varje enskild brottslig transaktion räknas som ett eget brott, vilket innebär att en åtkomst till ett kort kan resultera i flera anmälningar. Om en gärningsperson exempelvis lyckas lura till sig ett offers bankkortsinformation, och sedan köper tio varor kan det alltså mynna ut i tio anmälda kortbedrägerier.

Övergripande utveckling

Enligt NTU har utsattheten för bedrägeri ökat över tid

I takt med att bedrägeribrottsligheten utvecklats och blivit ett vanligare samhällsproblem har behovet av att mäta olika dimensioner av bedrägeribrott ökat. I samband med metodbytet i NTU 2017 ersattes därför den tidigare frågan om utsatthet för bedrägerier av två frågor om försäljningsbedrägeri respektive kort- och kreditbedrägeri.

I figur 42 redovisas resultat från NTU på frågan om utsatthet för bedrägeri⁹⁰ (2006–2016) och frågorna om försäljningsbedrägeri⁹¹ respektive kort- och kreditbedrägeri⁹² (2016–2024). Nivåerna mellan de två perioderna är inte direkt jämförbara eftersom undersökningarna skiljer sig i fråga om

⁹⁰ I enkäten ställdes följande fråga om bedrägeri under perioden 2006–2016:

”Blev du som privatperson på ett brottsligt sätt lurad på pengar eller andra värdesaker under förra året?”.

⁹¹ I enkäten ställdes följande fråga om försäljningsbedrägeri under perioden 2016–2024:

”Har någon på ett brottsligt sätt lurat dig som privatperson på pengar då du har köpt eller sålt något under förra året? Det kan röra sig om att du inte fått en vara som du har betalt för eller inte fått betalt för en vara du har sålt”.

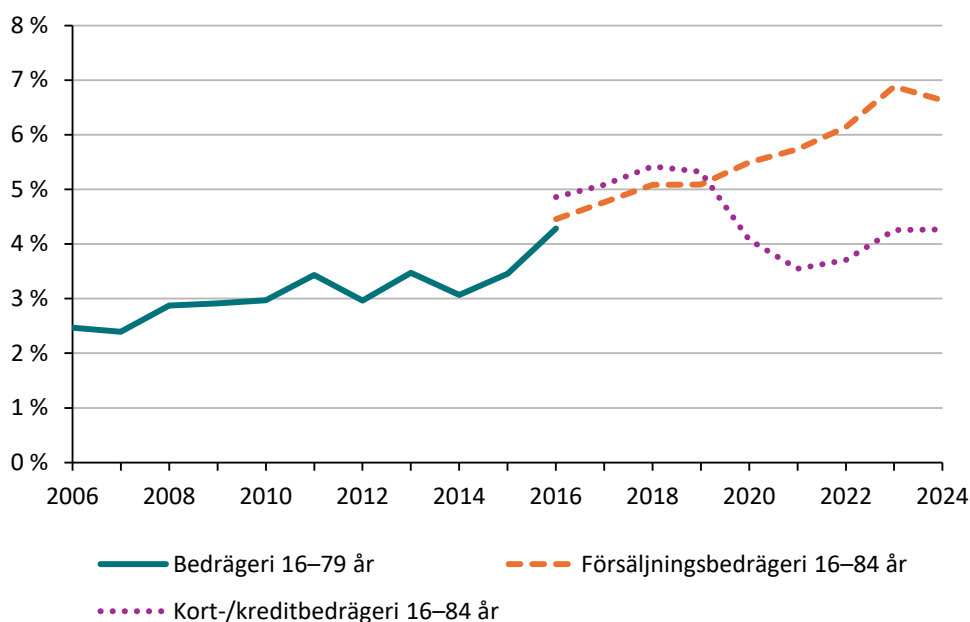
⁹² I enkäten ställdes följande fråga om kort- och kreditbedrägeri under perioden 2016–2024:

”Har någon på ett brottsligt sätt använt ditt kontonummer, kontokort/ kontokortsuppgifter eller dina personuppgifter för att komma över pengar eller andra värdesaker under förra året? Det kan t.ex. handla om så kallad skimming eller identitetsstöld.”.

insamlingsmetod, urval och frågor. Tyngdpunkten i det här sammanhanget ligger i stället på hur utvecklingen över tid sett ut.

Under större delen av den studerade perioden 2006–2024 har andelen som svarat att de blivit utsatta för någon form av bedrägeri successivt ökat. Undantaget är kort- och kreditbedrägerier där andelen utsatta minskade under 2020 och 2021 och efter det syns ingen tydlig trend.

Figur 42. Självrapporterad utsatthet för bedrägeri (2006–2016) respektive försäljningsbedrägeri och kort-/kreditbedrägeri (2016–2024). Andel (%) utsatta i befolkningen. Källa: Brå (NTU)^a.

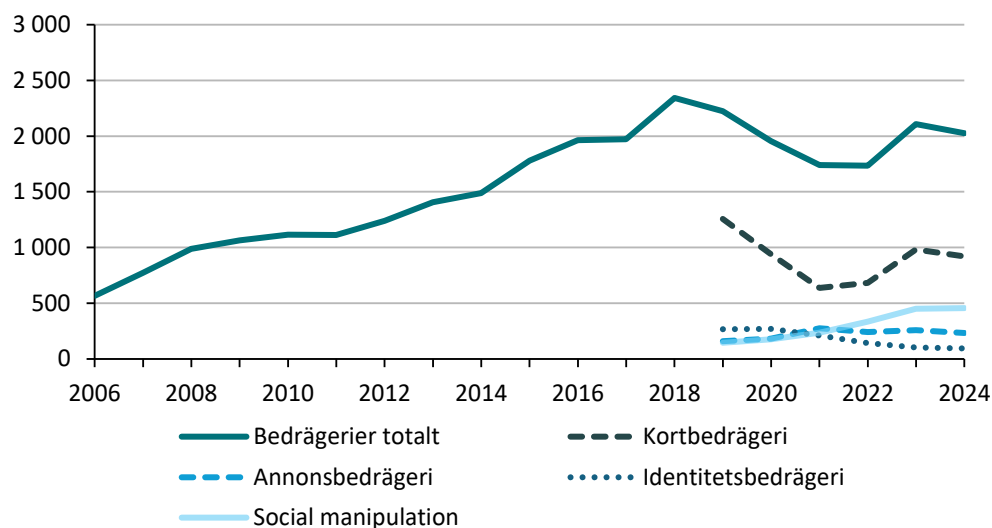
^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Under 2024 hade 28 procent av dem som utsatts för försäljningsbedrägeri blivit drabbade två eller fler gånger. Andelarna för kort- och kreditbedrägerier var på ungefär samma nivå (29 %). Det går att jämföra med 2016 (den första mätningen efter metodbytet i NTU) när 24 procent av dem som utsatts för försäljningsbedrägeri uppgav att det hänt mer än en (1) gång, medan motsvarande andel för kort- och kreditbedrägeri var 21 procent. Mellan åren 2016–2024 har alltså andelen ökat som utsatts för bedrägeri vid upprepade tillfällen.

Antalet anmälda bedrägerier har ökat avsevärt sedan 2006

Antalet anmälda bedrägerier ökade avsevärt från mitten av 2000-talet fram till och med 2018, för att sedan minska under perioden 2019–2021. Under de tre efterföljande åren har inga tydliga trender framkommit utan kännetecknas av årliga variationer. I figur 43 framkommer att utvecklingen av det totala antalet anmälda bedrägerier följer utvecklingen av kortbedrägerier mycket väl, vilket är logiskt då det utgör en stor andel av alla bedrägerianmälningar.

Figur 43. Anmälda fall av bedrägeri (inklusive grovt) totalt 2006–2024 samt kortbedrägeri, annonsbedrägeri, identitetsbedrägeri och bedrägeri genom social manipulation 2019^a–2024. Antal per 100 000 invånare. Källa: Brå (statistiken över anmälda brott).

^a Brottskoderna för bedrägeri förändrades under årsskiftet 2018–2019, vilket ökade kvalitén (och i synnerhet detaljrikedom) bland de registrerade anmälningarna. Det innebär att statistiken före förändringen inte är jämförbar med den nuvarande.

Till stor del beror alltså den ovannämnda minskningen av det totala antalet anmälda bedrägerier under 2019–2021 på att kortbedrägerier markant minskade under perioden. Sannolikt förklaras minskningen av ett regelverk inom EU där krav började ställas på så kallad *stark kundautentisering*, alltså att inloggning och identifiering på online-betalkonton måste genomföras med säkrare metoder (exempelvis med Bank-id). Att antalet kortbedrägerier återigen börjat öka kan möjligen bero på att gärningspersonerna har lyckats undgå regelverket genom att stjäla och använda svenska kortuppgifter för onlinetransaktioner i länder som inte har det här kravet (se till exempel Sveriges Riksbank 2024).

När det gäller övriga bedrägerityper uppvisar de ingen enhetlig utveckling över tid. Anmälningarna för bedrägeri genom social manipulation ökade mångfaldigt mellan 2019–2024, från omkring 140 per 100 000 invånare till nästan 460. Antalet anmälda annonsbedrägerier ökade under perioden 2019–2021, från nära 160 per 100 000 invånare till omkring 270, men har därefter legat på en relativt stabil nivå. Nivån på identitetsbedrägeri har i motsats till övriga minskat mellan 2019–2024. Inledningsvis var det under 2019 nästan 270 registrerade anmälningar per 100 000 invånare, medan de under 2024 minskade med två tredjedelar (93 per 100 000).

Brottsvinsterna beräknas ha ökat med 49 procent sedan 2020

Ett annat sätt att belysa bedrägeriernas utveckling är genom uppskattningar av brottslighetens vinster.

Polismyndighetens Nationella bedrägericentrum (NBC) har gjort uppskattningar av bedrägeriernas brottsvinster för perioden 2020–2024 utifrån de vinster som framkommer ur den anmälda bedrägeribrottsligheten (Polismyndigheten 2025). I tabell 1 visar NBC:s uträkning att investeringsbedrägerier är den klart mest lönsamma typen av bedrägeri, räknat i faktiska kronor, trots att antalet anmälda investeringsbedrägerier är få till antalet (mindre än 2 % av samtliga bedrägerianmälningar 2024). Det är även den bedrägeriformen som uppvisar den största ökningen mellan 2020–2024. Investeringsbedrägerier är den kategori som i deras analys har högst antal anmälningar där offret förlorat mer än en miljon kronor. Därefter följer romansbedrägerier och vishing⁹³ och (Polismyndigheten 2025).

⁹³ Exempelvis när en gärningsperson utger sig via telefon för att vara en bank och därför förmår offret att använda Bank-id för att föra över pengar till gärningspersonens konto.

Tabell 1. Brottsvinster vid olika typer av bedrägeri 2020–2024. Brottsvinster för fullbordade bedrägerier i miljoner kronor. Källa: Egen bearbetning av Nationellt bedrägericentrums sammanställning (Polismyndigheten 2025).

	2020	2021	2022	2023	2024
Investeringsbedrägeri	872	759	1239	2325	1701
Identitetsbedrägeri	659	729	821	382	516
Kortbedrägeri	361	292	317	468	442
Vishing	157	339	619	708	425
Romansbedrägeri	350	395	609	470	372
BEC-bedrägeri ⁹⁴	207	386	237	329	242
Fakturabedrägeri	158	153	111	125	204
Annonsbedrägeri	124	124	180	177	111
Övrigt bedrägeri	1336	1438	1697	2493	2281
Totalt	4224	4615	5830	7477	6294

Brottsutsatthet och gärningspersoner

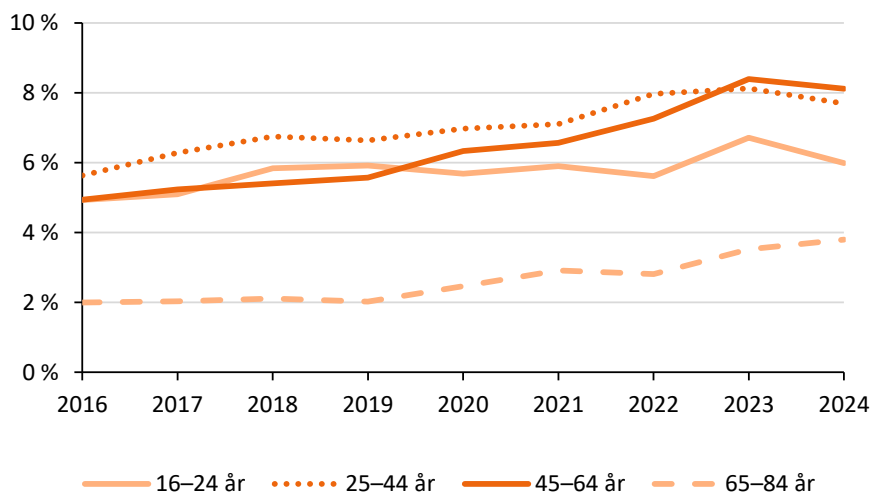
Åldersmönstret i utsatthet skiljer sig något mellan olika bedrägeriformer

När det gäller brottsutsatthet i förhållande till kön visar NTU ett bestående mönster: män uppger högre grav av utsatthet än kvinnor. Även Brås (2016a) tidigare kartläggning av de polisanmälda bedrägerierna visade på könsskillnader då fler män än kvinnor var målsägare i de polisanmälda bedrägerierna.

Studerar man istället ålder ses i NTU under perioden 2016–2024 att mönstret skiljer sig något mellan försäljningsbedrägeri och kort- och kreditbedrägeri. När det gäller försäljningsbedrägeri (figur 44) har utsattheten ökat inom varje åldersgrupp. Under nästan hela perioden har personer mellan 25–44 år varit mest utsatta. Den självrapporterade utsattheten har konsekvent varit som allra minst bland 75–84-åringar.

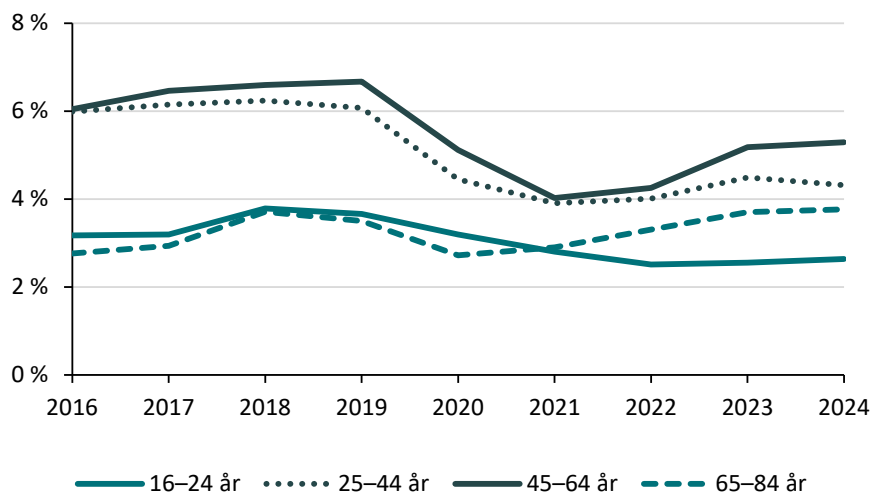
⁹⁴ Så kallade Business Email Compromise/VD-bedrägerier. Exempelvis när en gärningsperson utger sig för att vara någon i hög position på företaget för att uppmuntra transaktioner för egen vinning (Polismyndigheten 2025).

Figur 44. Självrapporterad utsatthet för försäljningsbedrägeri 2016–2024. Andel (%) utsatta i befolkningen (16–84 år) bland olika åldersgrupper. Källa: Brå (NTU).

Ser man i stället till kort- och kreditbedrägeri (figur 45) har utsattheten i stället minskat något bland samtliga åldersgrupper, förutom bland 65–84-åringar där det i stället skett en ökning. Det är vanligast att 45–64-åringar uppgett att de utsatts, och så har det sett ut de flesta år. Minst vanligt är det att ha utsatts bland dem som är mellan 16–24 år.

Figur 45. Självrapporterad utsatthet för kort- och kreditbedrägeri 2016–2024. Andel (%) utsatta i befolkningen (16–84 år) bland olika åldersgrupper. Källa: Brå (NTU).

Ett liknande mönster går att finna, om än i mer grovhuggna kategorier, i undersökningen Svenskarna och internet (Internetstiftelsen 2022), där

utsattheten för olika typer av internetbedrägerier år 2022 var högre bland arbetande jämfört med bland pensionärer och studerande (63 % jämfört med 42 respektive 40 %).

Företagens utsatthet för bedrägeri

I en studie från Brå som genomfördes 2025 fick företag svara på bland annat vilka brott de utsatts för. I resultaten framgick att 21 procent av företagen blivit utsatta för ett eller flera bedrägerier under de senaste tolv månaderna⁹⁵ (Brå 2025a). Den vanligaste typen av bedrägeri som företagen utsattes för var att de fått en bluffaktura (60 %), följt av att anställda fått förfalskade mejl som såg ut att komma från någon inom företaget för att få pengar utbetalda (41 %). Att just bluffmejl och bluffakturor är vanliga bedrägerier som företag utsätts för bekräftas även av Företagarnas undersökning Brott mot företagare. Mönstret har setts under fler av de år som de genomfört undersökningen (Företagarna 2025). Svensk Handels undersökning Trygghetsbarometern, som riktar sig specifikt mot butiker, visar vidare att de bedrägerier som deras medlemmar oftast utsätts för är bluffmejl följt av falska återköp och reklamationer, ett mönster som sågs i både 2023 och 2024 års mätning (Svensk Handel 2024, 2025).

Många gärningspersoner är män under 40 år och flera har koppling till annan brottslighet

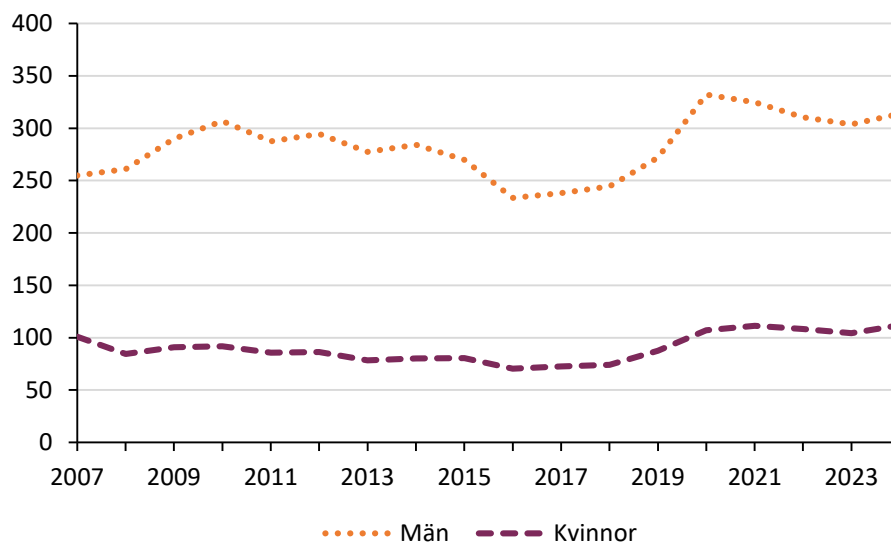
Genomgående under den studerade perioden har män misstänkts för bedrägeri i större utsträckning än kvinnor (se figur 46). Nivån har varierat under perioden, men sett till utvecklingen över tid har antalet misstänkta män ökat något, från 255 misstänkta per 100 000 invånare under 2007 till 314 under 2024. Detsamma gäller för antalet misstänkta kvinnor där antalet ökat från 101 kvinnor per 100 000 invånare under 2007 till 112 under 2024.

Figur 46. Personer som misstänkts för bedrägeri (inklusive grovt) 2007–2024. Antal misstänkta män respektive kvinnor per 100 000 invånare. Källa: Brå (statistiken över misstänkta personer).

⁹⁵ I enkäten ställs följande fråga:

"Har företaget eller dess personal i tjänst blivit utsatt för följande typer av brott någon gång under de senaste 12 månaderna? Om företaget bedriver verksamhet på flera olika arbetsställen, uppge totala antalet brott mot samtliga arbetsställen sammantaget. Kryssa i det alternativ ni bedömer ligger närmast.". Därefter följer ett svarsalternativ som rör bedrägeri:

"Bedrägeri i syfte att lura till sig pengar, produkter eller andra tillgångar från företaget?"

Ser man till åldersfördelningen bland dem som misstänkts för bedrägeri visar statistiken att det oftast är personer mellan 30–39 år som misstänks, och så har det sett ut under hela mätperioden 2007–2024.

Bedrägeribrottsligheten utmärker sig även jämfört med annan brottslighet på så sätt att en relativt stor andel av dem som blir misstänkta, redan är kända för rättsväsendet. I en förstudie från Polismyndigheten hade 54 procent av alla skäligen misstänkta för bedrägeri under 2018–2020 förekommit i Polismyndighetens olika uppgiftssamlingar (Polismyndigheten 2021). Av de som förekom i Polismyndighetens olika uppgiftssamlingar var det flest som var relaterade till narkotika och vapen (41 %) respektive ekonomisk brottslighet (32 %).

En annan studie från Polismyndigheten visar att lite mer än en fjärdedel (27 %) av dem som misstänkts för skjutvapenrelaterade brott 2018–2021, också varit misstänkta för bedrägeribrott. Av de skäligen misstänkta för anstiftan, försök eller fullbordat mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång med skjutvapen under samma period, hade nästan en tiondel själva varit målsägare i bedrägeriärenden. Dessutom hade en fjärdedel av målsägare i de ovannämnda våldsbrotten också varit misstänkta för bedrägerier, och 12 procent hade varit målsägare i både skjutnings- och bedrägeriärenden. Sammantaget finns det alltså ett flertal kopplingar mellan bedrägeri och annan grövre kriminalitet, både bland gärningsperson och offer (Polismyndigheten 2022).

Brås bedömning

Sammantaget visar det statistiska underlaget att antalet bedrägerier tydligt ökat och att den tydligaste ökningen skedde under 2000- och 2010-talet. Perioden därefter har varierat beroende på vilken bedrägeriform som studeras. Den självrapporterade utsattheten för försäljningsbedrägerier har fortsatt att öka även efter 2018, medan kort- och kreditbedrägerier har kantats av både upp- och nergångar. Sannolikt har införandet av stark kundautentisering inom EU bidragit till minskningen av den här formen av bedrägerier. Samtidigt är bedrägerier en lukrativ brottstyp, vilket kan innebära att motiverade gärningspersoner så småningom anpassar sina brottsupplägg efter nya regelverk. Sådana anpassningar kan i sin tur bidra till nya brottstrender i statistiken samt överförflyttningseffekter.

Andra trender som ses är att de anmälda identitetsbedrägerierna har minskat medan bedrägerier genom social manipulation ökat. En ökning syns även i bedrägeriernas brottsvinster, särskilt inom investeringsbedrägerier, där stora belopp förloras trots relativt få anmälningar.

Under hela den studerade perioden har män varit mest utsatta för bedrägerier. Åldersmönstren i utsatthet skiljer sig något mellan försäljningsbedrägeri och kort- och kreditbedrägeri: utsattheten för försäljningsbedrägeri har ökat i alla åldersgrupper medan kort- och kreditbedrägeri minskat i de flesta grupper utom bland äldre (65–84 år) där den ökat. Bland misstänkta gärningspersoner har åldersgruppen 30–39 år dominerat under hela mätperioden, och en stor andel är tidigare kända av rättsväsendet. Bedrägeribrott kopplas även till organiserad brottslighet och har samband med andra brott, såsom skjutningar.

Stöld

Vad är en stöld?

Inom ramen för den här studien används begreppet stöld som ett samlingsbegrepp för olika typer av tillgreppsbrott.⁹⁶ Gemensamt för de här brotten är att någon tagit någon annans egendom. Det kan i praktiken handla om allt ifrån snatteri och fickstöld till inbrottsstöld och bilstöld (rån ingår inte och behandlas i ett eget kapitel). Stöldbrottsligheten kan rikta sig mot såväl företag och myndigheter som privatpersoner. I detta kapitel görs dock en avgränsning till de typer av stöld som drabbar privatpersoner. Mer specifikt kommer kapitlet beskriva utvecklingen av bostadsinbrott⁹⁷, bilstöld⁹⁸, stöld ur eller från fordon och cykelstöld då det är dessa typer av stöld som ingår i NTU.

Hur kan utvecklingen av stöld mätas?

De datakällor som ligger till grund för utvecklingen av stöld i kapitlet är framför allt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) och statistiken över anmälda brott från Brå samt försäkringsstatistik från branschorganisationen Svensk Försäkring. NTU fångar den självrapporterade utsattheten bland hushåll i befolkningen (16–84 år), medan anmälda brott utgörs av de händelser som kommer till rättsväsendets kännedom. Försäkringsstatistiken består av de stöldärenden som anmälts till försäkringsbolagen och där stölderna har ersatts. För att belysa hur stöldbrottsligheten utvecklats bland ungdomar används Brå Skolundersökningen om brott (SUB) som mäter utsatthet och delaktighet i brott bland elever i årskurs 9. Även statistik över misstänkta personer används för att ge en bild av gärningspersonerna.

Utmaningarna med att mäta stöld

Vid många typer av stöldbrottslighet krävs det att man gör en polisanmälan för att försäkringsbolagen ska betala ut ersättning, vilket brukar innebära att anmälningsbenägenheten är hög för den typen av brottslighet. Vad

⁹⁶ I 8 kap. brottsbalken regleras stöld som brottslig gärning. Begreppet stöld avser juridiskt ett särskilt brott, som i sin tur kan rubriceras som stöld, ringa stöld, grov stöld och inbrottsstöld.

⁹⁷ Stöld som sker genom bostadsinbrott har en egen brottsbeteckning, inbrottsstöld, i 8 kap. 4 a § brottsbalken.

⁹⁸ Bilstöld kan antingen utgöra brottet stöld enligt 8 kap. 1 § brottsbalken, eller tillgrepp av forskaffningsmedel enligt 8 kap. 7 § brottsbalken, beroende på om gärningspersonen använder bilen och har som avsikt att tillägna sig den.

gäller framför allt bostadsinbrott och bilstöld är det här tydligt och något som också ses i NTU, som tidigare visat att en stor andel av bostadsinbrotten och bilstölderna uppges ha polisanmälts (mellan 74 och 89 procent årligen) (Brå 2018).

Av de fyra typer av stöld som undersöks i det här kapitlet visar dock NTU och SUB att anmälningsbenägenheten är särskilt låg vid just cykelstöld.⁹⁹ Det beror troligtvis på att försäkringsbolagen gör ett åldersavdrag för cyklar som innebär att ju äldre cykeln är, desto lägre blir ersättningen vid en cykelstöld. Om cykeln är gammal kan det betyda att självriskerna kan överskrida ersättningen från försäkringsbolaget (Egeskog och Karemyr 2023), och incitamentet för att anmäla cykelstölden till försäkringsbolaget och polisen är därför lägre. Andra faktorer som kan påverka anmälningsbenägenheten är om den som utsatts inte har en försäkring som täcker cykelstöld eller att cykeln inte var låst när den stals, som är ett krav för att få ersättning (Svensk Försäkring 2025).

Eftersom anmälningsbenägenheten varierar mellan de här typerna av stöldbrottslighet varierar också mörkertalet, det vill säga de brott som inte kommer till rättsväsendets kännedom. För framför allt cykelstöld påverkar mörkertalet tillförlitligheten i statistiken över anmälda brott och försäkringsstatistiken, vilket är viktigt att ha med sig när man läser kapitlet. Brottsofferundersökningar såsom NTU och SUB dras inte med samma problem och är därför generellt sett ett bättre mått på den faktiska brottsutvecklingen för den här typen av brott.

Slutligen är personupplklaringsprocenten vid stöld mycket låg (mellan 0 och 6 procent för de aktuella typerna av stöld), vilket innebär att polis och åklagare i en mycket liten utsträckning lyckas knyta en gärningsperson till den här typen av brottslighet. Statistiken över misstänkta personer omfattar därför en mycket liten del av alla gärningspersoner som begår den här typen av brottslighet, vilket är viktigt att ha med sig vid tolkning av statistiken.

⁹⁹ Under perioden 2006–2016 uppgavs mellan 35–42 procent av cykelstölderna ha polisanmälts utifrån NTU (Brå 2018) och mellan omkring 25–33 procent utifrån SUB under perioden 2015–2023 (Brå 2024f).

Övergripande utveckling

Hushållens utsatthet för stöldbrott har minskat

I NTU mäts hushållens utsatthet för bostadsinbrott¹⁰⁰, bilstöld¹⁰¹, stöld ur eller från motordrivet fordon¹⁰² och cykelstöld¹⁰³. Av de här stöldbrotten är cykelstöld det vanligaste att utsättas för, och utvecklingen har varierat över tid (se figur 47). Andelen utsatta för cykelstöld minskade under perioden 2008–2012, följt av en ökning fram till och med 2019 (11,4 procent). Därefter syns återigen en nedåtgående trend med 9,2 procent utsatta 2024. Ser man till utvecklingen för hela mätperioden har det inte skett några större förändringar.

En tydlig nedåtgående trend syns bland de hushåll som utsatts för stöld ur eller från fordon. Kraftigast nedgång skedde fram till början av 2010-talet, men efter en mer stabil period under ett antal år har andelen sedan 2019 fortsatt att minska, om än i en mindre takt (från 4,6 % 2019 till 3,4 % 2024). Samma tydliga nedåtgående trend syns under första halvan av mätperioden även bland hushåll som uppges ha utsatts för bilstöld. En viss tendens till en fortsatt nedåtgående trend syns sedan efter 2019 (då andelen var 1 %) medan andelen 2024 var 0,7 procent av hushållen.

En lika tydlig trend syns inte när det gäller bostadsinbrott, utan den har kantats av årliga variationer under den första halvan av mätperioden.¹⁰⁴ Efter en högsta nivå 2016–2019 (1,7–1,8 %) minskade andelen utsatta hushåll under 2020 och har sedan dess legat kvar på en något lägre nivå (1,2–1,3 %). Sammanfattningsvis kan konstateras att även om utvecklingen

¹⁰⁰ I enkäten ställs följande fråga om bostadsinbrott:

"Bröt sig någon in i din bostad i syfte att stjäla något under förra året (2024)? Räkna inte med inbrott i garage, förråd eller källare som är avskilda från bostaden. Räkna inte heller händelser då någon gått in i en olåst bostad."

¹⁰¹ I enkäten ställs följande fråga om bilstöld:

"Fick du eller någon annan i hushållet en bil stulen under förra året (2024)? Räkna även med tjänstebil och leasingbil."

¹⁰² I enkäten ställs följande fråga om stöld ur eller från ett motordrivet fordon:

"Fick du eller någon annan i hushållet något stulet ur eller från en bil, en motorcykel, en moped, en husvagn eller liknande under förra året (2024)? Det kan t.ex. handla om fälgar, stereo eller en väska. Räkna inte med stöld från cykel."

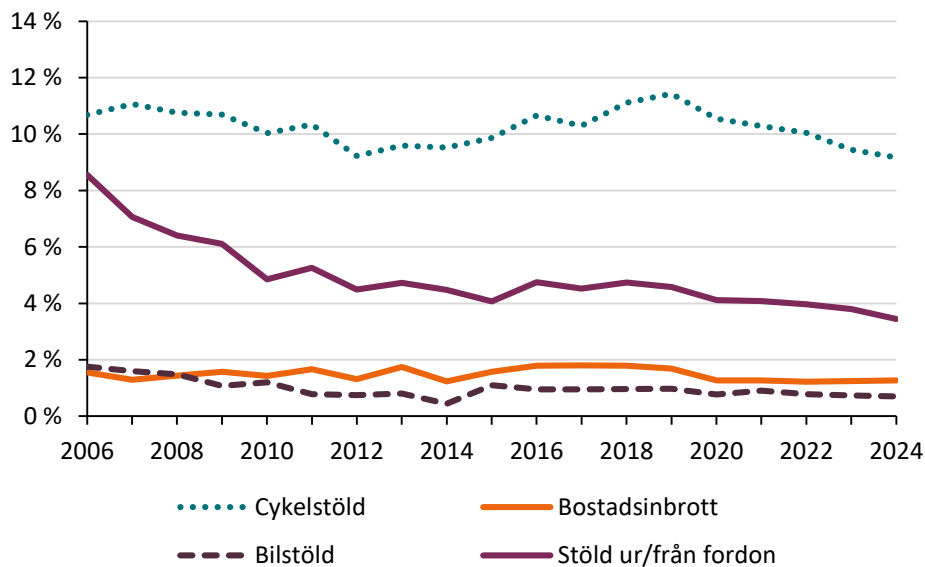
¹⁰³ I enkäten ställs följande fråga om cykelstöld:

"Fick du eller någon annan i hushållet någon cykel stulen under förra året (2024)?"

¹⁰⁴ Det beror troligen på den betydligt mindre urvalsstorleken när NTU genomfördes med den gamla metoden, samtidigt som brottstypen är relativt ovanlig (Brå 2024c).

varierar mellan de här fyra typerna av stöldbrottslighet har andelen hushåll som utsatts för dem totalt sett minskat över tid.

Figur 47. Självrapporterad utsatthet för cykelstöld, bostadsinbrott, bilstöld och stöld ur eller från fordon 2006–2024. Andel (%) utsatta hushåll i landet. Källa: Brå (NTU)^a.

^a NTU-resultaten för perioden 2006–2015 är omräknade på grund av ett metodbyte. För information om omräkningen, se den tekniska rapporten för NTU 2018 (Brå 2019b).

Även de anmälda stöldbrotten minskar

Precis som i NTU varierar utvecklingen av de *anmälda* stöldbrotten som studeras i det här kapitlet (se figur 48).

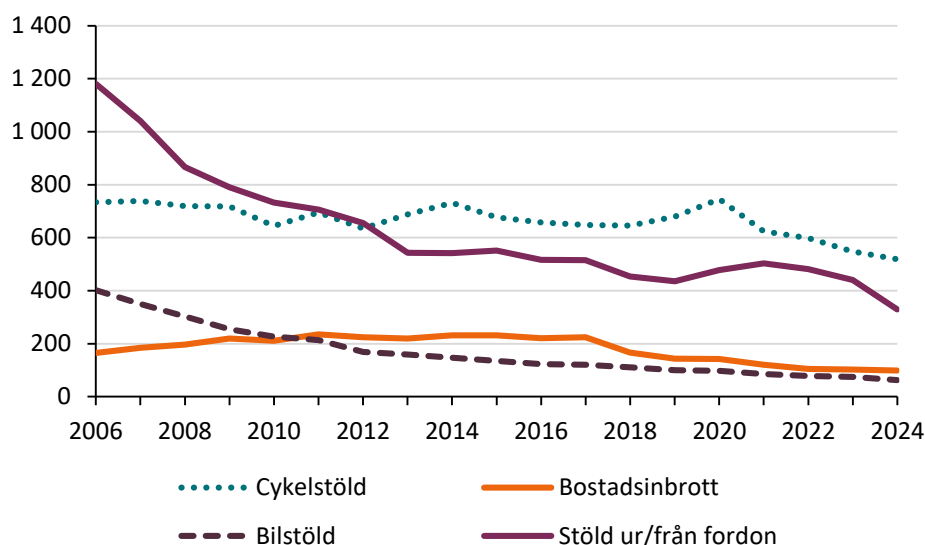
Sedan 2013 har cykelstölder haft flest anmälningar per år bland de fyra stöldtyperna. Anmälningarna har kantats av årliga variationer under nästan hela mätperioden, men efter 2020 syns en nedåtgående trend från omkring 750 anmälda cykelstölder per 100 000 invånare till 520 under 2024. En annan utveckling syns när man studerar antalet anmälda elcykelstölder¹⁰⁵, där det i stället skedde en ökning under 2021 och 2022. Orsaken till ökningen är sannolikt en kombination av att antalet elcyklar på marknaden ökade tydligt under framför allt 2010-talet (Miljöbarometern 2024), att elcyklar är mer stölbegärliga samt att anmälningsbenägenheten är högre på grund av elcyklarnas högre värde.

¹⁰⁵ Elcykelstölder särredovisas i statistiken över anmälda brott sedan 2020.

Precis som framgår av NTU har det även i de anmälda brotten skett en tydlig minskning av både stölder ur eller från fordon och bilstölder, framför allt fram till och med 2012–2013.¹⁰⁶ Med undantag för en ökning av stölder ur eller från fordon under 2020 och 2021 har den nedåtgående trenden för de här typerna av stöld fortsatt även efterföljande år, om än inte lika markant som tidigare. Sett till hela den studerade perioden (2006–2024) har antalet anmälda stölder ur eller från fordon minskat från 1 200 till 330 per 100 000 invånare, medan motsvarande siffror för bilstölder minskat från 400 till 60.

En annan trend syns för de anmälda bostadsinbrotten där antalet ökade successivt fram till 2011 för att sedan plana ut ett antal år. Sedan 2018 syns en successiv minskning, från omkring 170 anmälda brott per 100 000 invånare till 100 under 2024. De anmälda brotten ligger därmed på den lägsta nivån hittills sett till den studerade perioden (2006–2024).

Figur 48. Anmälda fall av cykelstöld, bostadsinbrott, bilstöld och stöld ur eller från motordrivet fordon 2006–2024. Antal per 100 000 invånare. Källa: Brå (statistiken över anmälda brott).

Försäkringsstatistiken visar på likartade trender

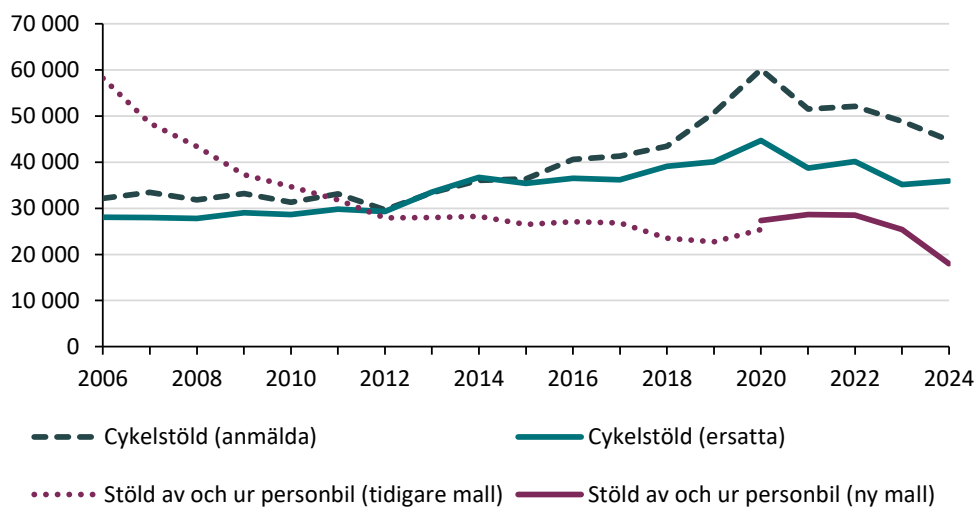
Ett annat sätt att mäta utvecklingen av stöld är att använda sig av försäkringsstatistik. Figur 49 visar ärenden där försäkringsbolagen har

¹⁰⁶ Minskningen av de anmälda bilrelaterade stöldbrotten pågick även innan 2006 och påbörjades i början av 2000-talet.

betalat ut ersättning. För cykelstölder ingår det totala antalet anmälningar, inklusive de som inte ersatts. Precis som i både NTU och statistiken över anmälda brott syns även i försäkringsstatistiken en tydlig nedåtgående trend av de bilrelaterade brotten fram till 2010-talets början. Trots att ett tidsseriebrott¹⁰⁷ försvårar jämförelser före och efter 2020 indikerar resultaten att en tillfällig ökning skedde under 2020 och 2021, varefter anmälningarna åter minskade.

De ersatta cykelstölderna låg stabilt under perioden 2006–2012 för att sedan öka fram till 2020 men har minskat sedan dess. Ser man i stället till det totala antalet *anmälda* cykelstölder – som även omfattar de stölder som inte ersatts – var den uppåtgående trenden betydligt starkare mellan 2013–2020 jämfört med enbart dem som ersatts, vilket också gäller den efterföljande minskningen. Det innebär att allt färre cykelstölder blir ersatta av försäkringsbolagen.

Figur 49. Försäkringsärenden vid cykelstöld 2006–2024 samt stöld av och ur personbil enligt den gamla rapporteringsmallen 2006–2020 och den nya rapporteringsmallen 2020–2024. Antal ersatta försäkringsärenden (och anmälda vid cykelstöld) i absoluta tal. Källa: Svensk Försäkring.

¹⁰⁷ Svensk Försäkring, som ansvarar för statistiken, har ändrat rapporteringsmallen av skador inom motorfordonsförsäkringen. Det innebär att statistiken från de två rapporteringsmallarna inte är helt jämförbara. Av den anledningen särredovisas statistiken över stöld av och ur personbil enligt den gamla rapporteringsmallen för åren 2006–2020 och den nya rapporteringsmallen för åren 2020–2024.

Tekniska förändringar har lett till den minskade stöldrelaterade bilbrottsligheten

Den kraftiga minskningen av bilstölder och stölder ur eller från fordon som både NTU, statistiken över anmälda brott och försäkringsstatistiken visar på, beror sannolikt på det EU-direktiv som trädde i kraft 1998. Direktivet innebar krav på att ny tillverkade bilar skulle utrustas med elektroniskt stöldskydd.¹⁰⁸ I takt med att bilparken successivt bytts ut har bilstölder därför blivit svårare att genomföra. Även omständigheter som att bilstereo i nyare bilar ofta är inbyggd och därför svårare att stjäla, har sannolikt bidragit till minskningen. Det har också blivit vanligare med kameraövervakning på parkeringsplatser, vilket kan tänkas ha minskat såväl antalet bilstölder som antalet stölder ur eller från fordon (Brå 2017).

Trots att det blivit tekniskt svårare att utföra den här typen av stölder visar både statistiken över anmälda brott och försäkringsstatistiken en ökning under 2020 och 2021, vilket sannolikt hänger samman med den kraftiga ökningen av katalysatorstölder som skedde under samma period (Larntjänst 2023). Ökningen kan förklaras av att gärningspersonerna ville komma åt och sälja metaller, vars priser steg kraftigt i slutet av 2010-talet. Dessutom har den här typen av brottslighet låg personupplärning, det vill säga att risken för att åka fast är liten (If Skadeförsäkring AB 2023). Att priserna på de här metallerna sedan sjönk kraftigt kan också förklara den minskning som syns under 2023 och 2024 (If Skadeförsäkring AB 2024, Larntjänst 2024).

Kraftig minskning av anmälda inbrott i villor och radhus

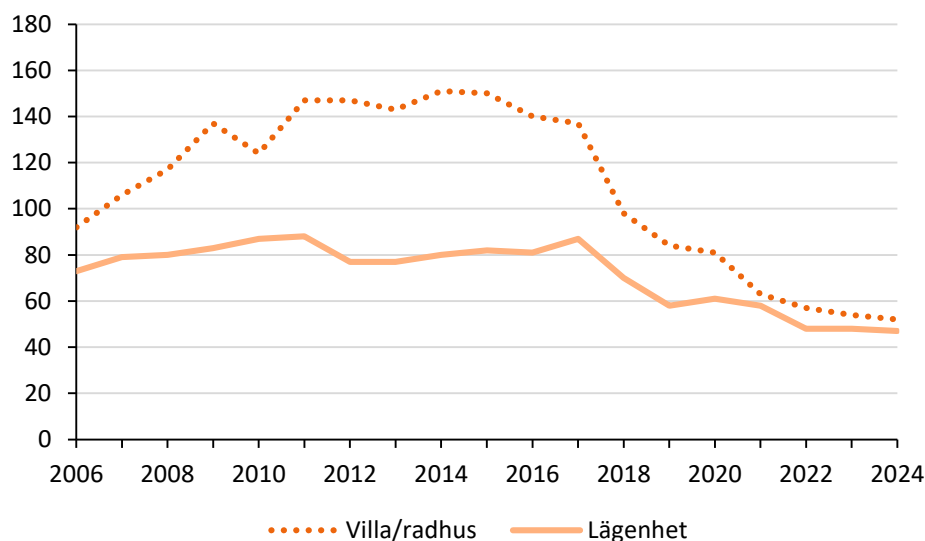
Ökningen av bostadsinbrott under senare delen av 2000-talet och början av 2010-talet som framför allt ses i statistiken över anmälda brott¹⁰⁹, skedde

¹⁰⁸ Kommissionens direktiv 95/56/EG av den 8 november 1995 om anpassning till den tekniska utvecklingen av rådets direktiv 74/61/EEG om anordningar för att förhindra obehörigt utnyttjande av motorfordon. Det här direktivet har därefter upphävts och ersatts med efterföljande direktiv och förordningar. Det nu gällande regelverket är Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/2144 av den 27 november 2019 om krav för typgodkännande av motorfordon och deras släpvagnar samt de system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon, med avseende på deras allmänna säkerhet och skydd för personer i fordonet och oskyddade trafikanter, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/858 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 78/2009, (EG) nr 79/2009 och (EG) nr 661/2009 samt kommissionens förordningar (EG) nr 631/2009, (EU) nr 406/2010, (EU) nr 672/2010, (EU) nr 1003/2010, (EU) nr 1005/2010, (EU) nr 1008/2010, (EU) nr 1009/2010, (EU) nr 19/2011, (EU) nr 109/2011, (EU) nr 458/2011, (EU) nr 65/2012, (EU) nr 130/2012, (EU) nr 347/2012, (EU) nr 351/2012, (EU) nr 1230/2012 och (EU) 2015/166.

¹⁰⁹ Utvecklingen under samma period i NTU visar i stället på årliga variationer, vilket troligen beror på den betydligt mindre urvalsstorleken när NTU genomfördes med den tidigare metoden, samtidigt som bostadsinbrott är relativt ovanligt (Brå 2024c).

främst i villor och radhus (se figur 50). Den nedåtgående trenden i slutet av 2010-talet och början av 2020-talet skedde både i villor, radhus och lägenheter. Men minskningen var starkare bland villa- och radhusinbrotten, vilket är något som stöds av såväl NTU som statistiken över anmälda brott.

Figur 50. Anmälda fall av bostadsinbrott 2006–2024. Antal per 100 000 invånare uppdelat på bostadstyp. Källa: Brå (statistiken över anmälda brott).

Sannolikt kan ökningen under 2000-talet delvis förklaras av en ökad närvaro av internationella brottsnätverk som ofta begick inbrott i villor. Det sammanföll med utvidgningen av Schengensamarbetet 2007, vilket underlättade rörligheten för de här nätverken (Brå 2024a). De åtgärder som brottsbekämpande myndigheter genomförde omkring 2018 för att försvåra för de här brottsnätverken kan ha haft inverkan på den nedåtgående trend som syns efterföljande år (Brå 2024a). En annan viktig förklaring återfinns i de restriktioner som infördes under covid-19-pandemin då fler arbetade hemma, vilket försvårade för inbrottstjuvar att agera obemärkt. Samtidigt kan pandemin ha påverkat de inbrott som sker i källare och vind där antalet anmälningar i stället ökade kraftigt under 2020 (Brå 2024a).

Något som är värt att notera är att den nedåtgående trenden av bostadsinbrott även skulle kunna bero på en förflyttning mellan brottstyper, där bland annat polisen har sett att internationella brottsnätverk i viss utsträckning gått över till att i stället stjäla bland annat bildelar (Brå 2024a). Det kan eventuellt hänga samman med ökningen av

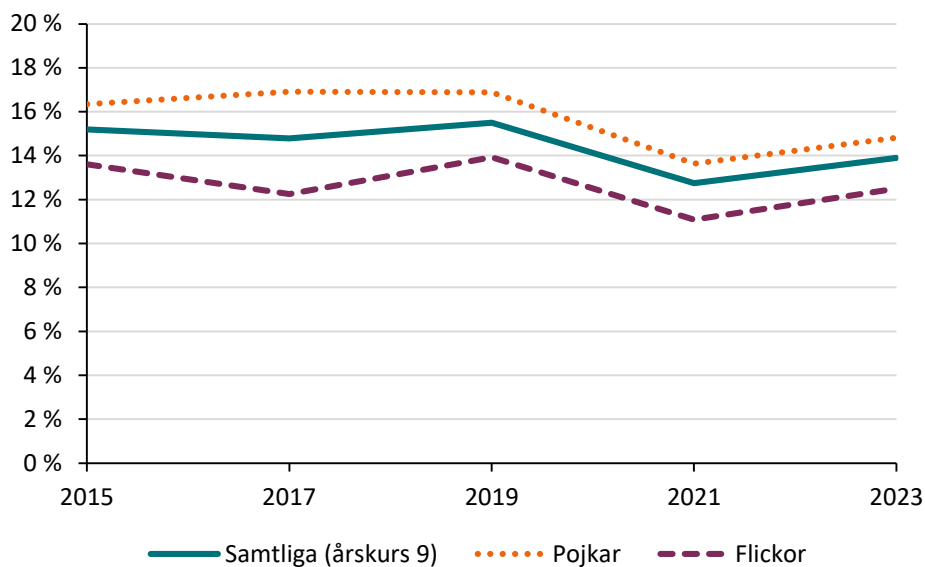
katalysatorstölder som skedde framför allt under 2020 och 2021, vilket beskrivs högre upp i det här kapitlet.

Brottsutsatthet och gärningspersoner

Pojkar är mer utsatta för cykelstöld

Figur 51 visar utsatthet för cykelstöld¹¹⁰ bland elever i årskurs 9 under perioden 2015–2023 utifrån Skolundersökningen om brott (SUB). Där framgår att utsattheten låg på en relativt stabil nivå under perioden 2015–2019 (mellan 14,8–15,5 %) men efter en minskning 2021 sedan legat på en lägre nivå (mellan 12,7–13,9 %). Pojkar utsätts för cykelstöld i större utsträckning än flickor (14,8 respektive 12,5 % 2023) och så har det sett ut under hela mätperioden. Utvecklingen mellan könen är dock relativt likartad.

Figur 51. Självrapporterad utsatthet för cykelstöld vartannat år 2015–2023. Andel (%) utsatta bland samtliga samt pojkar respektive flickor i årskurs nio. Källa: Brå (SUB).

¹¹⁰ I enkäten ställs följande fråga:

"Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att någon stulit din cykel?"

Utsatthet för stöld är vanligast i storstäder och i områden med socioekonomiska utmaningar

NTU visar att de som bor i områden med socioekonomiska utmaningar utsätts för stöld i större utsträckning än de som bor i områden med bättre socioekonomiska förutsättningar.¹¹¹ Tydligast gäller det vid cykelstöld, där mönstret har sett ut på det sättet sedan 2020, vilket är det år då resultaten i NTU började redovisas utifrån socioekonomiska områdestyper. 2024 var det 12,2 procent bland boenden i områden med socioekonomiska utmaningar respektive 8,4 procent i områden med goda socioekonomiska förutsättningar som uppgav att de utsatts för cykelstöld.

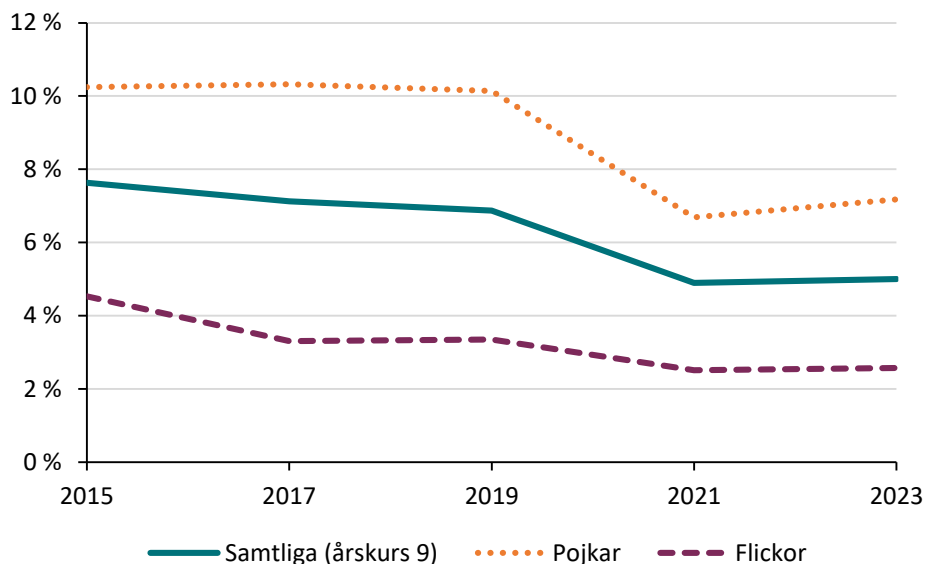
Vidare visar NTU att utsattheten för alla fyra brottstyperna är vanligast i storstäder och storstadsnära kommuner, vilket är förväntat, eftersom områden med högre befolkningstäthet tenderar att generera högre brottslighet, bland annat stöldbrottslighet (Brå 2024e). Till exempel syns en ganska stor skillnad vid cykelstölder där det är betydligt vanligare att utsättas ju större stad man bor i. 2024 var andelen utsatta i storstäder och storstadsnära kommuner 10,2 procent jämfört med 6,5 procent i mindre städer och landsbygdskommuner. Den här skillnaden har varit ungefär lika stor sedan 2016. En annan trend som syns är att utsattheten för bostadsinbrott tydligt minskade 2018–2020 i storstäder och storstadsnära kommuner – från 2,5 procent 2017 till 1,5 procent 2020, varefter den sedan legat kvar på den lägre nivån. Även om det har skett en minskning i de andra kommungrupperna är den inte lika tydlig.

Minskning bland unga som begår cykelstöld

SUB visar att det är vanligare att begå stöld bland pojkar än bland flickor. Det gäller alla former av stöldbrott som ingår i det här kapitlet, men särskilt stora könsskillnader syns vid cykelstöld, där 7,2 procent av pojkarna och 2,6 procent av flickorna uppgav att de stulit en cykel under 2023 (se figur 52). Sedan 2015 har andelen som begått cykelstöld minskat bland båda könen, men tydligast bland pojkar där andelen minskat från 10,2 procent under 2015 till 7,2 procent under 2023.

¹¹¹ Områdestyperna är enligt Segregationsbarometern (Boverket 2024).

Figur 52. Självrapporterad delaktighet i cykelstöld varannat år 2015–2023. Andel (%) delaktiga bland samtliga samt pojkar respektive flickor i årskurs nio. Källa: Brå (SUB).

Även i statistiken över misstänkta personer syns en tydlig nedåtgående trend av antalet personer mellan 15–20 år som misstänkts för cykelstöld under hela mätperioden 2007–2024.

Tecken på ökning av bilrelaterad stöld bland pojkar

En annan trend som SUB visar är att det har skett en ökning bland pojkar som uppger att de begått bilrelaterad stöld. Andelen som uppger att de har stulit något ur en bil har ökat under perioden 2019–2023: från 1,7 procent 2017 till 3 procent 2023. När det gäller bilstöld har det skett en liten ökning från 1,1 procent 2019 till 1,5 procent 2023. Samma trend syns inte bland flickor, utan där har andelen legat relativt stabilt mellan 0,2–0,4 procent. Ser man dock ur ett längre tidsperspektiv visar resultat från tidigare SUB-mätningar att andelen niondeklassare som begår bilrelaterade stöldbrott minskat över tid (Brå 2013).

I början av 2000-talet definierade Brå biltillgrepp (bilstöld) som ett så kallat strategiskt brott, det vill säga ett brott som unga ofta inledde sin brottskarriär med och som hade stark koppling till fortsatt kriminalitet. Under 2010-talet har ungdomar som lagförts för bilstöld minskat kraftigt över tid, vilket medfört att det i dag inte längre klassas som ett strategiskt brott i lika hög utsträckning (Brå 2021c).

För att återgå och ställa SUB-resultaten i relation till statistiken över misstänkta personer kan man studera antalet personer i åldrarna 15–16 år som misstänkts för bilrelaterad brottslighet och då syns inte samma ökning. Antalet ungdomar som är misstänkta för stöld ur eller från fordon har minskat under perioden 2015–2024, med undantag av en mer stabil period 2018–2023 (mellan 46–51 misstänkta personer). Ser man till antalet 15–16-åringar som misstänkts för bilstöld skedde en ökning under 2017–2018 följt av en minskning 2020–2022.

SUB och statistiken över misstänkta personer utgör olika datakällor med olika syften och är därför inte är direkt jämförbara (läs mer om det i rapportens inledningskapitel). En förklaring till att trenden skiljer sig åt skulle kunna vara att upplklaringsprocenten vid bilrelaterad brottslighet, framför allt stöld ur och från fordon, har försämrats de senaste åren.¹¹² Riksrevisionen – som nyligen gjorde en granskning av Polismyndighetens effektivitet i hanteringen av mängdbrott (däribland stöld) – kom också fram till att Polismyndigheten inte hanterar mängdbrott effektivt och att hanteringen har blivit sämre sett till upplklärung (Riksrevisionen 2023).

Brås bedömning

Ur de olika datakällorna framkommer att den undersökta stöldbrottsligheten sammantaget minskat sedan 2006. Det beror framför allt på en markant nedgång av den bilrelaterade stöldbrottsligheten. Bilstölder och stölder ur eller från fordon minskade kraftigt, framför allt fram till 2010-talets början, men har till viss del fortsatt att minska även efterföljande år. Den nedåtgående trenden kan sannolikt förklaras bland annat av det EU-direktiv som trädde i kraft under sent 1990-tal som innebar ett krav på att ny tillverkade bilar skulle utrustas med elektroniskt stöldskydd. Det gjorde det svårare att begå den typen av brott i takt med att bilparken byttes ut.

Bostadsinbrotten ökade under 2010-talet och särskilt villainbrotten, vilket sannolikt hänger samman med en ökad aktivitet från internationella brottsnätverk under samma period. Den efterföljande nedgången gällde också främst villainbrott och kan troligtvis förklaras av en kombination av brottsbekämpande myndigheters insatser mot de här nätverken samt de restriktioner som infördes under covid-19-pandemin.

¹¹² Upplklaringsprocenten för stöld ur eller från fordon minskade från 1,3 procent 2018 till 0,8 procent 2024.

Cykelstöld är den vanligaste typen av stöld, och har kantats av både upp- och nedgångar under den studerade perioden (2006–2024). Den självrapporterade utsattheten bland hushåll minskade fram till början av 2010-talet, därefter följde en ökning fram till 2020 och en nedgång igen under de senaste åren. Ser man till utvecklingen för hela mätperioden har det inte skett några större förändringar. Anmälningssstatistiken och försäkringsstatistiken visar på delvis annorlunda trender, vilket sannolikt kan förklaras av att de här källorna fångar anmälningsbenägenheten i större utsträckning än den faktiska brottsligheten. Det vill säga att om den utsatta inte får ersättning för cykelstölden är det mindre sannolikt att händelsen anmäls till försäkringsbolagen och polisen.

När det gäller stölder bland unga kan det konstateras att pojkar i årskurs 9 både utsätts för och begår flest cykelstölder. Samtidigt har det skett en minskning över tid, något som även bekräftas av misstankestatistiken. En annan trend som har setts under de senaste åren är att andelen pojkar som begår bilrelaterade stölder ökat.

Referenser

Ariel, B. och Bland, M. (2019). "Is crime rising or falling? A comparison of police-recorded crime and victimization surveys". I *Methods of Criminology and Criminal Justice Research* (s. 7–31). Emerald Publishing.

Berghuis, B. och De Waard, J. (2017). "Declining juvenile crime – explanations for the international downturn". *Justitiële Verkenningen*, 43(1), 10–27.

Boverket (2024). *Boendesegregationens utveckling: Årsrapport 2024 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling i Sverige*. Rapport 2024:18. Boverket.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2004). *Brottsutvecklingen i Sverige 2001–2003*. Rapport 2004:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2006). *Kriminalstatistik 2005*. Rapport 2006:4. Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2012). *Användningen av brottskoder: En kvalitetsstudie inom kriminalstatistiken*. Kvalitetsstudie 1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013). *Brott bland ungdomar i årskurs nio: Resultat från Skolundersökningen om brott åren 1995–2011*. Rapport 2013:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2014). *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning*. Rapport 2014:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2015). *Våldtäktsbrottets hantering i rättskedjan*. Rapport 2015:9. Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016a). *Bedrägeribrottsligheten i Sverige: Kartläggning och åtgärdsförslag*. Rapport 2016:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016b). *Kriminella nätverk och grupperingar: Polisens bild av maktstrukturer och marknader*. Rapport 2016:12. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016c). *Personrån: En studie om vilka som utsätts, om brotten samt om riskfaktorer för rån bland unga*. Rapport 2016:11. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2017). *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2018). *Nationella trygghetsundersökningen 2017: Om utsatthet, otrygghet och förtroende*. Rapport 2018:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2019a). *Indikatorer på sexualbrottsutvecklingen 2005–2017*. Rapport 2019:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2019b). *Nationella trygghetsundersökningen 2018: Teknisk rapport*. Rapport 2019:2. Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2021a). *Bortfall i Nationella trygghetsundersökningen: En redovisning av bortfallets utveckling och beskaffenhet*. Rapport 2021:1. Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2021b). *Pandemins inverkan på flödet i rättskedjan*. Rapport 2021:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2021c). *Strategiska brott bland ungdomar på 2010-talet*. Rapport 2021:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2021d). *Ungdomsrån: En kartläggning av nuläge och utveckling*. Rapport 2021:19. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2023). *Ramverk för statistiken över målsägare vid brottsanmälan 2014–2022: Årsstatistik för utvalda brottstyper riktade mot person*. Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024a). *Bostadsinbrott: Utveckling, karaktär och polisens hantering*. Rapport 2024:12. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024b). *Brott i nära relation: Kartläggning av utsatthet under 2022 och under livstiden*. Rapport 2024:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024c). *Brås statistiska undersökningar om brott: Ett metodstöd för tolkning av resultat*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024d). *Dödligt våld i Sverige sedan 1990: Omfattning, utveckling och karaktär*. Rapport 2024:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024e). *Områdesskillnader i misshandel och bostadsinbrott*. Rapport 2024:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024f). *Skolundersökningen om brott 2023: Om utsatthet för och delaktighet i brott*. Rapport 2024:10. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024g). *Skolundersökningen om brott 2023: Teknisk rapport*. Rapport 2024:11. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024h). *Ökningen av skjutvapenvåld i Sverige: En studie av skjutvapenvåldets utveckling i kriminell miljö sedan mitten av 00-talet*. Rapport 2024:7. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025a). *Brott mot företag: En kartläggning av brott mot företag och andra organisationer*. Rapport 2025:16. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025b). *Konstaterade fall av dödligt våld. En granskning av anmält dödligt våld 2024*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025c). *Kvalitetsdeklaration: Anmälda brott*. Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025d). *Kvalitetsdeklaration: Misstänkta personer*. Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025e). *Misstänkta personer 2024: Slutlig statistik*. Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025f). *Målsägare vid brottsanmälan 2024: Övergripande statistik för utvalda brottstyper riktade mot person*. Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025g). *Nationella trygghetsundersökningen – uppföljningsintervjuer 2024: En redovisning av omständigheter kring brotts handlingar*. Rapport: 2025:2. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025h). *Offer och gärningspersoner vid dödligt våld: Socioekonomisk situation, demografisk bakgrund och tidigare brottsbelastning*. Rapport 2025:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2025i). *Samtyckeslagens tillämpning och konsekvenser: En förnyad uppföljning av 2018 års förändringar i svensk våldtäktslagstiftning*. Rapport 2025:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Egeskog, J. och Karemyr, M. (2023). *Cykelstölder: Problemets omfattning och möjliga vägar framåt*. Linköping: Statens väg- och transportforskningsinstitut.

Engdahl, O. (2023). *Brottsligheten kartlagd: Källor, metoder och utvecklingstendenser i det samtida Sverige*. Studentlitteratur.

Estrada, F. (2005). *Våldsutvecklingen i Sverige—En presentation och analys av sjukvårdsdata* (Arbetsrapport 2005:4). Institutet för framtidsstudier.

Företagarna (2025). *Brott mot företagare 2025*. Företagarna.

Galbiati, R., Henry, E., Jacquemet, N. och Lobeck, M. (2021). "How laws affect the perception of norms: Empirical evidence from the lockdown". *PLOS ONE*, 16(9).

Holmberg, S. (2022). "Det sexuella våldet i ett jämförande perspektiv". I A. Rostami & J. Sarnecki (Red.), *Det svenska tillståndet: En antologi om brottsutvecklingen i Sverige* (s. 125–165). Studentlitteratur.

If Skadeförsäkring AB (2023). *Bilbrottsbarometern 2023*.

If Skadeförsäkring AB (2024). *Bilbrottsbarometern 2024*.

Internetstiftelsen (2022). *Svenskarna och internet 2022*. Internetstiftelsen.

Larmtjänst (2023). *2023 årsrapport: En rapport om försäkringsrelaterad brottslighet*.

Larmtjänst (2024). *Försäkringsrelaterad brottslighet: Årsrapport 2024*.

Miljöbarometern (2024). *Antal sålda cyklar och elcyklar*. Indikatorer för fossiloberoende transporter. <https://2030.miljobarometern.se/nationella-indikatorer/bilen/antal-salda-cyklar-och-elcyklar-b11/table/>

Office for National Statistics (2024). *Exploring diverging trends between the Crime Survey for England and Wales and police recorded crime: Analysis of recent divergence in trends between the Crime Survey for England and Wales and police recorded crime data*. Office for National Statistics.

Polismyndigheten (2021). *De organiserade bedrägerierna: En rapport om bedrägerier kopplade till organiserade kriminella miljöer*. Polismyndigheten.

Polismyndigheten (2022). *De dödliga bedrägerierna: En rapport om bedrägeribrottslighet och skjutvapenvåldet*. Polismyndigheten.

Polismyndigheten (2025). *Brottsvinsterna för bedrägeribrottsligheten 2024*. Polismyndigheten.

Polismyndigheten (2026a). *Olaga hot* | Polismyndigheten. [polisen.se. https://polisen.se/utsatt-for-brott/polisanmalan/hat-hot-och-vald/olaga-hot/](https://polisen.se/utsatt-for-brott/polisanmalan/hat-hot-och-vald/olaga-hot/)

Polismyndigheten (2026b). *Sprängningar och skjutningar*. [polisen.se. https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/sprangningar-och-skjutningar/](https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/sprangningar-och-skjutningar/)

RIF-gruppen (2012). *Riktlinjer för antalsräkning av brott*.

Riksrevisionen (2023). *Polisens hantering av mängdbrott – en verksamhet vars förmåga behöver förstärkas (RiR 2023:2)*. Stockholm: Riksrevisionen.

Sivertsson, F. (2022). *Polarisering av våld bland tonårspojkar i Stockholm? En beskrivning utifrån självdeklarerad och registrerad våldsbrottslighet, 2002–2020*. Stockholms universitet.

Socialstyrelsen (2018). *Statistik om skador och förgiftningar behandlade i slutenvården 2017*.

Socialstyrelsen (2022a). *Det statistiska registrets framställning och kvalitet: Dödsorsaksregistret*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2022b). *Det statistiska registrets framställning och kvalitet: Patientregistret*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2023). *Kvalitetsdeklaration. Statistik om skador och förgiftningar behandlade i slutenvården 2022*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2025). *Bortfall: Yttre orsaker till skador och förgiftningar i respektive län*.

Sunstein, C. R. (1996). "On the expressive function of law". *University of Pennsylvania Law Review*, 144(5), 2021–2053.

Svensk Försäkring (2025). *Cykelstöder*.

<https://www.svenskforsakring.se/statistik/skadeforsakring/hem--villa-foretags--och-fastighetsforsakring/cykelstoder/>

Svensk Handel (2024). *Trygghetsbarometern Helåret 2023*. Svensk Handel.

Svensk Handel (2025). *Trygghetsbarometern: Helåret 2024*. Svensk Handel.

Svenska Bankföreningen (2024). *Hotbilda-bedomning för Sveriges banker*. Svenska Bankföreningen.

Svenska Taxiförbundet (2019). *Branschläget 2019: En rapport från Svenska Taxiförbundet*. Svenska Taxiförbundet.

Svensson, R. och Oberwittler, D. (2021). "Changing routine activities and the decline of youth crime: A repeated cross-sectional analysis of self-reported delinquency in Sweden, 1999–2017". *Criminology*, 59(2), 351–386.

Sveriges Riksbank (2024). *Betalningsrapport 2024*. Sveriges Riksbank.

Wikman, S. (2012). *Våld i arbetslivet: Utveckling, uppmärksamhet och åtgärder*. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Wikman, S., Estrada, F. och Nilsson, A. (2010). *Våld i arbetslivet—En kriminologisk kunskapsöversikt*. Arbetsmiljöverket.

Att sprida kunskap om brottsligheten är en central uppgift för Brottsförebyggande rådet (Brå). Myndigheten har sedan slutet av 1970-talet löpande gett ut rapporter om brottsutvecklingen i Sverige i olika former, där Brås bedömning av utvecklingen samlas.

Den här rapporten är en fortsättning på det här arbetet och syftar till att ge en aktuell och samlad bild av brottsutvecklingen i Sverige för ett antal centrala brottstyper under perioden 2006–2024. Rapporten fokuserar främst på brottslighet bland den vuxna befolkningen samt ungdomar från 15 år och uppåt. Brottsligheten presenteras delvis på en mer övergripande nivå, delvis genom en fördjupad bild av hur olika omständigheter kring brotten har utvecklats, både bland de brottsutsatta och bland dem som begår brotten. De brottstyper som studeras i rapporten är misshandel, dödligt våld, sexualbrott, rån, hot, bedrägeri och stöld.

Rapporten riktar sig till regeringen och rättsväsendets myndigheter samt kommuner, medier och allmänheten.

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

Box 1386, SE-111 93 STOCKHOLM

Tel +46 (0) 8 527 58 400, registrator@bra.se, www.bra.se

urn:nbn:se:bra-1310